

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

REVISIONSPLIKT, MYNDIGHETERNAS VÄLSIGNELSE?

- En studie av Skatteverkets och Ekobrottsmyndighetens nytta av revision i mindre aktieföretag

Magisteruppsats i företagsekonomi
Extern redovisning och företagsanalys
Vårterminen 2005

Författare:
Kristina Ekeblad
Jenny Hedberg

Handledare:
Jan Marton

FÖRORD

Till en början vill vi tacka uppsatsens initiativtagare, Helena Adrian och FARs revisionskommitté. Vi har behandlat ett intressant och komplext problem och har konstaterat att beslutsfattarna står inför en komplicerad och spännande situation, där mångas intresse måste beaktas innan frågan kan avgöras.

Uppsatsens empiriska material grundar sig på samtal med Gertrud Holm, Stefan Salomonsson, Jonas Almström, Claes-Göran Lans, Sverker Lundh, Jan Sandvall, Lars Altsäter, Kent Björkdahl, Michael Hoffstedt, Sven-Olof Nylander, Tommy Carlsson, Håkan Pettersson, Kjell Persson, Gunnar Janzon, Tommy Andersson och Urban Bjergert. Ett stort tack för att Ni tog Er tid att prata med oss.

Vi riktar även ett tack till deltagarna i vår seminariegrupp som under uppsatsskrivandets gång kommit med konstruktiv kritik och goda idéer.

Tina och Hans tackar vi för fantastisk gästvänlighet vid vårt besök i Malmö. Ett stort tack också till Linda, som stöttade med tankar och Liene för teknisk support.

Avslutningsvis vill vi tacka vår handledare Jan P. Marton som under processens gång har inspirerat oss samt varit ett stort stöd. Tack!

Göteborg den 30 maj 2005

Kristina Ekeblad

Jenny Hedberg

SAMMANFATTNING

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Extern redovisning och företagsanalys, Magisteruppsats, VT 2005

Författare: Kristina Ekeblad och Jenny Hedberg

Handledare: Jan Marton

Titel: Revisionsplikt, myndigheternas välsignelse? – en studie av Skatteverkets och Ekobrottsmyndighetens nytta av revision i mindre aktiebolag.

Bakgrund och problem: Förändrade förutsättningar för revision, bland annat i form av ett nytt regelverk för genomförandet och ett förslag om ökade krav på revisorers oberoende, har gjort debatten om revisionsplikts vara eller inte vara i mindre aktiebolag åter har intensifierats. Mycket av debatten och skrivet material på området fokuserar på revisionsplikts kostnader för företagen, varför det i ett läge när nyttan ifrågasätts blir angeläget att undersöka vad den egentligen är. Då samhället är en framträdande intressent i mindre bolag blir det intressant att undersöka vad statliga myndigheter har för nytta av revision i mindre aktiebolag.

Syfte: Uppsatsens syfte är att undersöka vilken nytta de studerade myndigheterna, Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten, har av revisionsplikt i mindre aktiebolag. Avsikten är därvid att undersöka hur dessa myndigheter använder sig av material som skapas genom revisionen samt av revisorn i sin löpande verksamhet samt vad övrigt i revisionen myndigheterna anser skapar värde för dem. Ett bisyfte i uppsatsen är att undersöka hur myndigheternas medarbetare ser på alternativ till dagens revision.

Metod: Tillvägagångssättet för undersökningen har varit en kvalitativ metod bestående av fjorton intervjuer. Av intervjuerna, som bestod av både personliga- och telefonintervjuer, har nio stycken genomförts på Skatteverket och fem på Ekobrottsmyndigheten. Det empiriska materialet har analyserats utifrån en referensram bestående av bland annat revisionens omfattning och inriktning och det svenska skattesystemet.

Resultat och slutsatser: Vår undersökning har visat att de studerade myndigheterna visserligen har nytta av revisionen och revisorn i den löpande verksamheten, men att nyttan begränsas av olika såsom att antalet orena revisionsberättelser är lågt samt för Skatteverket av revisorns tystnadsplikt. Den största nyttan för myndigheterna uppstår istället genom att revision "kvalitetssäkrar" beskattningsunderlaget samt medför en preventiv effekt. Ett starkt samband mellan redovisning och beskattning tillsammans med starka incitament för att undanhålla inkomster från beskattning och att placera privata kostnader i bolag, visar dock på att dessa effekter är av stor betydelse för myndigheterna. Ur de studerade myndigheternas perspektiv är det därför av stor vikt att en utvärdering görs av dessa effekter och av vilka kompletterande kontrollsystem som skulle krävas innan revisionen förändras eller avskaffas för mindre aktiebolag.

Förslag till fortsatt forskning: Bland annat vore det intressant att göra en fördjupad studie av vilka kompletterande kontrollsystem länder utan revisionsplikt har. Likaså vore en studie som mäter den svenska revisionens kvalitetssäkrande och preventiva effekter önskvärd.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND.....	1
1.2 PROBLEMDISKUSSION.....	2
1.3 FORSKNINGSFRÅGA.....	4
1.4 SYFTE.....	4
1.5 UPPSATSSENS INITIATIVTAGARE.....	4
1.6 DISPOSITION.....	4
2. METOD	5
2.1 UNDERSÖKNINGSMETOD.....	5
2.2 DATA- OCH INFORMATIONSSAMLING.....	5
2.2.1 Insamling av primärdata.....	6
2.2.2 Insamling av material till bakgrund och referensram.....	7
2.3 URVAL.....	7
2.3.1 Geografiskt urval.....	7
2.3.2 Urval av respondenter.....	8
2.4 HUR EMPIRISKT MATERIAL OCH ANALYS STRUKTURERADES.....	8
2.5 STUDIENS KVALITET.....	9
2.5.1 Generaliserbarhet.....	9
2.5.2 Validitet.....	10
2.5.3 Reliabilitet.....	11
3. REFERENSRAM	12
3.1 VARFÖR BEHÖVS REVISION?.....	12
3.1.1 Principal-agent-teorin.....	12
3.1.2 Skattebetalares beteende och spelteori.....	13
3.2 REVISION I AKTIEBOLAG.....	13
3.2.1 Revisionens inriktning och omfattning.....	13
3.2.2 Revisionsberättelsen.....	14
3.2.3 Revisorns tystnads- och anmälningsplikt.....	15
3.3 ALTERNATIVA REVISIONSOMFATTNINGAR.....	16
3.4 SVERIGES OMVÄRLD.....	17
3.5 AVREGLERINGEN I ENGLAND.....	17
3.5.1 Undantag från revisionsplikt.....	18
3.5.2 Englands senaste höjning av gränsen för revisionsundantag.....	18
3.6 SKILLNADER MELLAN SVERIGE OCH ANDRA LÄNDER.....	18
3.6.1 Det svenska skattesystemet.....	19
3.6.2 Sambandet mellan redovisning och beskattning.....	19
3.6.3 Skattesatser och dold ekonomi i Europa.....	20
4. EMPIRISKT MATERIAL	22
4.1 SKATTEVERKET.....	22
4.1.1 Nyttan av revision i den löpande verksamheten.....	22
4.1.2 Revisionens nytta på en övergripande nivå.....	25
4.1.3 Konsekvenser av ett avskaffande av revision.....	26
4.1.4 Alternativa granskningsmetoder.....	27
4.2 EKOBROTTSMYNDIGHETEN.....	28
4.2.1 Nyttan av revision i den löpande verksamheten.....	28
4.2.2 Revisionens nytta på en övergripande nivå.....	30
4.2.3 Konsekvenser av ett avskaffande av revision.....	32
4.2.4 Alternativa granskningsmetoder.....	33

5. ANALYSER OCH TOLKNINGAR	35
5.1 NYTTA AV REVISIONSMATERIAL OCH REVISOR I DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN	35
5.2 REVISIONENS NYTTA PÅ EN ÖVERGRIPANDE NIVÅ	38
5.3 ALTERNATIVA GRANSKNINGSMETODER	42
6. SLUTDISKUSSION.....	45
6.1 SKATTEVERKETS OCH EKOBROTTSMYNDIGHETENS NYTTA AV REVISION	45
6.2 UPPSATSENS BISYFTE	46
6.3 FÖRFATTARNAS EGNA REFLEKTIONER.....	47
6.4 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING.....	47

Figurförteckning

3.1: Sambandet mellan redovisning och beskattning.....	19
--	----

1. INLEDNING

Det inledande kapitlet syftar till att ge läsaren en förståelse för revisionspliktens ursprung och utveckling. Kapitlet redogör också för den debatt som nyligen intensifierats och som gör att ämnet nu är aktuellt att studera. Forskningsfrågan presenteras och för att läsaren skall få en klar bild av det område som uppsatsen berör formuleras ett syfte. Avslutningsvis presenteras uppsatsens fortsatta disposition.

1.1 Bakgrund

Behov av att externt granska redovisning och förvaltning, det vill säga revision, uppstod när företag började vända sig till källor utanför företaget för att erhålla kapital. Investerarna efterfrågade då en oberoende granskare för att förvissa sig om att deras investeringar förvaltades på bästa sätt. Första gången krav på revision av svenska aktiebolag uttryckligen omnämns i lag är i 1895 års lag om aktiebolag.¹ Dagens krav på att alla aktiebolag skall genomgå kvalificerad revision, det vill säga revision utförd av en auktoriserad eller godkänd revisor, infördes 1983.²

Svensk nutida rätt föreskriver att samtliga aktiebolag, oavsett storlek, skall omfattas av revisionsplikt.³ Argumentet för detta är att inget personligt ansvar föreligger i denna bolagsform och att en oberoende granskning därför är nödvändig. Innehållet i revisionen är ungefär detsamma oavsett storlek på aktiebolaget och granskning av bokföring och extern rapportering är revisionens kärnområde. Den lagstadgade revisionen i Sverige är mer omfattande än andra länders då den även innefattar förvaltningsrevision, vilket endast Finland har en motsvarighet till bland övriga europeiska länder. De nordiska länderna har även en unik ställning då de till skillnad från de flesta övriga europeiska länder valt att inte undanta mindre bolag från lagstadgad revision.⁴ Kraven på och omfattningen av revision har ökat över tiden. Detta har inneburit ökade kostnader för det reviderade företaget och revisionspliktens vara eller inte vara för mindre aktiebolag har i omgångar ifrågasatts. Under 1990-talet fördes en intensiv debatt om revisionsplikt i Sverige som dock resulterade i fortsatt revisionsplikt också för mindre bolag.⁵

Efter de senaste årens redovisningsskandaler har fokus hamnat på revisorerna och krav på revisorns oberoende har ökat, vilket framförallt har fått effekter för revisorns och klientens förhållande. Samma krav på oberoende ställs i stora som små bolag, och problem uppstår då för mindre företag som ofta använder sig av revisorns kompetens i andra frågor än revision. För att stärka revisorns uppfattade oberoende har Sveriges Justitiedepartementet i en promemoria föreslagit ett totalförbud mot revisorers redovisningstjänster.⁶ Förslaget skulle

¹ Cassel, F., *Den reviderade revisorsrollen*, (Stockholm: Nerenius & Santérus Förlag, 1996).

² Sjöström, C., *Revision och lagreglering – ett historiskt perspektiv*, (Linköping: Linköpings universitet, 1994:417).

³ Aktiebolagslagen, kap. 10, 1 §.

⁴ Thorell, P. och C., Norberg, *Revisionsplikten i små aktiebolag*, Svenskt Näringsliv, 2005.

⁵ Strandin, P. "Revisionsplikt för små företag?", *Balans*, 10 (1992).

⁶ Justitiedepartementets promemoria: *Några frågor om revision*, 25 juni, 2003.

begränsa mindre företags möjlighet att ta hjälp av revisorn och är en faktor som, om det går igenom, skulle ändra förutsättningarna för revisionsplikten i dessa företag.⁷

Revisionen har på senare tid även utvecklats avseende regelverken. Från och med den 1 januari 2004 ersattes Revisionsprocessen (RP), som tidigare angett standarden för den svenska revisionen, med *Revisionsstandard i Sverige* (RS). RS baseras på det internationella regelverket *International Standards on Auditing* (ISA). ISAs regelverk är inriktat på revision av stora bolag och är skapat i en revisionsmiljö, olik den svenska, där mindre bolag är undantagna från revision. Införandet av RS har medfört en ökad revisionsbörda.⁸

Synen på revisionsplikt har successivt förändrats i Sveriges omgivning och trenden visar att länder som tidigare har haft allmän revisionsplikt nu slopat eller överväger att slopa den för mindre bolag. Till exempel har England under en tioårsperiod stegvis avskaffat revisionsplikten och undantar nu alla företag som EU-reglerna tillåter. I Danmark finns sedan mars 2005 ett förslag om undantag från revisionsplikt för mindre företag och ett liknande förslag har även utarbetats i Finland.⁹

1.2 Problemdiskussion

De förändrade förutsättningarna för revision som beskrivits ovan har lett till att debatten om revisionsplikt för mindre företag nu åter har intensifierats. Revisionsbranschens representanter uppskattar att kostnaderna för de reviderade bolagen kommer att öka betydligt, då RS-införandet medfört en ökad revisionsbörda. Höjda arvoden blir speciellt tunga för mindre företag att bära och företrädare för småföretagarna har uttryckt oro över kostnadsökningen.¹⁰ Även diskussionen om revisorns oberoende ändrar förutsättningarna för revision i mindre bolag då skärpta riktlinjer för vad revisorn får hjälpa företagen med begränsar dessa bolags nytta av revisorn. Skulle Justitiedepartementets förslag om förbud av uppdrag där redovisnings- och revisionstjänster kombineras gå igenom, kommer de mindre företagen att behöva anlita ytterligare ett företag för hjälp med bokslut och årsredovisning. Detta går inte i linje med ambitionen i övrigt att förenkla för de mindre bolagen.¹¹ Enligt flera inlägg i debatten är det senare ytterligare ett skäl att ifrågasätta revision av mindre aktiebolag.¹² Att omvärldens syn på revision har förändrats och att länder såsom Finland och Danmark, som traditionellt liknat Sverige, har börjat tänka om gör det också viktigt att utvärdera om det finns svenska förhållanden som motiverar särreglering i förhållande till övriga EU-länder.¹³

Ett traditionellt argument för revision är att det är en kvalitetsstämpel som skapar förtroende för bolags redovisning och bolagsmännens förvaltning av verksamheten. Att årsredovisningen är reviderad kan vara en trygghet för kreditgivare och ett bevis för

⁷ Wennberg, I. "Dags att avskaffa revisionsplikten för små företag?", *Balans* 2 (2004).

⁸ Wennberg, I. "FARs generalsekreterare är försiktigt optimistisk", *Balans*, 2 (2004).

⁹ Halling, P. "Debatten går het i Norden", *Balans*, 3 (2005).

¹⁰ Levander, M., "De små får betala för de storas skandaler", *Dagens Industri*, 16 december (2004).

¹¹ Persson, S. "Låt småföretagen slippa revision", *Dagens Industri*, 22 december (2003).

¹² Se t.ex. Wennberg, I. "Alla behöver revisorn men alla behöver inte revision", *Balans*, 2 (2004).

¹³ Thorell och Norberg, *Revisionsplikten i små aktiebolag*.

aktieägare att deras kapitalplacering förvaltas på ett ändamålsenligt sätt.¹⁴ I mindre bolag är ofta ägare och företagsledning samma person, eller personer med nära relationer, och behovet av reviderad extern information är därmed av mindre betydelse ur ett aktieägarperspektiv. Beroende på om bolaget är finansierat med egna eller externa medel är revisionsplikten av olika betydelse ur ett kreditgivarperspektiv.

Ett annat argument för revision som ofta framförs är att den förebygger och förhindrar brott då revisorn har anmälningsplikt vid till exempel misskötsel av skatt- och avgiftsbetalning samt vid brottsmisstanke.¹⁵ Samhället blir därför den intressent som eventuellt har mest att förlora på att revisionsplikten avskaffas. Myndigheter agerar i samhällets intresse gällande skatteindrivning och brottsbekämpning. Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten blir därmed exempel på myndigheter med stort intresse i att bolag sköts på ett korrekt sätt och att rättvisande information lämnas.

I debatten som förts varnar till exempel Skatteverket för att en slopad revisionsplikt kan leda till ökade felaktigheter inom skatteområdet. Skatteverket menar att revision minskar risken för medvetna och omedvetna fel, vilket ger positiva effekter både ur skatte- och konkurrensperspektiv, då orättvis konkurrens i annat fall kan uppstå.¹⁶ Även Ekobrottsmyndigheten har i debatten uttryckt oro över att en avreglering av revision skulle öka fusket och brottsligheten.¹⁷ I debatten har även framkommit att när allmän revisionsplikt en gång infördes så sågs den som svaret på den ekonomiska brottsligheten.¹⁸ Diskussionen tyder alltså på att intressentgruppen staten tycker att fortsatt revision av mindre bolag är av nytta. Om det är så att revisionsplikten medför bättre skattekontroll, effektivare brottsbekämpning och mer ändamålsenlig offentlig information så är nyttan av revision för samhället i sig obestridlig. Frågan måste dock ställas vilken denna nytta egentligen är och om den balanserar de motsvarande kostnader som revisionsplikt innebär för företagen. Till grund för diskussionen ligger således den klassiska *kostnad-nytta-principen*, där tanken är att nyttan av en regel måste överstiga kostnaderna för densamma för att den skall vara rättfärdig.¹⁹

Mycket av debatten kring problemet, såväl som skrivet material på området, fokuserar på kostnadssidan i ekvationen med nyttan. Nyttan är däremot inte utvärderad i samma utsträckning.²⁰ I och med att nyttan nu ifrågasätts blir det intressant att undersöka hur revision egentligen används, samt vilken nytta den tillför intressenterna. Eftersom staten är en starkt framträdande intressent blir det av intresse att undersöka vilken de statliga myndigheternas nytta av revision i mindre aktiebolag egentligen är.

¹⁴ Lundfors, L. "Det finns starka skäl att behålla revisionsplikten i alla aktiebolag", *Balans*, 5 (1994).

¹⁵ Örvell, M., "Revisorer dyra för småbolag", *Dagens Industri*, 17 mars (2005).

¹⁶ Brännström, D., och M., Johansson. "Svenskt näringsliv drar undan mattan för småföretagen", *Dagens Industri*, 050317.

¹⁷ Örvell, "Revisorer dyra för småbolag".

¹⁸ Precht, E., "Revisionsplikt var svaret på ekonomisk brottslighet", *Balans*, 4 (2005).

¹⁹ Smith, D., *Redovisningens språk*, (Lund: Studentlitteratur, 2000).

²⁰ EAA's comment on the IASB discussion paper, "Preliminary Views on Accounting Standards for Small and Medium-sized Entities", <http://www.iasb.org/docs/pv-sme/SMEs-CL73.pdf>, 050522.

1.3 Forskningsfråga

Resonemanget ovan leder fram till följande problemformulering:

- *Vilken nytta har statliga myndigheter av revision?*

Ovanstående forskningsfråga skall besvaras med hjälp av två delfrågor:

- *Vilken nytta tillför material som skapas genom revisionen samt revisorn i myndigheternas löpande verksamhet?*
- *Vilken övrig nytta anser myndigheterna att revisionen skapar?*

1.4 Syfte

Uppsatsens syfte är att undersöka vilken nytta de studerade myndigheterna, Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten, har av revision i mindre aktiebolag. Avsikten är att undersöka hur dessa myndigheter använder sig revisorn och av material som skapas genom revision i sin löpande verksamhet samt vad övrigt i revisionen de anser skapar värde. I samband med undersökningen av revisionspliktens nytta uppstår frågan om vilka alternativ som finns till en fullständig revision. Ett bisyfte i uppsatsen är därför att undersöka hur myndigheternas medarbetare ser på alternativ till dagens revision. Eftersom debatten om revisionsplikt har ägnat omvärldens utveckling stor uppmärksamhet avser vi också att reflektera över om svenska särförhållanden finns som skulle kunna göra att revisionsplikten är av större betydelse för svenska myndigheter. Tanken är att uppsatsen i ett större sammanhang skall bidra till en uppskattning av nyttan med revisionsplikt i mindre bolag. Nyttan skall sedan enligt *kostnad-nytta-principen* sättas i relation till revisionens kostnader när beslut om revisionspliktens vara eller inte vara skall fattas.

1.5 Uppsatsens initiativtagare

Uppsatsen skrivs på initiativ av FARs revisionskommitté som, genom styrelsemedlemmen Helena Adrian, uttryckt ett intresse av att få undersökt intressenternas nytta med revisionsplikt för mindre aktiebolag. Avsikten är att uppsatsen skall utgöra en del av ett underlag som skall ligga till grund för en fortsatt diskussion kring revisionsplikt för mindre aktiebolag. Uppsatsen skrivs, som redan nämnts, utifrån ett myndighetsperspektiv. Samma initiativtagare har bett en annan uppsatsgrupp att belysa kreditgivarnas nytta med revision.

1.6 Disposition

I det följande kapitlet beskrivs det tillvägagångssätt som valts för att besvara uppsatsens forskningsfråga och delproblem. Studiens kvalitet utvärderas liksom författarnas möjlighet till generalisering av resultaten. I det tredje kapitlet presenteras uppsatsens referensram. Kapitlet är indelat i två delar där den första delen främst berör revisionen medan det andra fokuserar på internationella aspekter och skillnader mellan Sverige och andra länder. I det fjärde kapitlet presenteras uppsatsens empiriska undersökning och resultaten redovisas uppdelade på Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten. Det femte kapitlet innehåller analyserna av uppsatsens två delproblem samt bisyftet och innefattar att det empiriska materialet kopplas samman med referensramen. I det avslutande kapitlet förs en slutdiskussion där uppsatsens frågeställningar besvaras. Vi reflekterar också fritt samt belyser intressanta ämnesområden som snuddats vid under uppsatsskrivandet och som kan inspirera andra till fortsatt forskning.

2. METOD

För att läsaren skall kunna bilda sig en uppfattning om hur undersökningens resultat påverkats av tillvägagångssättet redogörs i detta kapitel för vald undersökningsmetod. Vidare beskrivs hur respondenter valdes ut samt hur det empiriska materialet och analysen strukturerats. Avslutningsvis förs en diskussion om uppsatsens kvalitet. Metoddiskussionen är således viktig för att läsaren skall kunna bedöma hur rättvisande den bild av verkligheten som uppsatsen ger egentligen är.

2.1 Undersökningsmetod

Beroende på hur en forskare väljer att generera, bearbeta och analysera information görs en särskiljning mellan kvalitativt och kvantitativt inriktad forskning.²¹ Kvantitativa undersökningar är metoder som utmynnar i numeriska observationer eller som kan omvandlas till sådana. Exempel på sådana metoder är experiment, prov, enkät och frågeformulär.²² Det primära syftet med att använda en kvantitativ metod är istället att förklara orsaken till det som undersöks.²³ Kvalitativa metoder syftar till att ge en djupare förståelse för det studerade problemet och datainsamlingen fokuserar på ”mjuka” variabler som inte går att kvantifiera.²⁴

Utifrån uppsatsens problemformulering valde vi att använda ett kvalitativt angreppssätt i vår undersökning. Att en kvalitativ metod passade bäst beror på att metodens syfte är att skapa klarhet i ett oklart problem och att få fram en nyanserad beskrivning av problemet²⁵, vilket stämde överens med uppsatsens syfte att beskriva och förtydliga hur nyttan av revisionsplikt i mindre aktiebolag uppstår för intressentgruppen. Anledningen var också att en kvantitativ metod inte var tillämpbar då metoden i grunden går ut på att mäta²⁶, vilket inte är möjligt för vissa kvalitativa dimensioner av nytta.²⁷

2.2 Data- och informationsinsamling

Det finns två olika typer av data som kan användas för en studie; primär- och sekundärdata. Information som forskaren själv samlat in benämns primärdata, medan data som redan existerar är sekundärdata.²⁸ Fördelar med primärdata är bland annat att det ger information som är direkt anpassad till forskningsfrågan.²⁹ Primärdatainsamlingen var av avgörande betydelse för uppfyllandet av uppsatsens syfte, då de studerade intressenternas nytta av revisionsplikt inte tidigare undersökts utifrån samma förutsättningar.

²¹ Patel, R. och B. Davidson, *Forskningsmetodikens grunder*, uppl. 3 (Lund: Studentlitteratur, 2003).

²² Backman, J., *Rapporter och uppsatser* (Lund: Studentlitteratur, 1998).

²³ Andersen, I., *Den uppenbara verkligheten* (Lund: Studentlitteratur, 1998).

²⁴ Patel och Davidson, *Forskningsmetodikens grunder*.

²⁵ Jacobsen, D.I., *Vad, hur och varför?*, (Lund: Studentlitteratur, 2002).

²⁶ Lundahl, U. och P-H., Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*, uppl. 2 (Lund: Studentlitteratur, 1999).

²⁷ Smith, D., *Redovisningens språk*, (Lund: Studentlitteratur, 2000).

²⁸ Lekvall, P. och C., Wahlbin. *Information för marknadsföringsbeslut*. (Göteborg: IHM Förlag, 2001).

²⁹ Arbnor, I. och B., Bjerke, *Företagsekonomisk metodlära*, (Lund: Studentlitteratur, 1994).

2.2.1 Insamling av primärdata

Studiens primärdata insamlades genom intervjuer. Intervjuer valdes som datainsamlingsmetod då de ger en klarare och djupare bild av det studerade fenomenet än vad exempelvis en enkätundersökning hade gjort. Kvalitativa intervjuer karakteriseras bland annat av enkla och raka frågor som lämnas relativt öppna för respondenten att besvara, vilket ofta leder till innehållsrika och komplexa svar.³⁰ Vi använde både besöks- och telefonintervjuer som datainsamlingsmetod och till stöd i intervjuprocessen användes en intervjuguide.³¹ I den utsträckning vi ur kostnads- och tidsaspekt hade möjlighet, besökte vi personligen respondenterna för intervjuer. Anledningen till detta är de fördelar metoden medför i form av direkt kontakt mellan forskare och respondent, möjlighet att ställa följdfrågor och att tydliggöra oklarheter samt möjligheten att läsa av respondentens kroppsspråk och tonfall.³² De flesta fördelar med personliga intervjuer återfinns även vid telefonintervjuer, dock försvinner möjligheten att avläsa kroppsspråk. Vi ansåg emellertid att denna negativa effekt inte vägde upp de nackdelar ett ökat resande skulle innebära.

Intervjuerna spelades, i samtycke med respondenterna, in för att undvika att relevant information skulle gå förlorad. Fördelen med att spela in samtalen är även att missförstånd vid sammanställning av det empiriska materialet kan undvikas och att bearbetningen av materialet underlättas. En nackdel med inspelning kan vara att respondenterna känner sig obekväma eller hämmade.³³ Respondenterna på Ekobrottsmyndigheten (EBM) och Skatteverkets (SKV) skattebrottsenhet har från sitt arbetssätt vana av inspelade samtal och tillvägagångssättet medförde därför endast en mindre effekt för dessa. Övriga respondenter försäkrade på vår fråga att bandinspelningen inte påverkade dem. Vi anser därmed att denna negativa effekt inte i någon stor utsträckning uppstod i vår undersökning.

En intervjuguide användes alltså som vägledning under intervjuerna. Vid utformning av en intervjuguide är standardisering och strukturering två aspekter som är viktiga att beakta. Standardisering avser hur mycket ansvar som lämnas till den som intervjuar när det gäller frågornas utformning och inbördes ordning. Standardiserade frågor används främst i sammanhang där jämförelse och generalisering av svar eftersträvas. Strukturering åsyftar hur stort "svarsutrymme" intervjupersonen får, det vill säga om frågorna är öppna eller slutna. Att frågor är öppna innebär att det inte finns några fasta svarsalternativ.³⁴ Våra intervjuer hade en relativt hög grad av standardisering då intervjuguiden möjliggjorde att samma frågor ställdes till respondenterna på respektive myndighet. Intervjuguiden innehöll något olika formuleringar när vi vände oss till respektive myndighet främst då deras arbetssätt skiljer sig åt. Frågorna syftade dock till att få fram svar på samma forskningsfråga utifrån de båda myndigheternas perspektiv. Standardiseringen minskade något av att frågornas inbördes ordning och formulering ibland anpassades för att bättre passa in i respektive samtal och diskussion. Frågorna som ställdes vid intervjuerna var till största del öppna och respondenten kunde fritt uttrycka sina åsikter. I de fall respondenten kunde besvara frågan med "ja" eller "nej" användes följdfrågor, främst i form av "varför", "på vilket sätt" och "kan du utveckla

³⁰ Patel och Davidson, *Forskningsmetodikens grunder*.

³¹ Se appendix I-a och I-b.

³² Patel och Davidson, *Forskningsmetodikens grunder*.

³³ Trost, J., *Kvalitativa intervjuer*, (Lund: Studentlitteratur, 2005).

³⁴ Patel och Davidson, *Forskningsmetodikens grunder*.

det”, för att motivera och utvidga svaren. De personliga intervjuerna varade i genomsnitt en timme, medan telefonintervjuerna gick något snabbare och pågick mellan 35-45 minuter.

2.2.2 Insamling av material till bakgrund och referensram

Insamlingen av material till det inledande kapitlet samt till referensramen har till stor del skett med hjälp av olika databaser. Frekvent använda databaser är Business Source Premier, J-STOR, FAR Komplet och Mediearkivet. Sökord som användes var bland andra *revision*, *revisionsplikt*, *revisionsundantag*, *informationsasymmetri*, *dold ekonomi* och analogs engelska uttryck. Genom akademiska artiklar som erhöles via databaserna fick vi även uppslag till nya referenser i form av böcker och forskningsstudier. Genom debattartiklar i svensk press fick vi referenser till utredningar och rapporter från olika organisationer, däribland Svenskt Näringsliv i Sverige och Department of Trade and Industry i England. Till avsnitten som berör svenska skatteförhållanden inhämtades material från SKV.

2.3 Urval

Urval kan antingen ske genom sannolikhetsurval eller icke-sannolikhetsurval. Skillnaden mellan de båda urvalssätten är att det i ett icke-sannolikhetsurval inte går att specificera sannolikheten för att ett visst element i populationen kommer att inkluderas i urvalet. Sannolikhetsurval används när undersökaren vill generalisera resultatet av en undersökning till att gälla för en viss population. Denna urvalsmetod ger undersökningen kvalitet och säkerhet i resultatet, men är både kostnads- och tidskrävande.³⁵ Den här urvalsmetoden har en mer kvantitativ karaktär, varför vi valde att bortse från den. Vår studie bygger istället på ett icke-sannolikhetsurval, som är den metod som vanligtvis används i kvalitativa fallstudier då det är viktigt att respondenterna har de egenskaper som krävs för att studiens syfte skall uppnås.³⁶ Ur detta perspektiv valdes uppsatsens intervjupersoner ut genom en kombination av ett bedömningsurval och ett rekommendationsurval. Ett bedömningsurval görs efter en uppskattning av vilka personer och befattningar som är intressanta för studien³⁷ medan ett rekommendationsurval innebär att en person rekommenderar någon annan som respondent.³⁸

2.3.1 Geografiskt urval

Den ursprungliga populationen för vår undersökning innefattade hela Sverige. Detta område begränsades i samråd med vår initiativtagare till södra Sverige. Med hjälp av SKVs och EBMs hemsidor identifierade vi sedan på vilka orter i Sverige myndigheterna finns representerade. SKV är i Sverige indelat i nio olika regioner³⁹ och EBM i tre avdelningar.⁴⁰ Med utgångspunkt i den karta SKV visar på sin hemsida har vi definierat södra Sverige som deras fyra sydligaste regioner. Dessa regioner är Göteborg, Linköping, Malmö och Växjö. Vi använde oss sedan av samma definition av södra Sverige när vi identifierade vilka av EBMs avdelningar som tillhör södra Sverige. Med detta synsätt tillhör den västra och den södra avdelningen södra Sverige. I de valda skatteregionerna finns vardera ett regionkontor, vilka också de identifierades med hjälp Skatteverkets karta. Mot dessa regionkontor valde vi att

³⁵ Lekvall och Wahlbin, *Information för marknadsföringsbeslut*.

³⁶ Merriam, S., *Fallstudien som forskningsmetod*, (Lund: Studentlitteratur, 1994).

³⁷ Lekvall och Wahlbin, *Information för marknadsföringsbeslut*.

³⁸ Arbnor och Bjerke, *Företagsekonomisk metodlära*.

³⁹ Se appendix II.

⁴⁰ www.ekobrottsmyndigheten.se/templates/Map____435.aspx; 050406 samt 050529.

rikta våra intervjuer på SKV då de är ansvariga för övriga kontor i sin region. Därmed menar vi att vi fått ett för södra Sverige representativt urval av kontor. EBM har endast två kontor i södra Sverige, ett i Göteborg och ett i Malmö, vilka båda besöktes.

2.3.2 Urval av respondenter

Respondenterna på respektive skattekontor kom vi i kontakt med dels genom SKVs centrala växel och dels genom rekommendationer. När det gäller kontoren i Linköping, Malmö och Växjö blev vi via SKVs telefonväxel kopplade till respektive kontorschef. Denna chef rekommenderade sedan lämpliga handläggare och i de fall de själva inte ansåg sig lämpliga att besvara frågorna vidarehänvisade de oss till en annan person på chefsnivå. I Göteborg utsågs lämpliga respondenter främst genom rekommendationer, men även via telefonväxeln.⁴¹ Tillvägagångssättet för att komma i kontakt med personer på EBM liknade det för SKV och rekommendationer från personer inifrån organisationen var till stor hjälp.⁴²

Vi valde att i vår undersökning intervjua personer med olika befattningar och arbetsuppgifter. Anledningen till detta val är att vi tror att det ger en mer heltäckande bild av SKVs och EBMs nytta då personer på olika nivåer antagligen belyser olika aspekter av nyttan och kommer i kontakt med revision på olika sätt. Vi tror därför att detta urval bidrar till en bättre bild av vad myndigheternas nytta är än om vi endast valt att intervjua personer på en nivå.

För att säkerställa att rätt personer intervjuades kontaktade vi först de blivande respondenterna via telefon för att presentera oss och vårt undersökningsområde. Därefter följde vi upp samtalet via e-post och specificerade då problemdiskussionen bakom vår frågeställning samt en preliminär forskningsfråga. Genom detta gavs respondenterna möjlighet att i lugn och ro ta ställning till om de var rätt personer för studien eller om de behövde vidarebefordra frågan till en bättre lämpad kollega. Sedan respondenterna bekräftat sin medverkan bokades intervjutider in via e-post. Totalt genomfördes 14 intervjuer, varav 9 på SKV och 5 på EBM, med 16 respondenter. Personliga intervjuer genomfördes i Göteborg och Malmö, totalt 10 stycken. Resterande intervjuer var telefonintervjuer.

2.4 Hur empiriskt material och analys strukturerades

Analysmetod kan beskrivas utifrån tre olika faser. Den första fasen består av att objektivt dokumentera insamlad primärdata, medan den andra innefattar att systematiskt bearbeta och förenkla den erhållna informationen. I den avslutande fasen tolkas informationen genom att forskaren söker orsaker till svar samtidigt som andra kända förhållanden tolkas in.⁴³

Efter genomförandet av intervjuerna sammanställdes respondenternas svar så att allt material i ett inledningsskede fanns dokumenterat. Därefter strukturerades det empiriska materialet och en naturlig uppdelning var i detta sammanhang att skilja på SKV och EBM. Svaren från två respondenter på SKVs skattebrottsenhet inkluderades i redogörelsen över hur respondenterna på EBM svarat. Anledningen till detta var att denna avdelning är en icke-fiskal del av SKV som får många av sina uppdrag från EBM.⁴⁴ Inom respektive myndighet

⁴¹ För en mer utförlig beskrivning av respondenter och urvalsprocessen se appendix III-a.

⁴² För en mer utförlig beskrivning av respondenter och urvalsprocessen se appendix III-b.

⁴³ Jacobsen, D.I., *Vad, hur och varför?*.

⁴⁴ Se appendix IV.

gjordes inte någon skillnad på svar från olika respondenter. Anledning till detta val var att syftet med uppsatsen inte är att peka på olikheter i respondenternas svar, utan tanken var istället att svaren tillsammans skulle bidra till en helhetsbild. Av denna orsak tillförde det inte uppsatsen någon ytterligare dimension att specificera vem som sade vad. För att förtydliga och förenkla den erhållna information valde vi att strukturera det empiriska materialet i samma delområden som intervjuguiden; *Nytta av revision i den löpande verksamheten, Revisionens nytta på en övergripande nivå, Konsekvenser av ett avskaffande av revision samt Alternativa granskningsmetoder*. De första, andra och tredje områdena knyter an till forskningsfrågans första och andra delproblem, medan det sista området hjälper oss att reflektera över bisyftet. Konsekvenser som respondenterna befarar som en följd av ett eventuellt avskaffande av revisionsplikten användes för att få fram ytterligare aspekter av revisionens övergripande nytta.

I den tredje fasen, analysprocessen, studerades växelvis teori och empiri för att söka förklaringar till de svar som erhöles under intervjuerna. Strukturen med delområden återfinns även i analyskapitlet som består av tre delanalyser, vilka belyser forskningsfrågans två delområden samt bisyftet. Analysen har successivt vuxit fram i takt med arbetets gång. Tankar uppstod vid diskussion med respondenterna och utvecklades senare vid arbetet med det empiriska materialet och analysen. Delanalyserna summerades i ett slutskede till ett svar på forskningsfrågan.

2.5 Studiens kvalitet

För att undersöka en studies trovärdighet används ofta begreppen validitet och reliabilitet. En kritisk punkt avseende dessa parametrar är tolkningsfel. Dessa fel uppstår bland annat när ett urval undersöks och slutsatser dras för hela populationen.⁴⁵

2.5.1 Generaliserbarhet

Generaliserbarhet kan vara antingen statistisk eller analytisk.⁴⁶ Kvalitativa studier som bygger på icke-sannolikhetsurval leder i lägre utsträckning än slumpmässiga urval till generaliserbara resultat.⁴⁷ Med detta åsyftas statistisk generaliserbarhet och resultaten kan alltså inte generaliseras till att gälla för hela populationen. Resultat från kvalitativa undersökningar kan emellertid användas för att se mönster och skapa teori, så kallad analytisk generaliserbarhet.⁴⁸ Resultat från kvalitativa undersökningar exponerar generella fenomen och den generalisering som kan göras är från empiri- till teoriplan. Det går att argumentera för att en generalisering i form av omfattning eller frekvens ändå är möjlig, men det går inte att bevisa något.⁴⁹

För att undvika generalisering på felaktiga grunder drar vi inte slutsatser för alla myndigheter. Vi uttalar oss också därför bara om hur den undersökta gruppen förhåller sig till

⁴⁵ Eriksson, L.T. och F., Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera*, uppl. 7 (Malmö: Liber Ekonomi, 2001).

⁴⁶ Lundahl och Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*.

⁴⁷ Merriam, *Fallstudien som forskningsmetod*.

⁴⁸ Lundahl och Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*.

⁴⁹ Jacobsen, *Vad, hur och varför?*.

revisionspliktens nytta i mindre bolag och syftar endast på de undersökta kontoren. Dock anser vi att urvalet medför att vi kan uttala oss om trender för SKV och EBM i Sverige.

2.5.2 Validitet

Validitet definieras som mätinstrumentets förmåga att mäta det som avses. Om en studies validitet är hög innebär det således att verkligheten avbildas på ett korrekt och sanningsenligt sätt. Det finns två dimensioner av validitet; yttre och inre validitet.⁵⁰

Yttre validitet hör samman med respondentfel och åsyftar intervjuarens överensstämmelse med de omständigheter som studien avsåg att undersöka.⁵¹ Låg yttre validitet kan exempelvis bero på att respondenten antingen medvetet ger missvisande svar eller på att de helt enkelt inte har kompetens att besvara frågorna.⁵² Viss risk finns i vår undersökning att respondenterna under intervjuerna var färgade av myndighetens officiella åsikt. Denna risk aktualiserades då debatten om revisionsplikt på senare tid varit intensiv och då ett antal respondenter var väl informerade om diskussionerna som fördes. Vi menar dock att eftersom vårt syfte inte var att få reda på myndighetens åsikt, utan hur revisionen påverkar arbetet på myndigheten så var ovanstående av mindre betydelse. Eftersom respondenternas svar redovisas konfidentiellt torde missvisande svar av denna anledning inte heller vara en stor risk i undersökningen. Helt säkra kan vi naturligtvis aldrig vara, men vi bedömer ändå denna anledning till låg yttre validitet som liten.

För att försäkra oss om att personer med tillräcklig insikt i och kunskap om frågeställningarna medverkade i studien hade vi innan intervjutider bokades flera kontakter med de blivande respondenterna, se avsnitt 2.3.3. Intervjuguiden skickades även ut till respondenterna i god tid före intervjuerna, vilket gav dem möjlighet att sätta sig in i ämnet och att kontakta oss vid eventuella oklarheter. Vi bad även om att få bli rekommenderade personer som kunde vara lämpliga att tala med då vi ansåg att personer inne i organisationen har god kännedom om olika personers arbetsområden. Denna slutsats drog vi av det faktum att det främst var chefer som rekommenderade andra för studien lämpliga intervjupersoner på respektive myndighet. Vid ett flertal tillfällen blev vi även vidarehänvisade från personer som inte ansåg att de skulle kunna bidra tillräckligt mycket till diskussionen. Detta tillsammans med vårt tillvägagångssätt vid urval av respondenter anser vi ger undersökningen en hög grad av yttre validitet.

Inre validitet syftar till huruvida mätinstrumentet, i vårt fall intervjuguiden, har möjlighet att mäta vad som avses.⁵³ Låg intern validitet kan till exempel orsakas av felformulerade frågor.⁵⁴ För att uppnå en hög inre validitet utarbetades studiens intervjuguide i samråd med författarna till vår systeruppsats⁵⁵ som är väl insatta i frågeställningarna. För att testa intervjufrågornas relevans bad vi två personer i vår närhet som arbetar på SKV att läsa

⁵⁰ Lundahl och Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*.

⁵¹ Ibid.

⁵² Eriksson och Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera*.

⁵³ Lundahl och Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*.

⁵⁴ Eriksson och Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera*.

⁵⁵ Andersson, M. och A., Paulsson, *Fullständig, förenklad eller ingen revision?*, (Göteborg: Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, 2005).

igenom frågorna och komma med synpunkter. Genom dessa personer fick vi även kontakt med en person på SKVs huvudkontor som också gav oss feedback. Vi hade därutöver ett informellt möte med Gunilla Bornmalm-Jadelöw, tidigare utredare i den statliga utredningen *Oberoende, ägande och tillsyn i revisionsverksamhet*⁵⁶ för att diskutera infallsvinklar. Frågorna till EBM utgick till stor del från den intervjuguide som utformats för SKV och vi anser att dessa frågors relevans därmed indirekt bekräftats. Vår första intervju på EBM genomfördes även tidigt och respondenten hade då avsatt extra tid så vi kunde försäkra oss om att alla relevanta områden behandlades. Den tidiga intervjun ledde inte till att intervjuguiden modifierades mer än att någon fråga togs bort. Vi anser att tillvägagångssättet vid utformning av intervjuguiderna har gjort den inre validiteten god.

2.5.3 Reliabilitet

Ytterligare en förutsättning för god validitet är att reliabiliteten är hög. Med reliabilitet avses frånvaron av slumpmässiga mätfel.⁵⁷ Således åsyftas undersökningens tillförlitlighet och stabilitet. Stabilitet innebär att andra oberoende forskare skulle komma fram till samma resultat vid en upprepning av undersökningen och att slumpmässiga variablers inflytande på studien är lågt.⁵⁸

För att öka reliabiliteten användes en intervjuguide som utgångspunkt, så respondenter från olika kontor på respektive myndighet besvarade samma frågor. I vissa fall uppstod emellertid mindre avvikelser då vi var tvungna att ställa följdfrågor för att få fullständiga svar. Inspelandet av intervjuerna på band bidrog också till en högre tillförlitlighet då det minskade risken för misstolkningar vid sammanställningen av det empiriska materialet. En faktor som skulle kunna minska tillförlitligheten av vår undersökning är den så kallade ”intervjuareffekten” som kan uppstå vid framförallt personliga intervjuer, men även i viss mån vid telefonintervjuer. Problematiken berör den risk att respondenten på något sätt låter sig påverkas av intervjuaren, eller att respondenten ger svar på ett sätt som denne tror att intervjuaren förväntar sig.⁵⁹ Vi kan aldrig veta hur respondenterna reagerade på vår intervjuarteknik, särskilt eftersom vi har en liten erfarenhet av att intervjua, men då vi var medvetna om problematiken försökte vi undvika att ställa ledande frågor.

En annan anledning till låg reliabilitet skulle kunna vara att bearbetningen och framställningen av det empiriska materialet är färgad av forskarens förförståelse. För att minska denna risk arbetade vi dels båda två tillsammans med tolkningen av materialet och dels valde vi att i empirisammanställningen framställa många citat som står utanför vår bearbetning. Dock valde vi som författare vilka citat som redovisades, vilket naturligt medför en risk att subjektivitet styrde urvalet.

---

⁵⁶ SOU 1999:43, *Oberoende, ägande och tillsyn i revisionsverksamhet* (Stockholm: Allmänna förlaget).

⁵⁷ Lundahl och Skärvald, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*.

⁵⁸ Lekwall och Wahlbin, *Information för marknadsföringsbeslut*.

⁵⁹ Patel och Davidson, *Forskningsmetodikens grunder*.

3. REFERENSRAM

Detta kapitel består av två delar. Del 1 behandlar grunden till behovet av revision, den svenska revisionens omfattning och innehåll, revisorers anmälningsskyldighet samt alternativa granskningsomfattningar. I Del 2 redogörs för hur revisionsplikt behandlas i Sveriges omvärld samt vad som skiljer Sverige från övriga länder avseende skatte- och ekobrottsrelaterade parametrar.

Del 1

3.1 Varför behövs revision?

Revision syftar till att ge trovärdighet åt information som företag lämnar.⁶⁰ Grunden till detta behov har sin förklaring i klassisk informationsteori om *asymmetrisk information*.⁶¹ Asymmetri uppstår när en part vet mer än en annan om kvaliteten på den tillgängliga informationen, vilket leder till att osäkerhet skapas. I den klassiska artikeln "The market for 'lemons'" beskrev George Akerlof hur osäkerhet om kvalitet, som skapas på grund av asymmetrisk information, ger konsekvenser i form av "kostnader för oärlighet". Enligt Akerlof leder detta till en felaktig prissättning på marknaden, där ett objekt av hög kvalitet säljs/köps till ett för lågt pris i förhållande till sitt egentliga värde och motsatt att ett objekt av låg kvalitet säljs/köps till ett för högt pris.⁶²

3.1.1 Principal-agent-teorin

En tongivande teori i forskningen om asymmetrisk information är *principal-agent-teorin*.⁶³ Enligt denna teori existerar ett agentförhållande när en part, principalen, uppdrar en annan part, agenten, att utföra någon form av tjänst på principalens vägnar. Grundtanken i agentteorin är att varje individ agerar i sitt eget intresse och antagandet görs att agenten agerar för att maximera sitt eget välstånd, vilket inte alltid är detsamma som att maximera principalens nytta.⁶⁴ I stora företag uppstår agentförhållanden då ägandet ofta är avskilt från företagets ledning. I mindre företag, där ägare och ledning ofta består av samma personer, är istället en principal någon som är avskärmd från ledningens agerande och som inte kan verifiera dennes handlingar.⁶⁵ I kontexten av denna uppsats kan ett agentförhållande således sägas existera mellan de statliga myndigheterna och företagen. Staten har gett företag i uppgift att svara för uppbörderna av skatter och avgifter⁶⁶ och är alltså principal i förhållandet

⁶⁰ Föreningen Auktoriserade Revisorer, *FARs revisionsbok*, (Stockholm: FAR förlag, 2004).

⁶¹ Simunic, D.A. "Discussion of External Audit and Asymmetric Information". *A Journal of Practice and Theory* Vol. 9 (1990): 243-248.

⁶² Akerlof, G. "The Market for 'Lemons': Quality, Uncertainty and the Market Mechanisms". *Quarterly Journal of Economics* Vol. 84 (1970): 488-500.

⁶³ Hope, O-K. "Disclosure Practices, Enforcement of Accounting Standards and Analysts' Forecast Accuracy: An International Study". *Journal of Accounting Research* Vol. 41 Issue 2 (2003): 235-272.

⁶⁴ Riahi-Belkaoui, A., *Accounting Theory*, uppl. 4, (London: Thomson Learning, 2000).

⁶⁵ Collis, J., Jarvis, R., and L., Skerratt, "The Demand for the Audit in Small Companies in the UK", *Accounting and Business Research* Vol. 34 No. 2 (2004), pp. 87-100.

⁶⁶ Föreningen Auktoriserade Revisorer, *FARs revisionsbok*.

med företag som agerar agent. Forskning har även visat att beskattning är ett incitament för godtycklig redovisning.⁶⁷

3.1.2 Skattebetalares beteende och spelteori

En annan typ av revision är den skattemyndigheter utför, så kallad skatterevision. Skattebetalares villighet att betala skatt har undersökts i tidigare forskning. I en studie från 1989 undersökte Beck och Jung effekterna av osäkerhet på skattebetalares rapporteringsbeslut. I studien utvecklades en spelteoretisk modell om interaktionen mellan skattebetalares rapporteringsbeslut och skattemyndighetens revisionspolicy i en miljö som karakteriseras av osäkerhet och asymmetrisk information.⁶⁸ En konklusion i Becks och Jungs forskning var att företags rapporteringsbeslut bland andra faktorer påverkas av frånvaron av straffavgifter samt på den uppskattade sannolikheten för kontroll.⁶⁹ En senare studie av samma forskare, där modellen testades empiriskt, visade att ökad sannolikhet för skatterevision resulterade i betydligt högre nivåer på rapporterad inkomst.⁷⁰ Att kontroll påverkar beteende har även framkommit i annan forskning.⁷¹

3.2 Revision i aktiebolag

Behovet av revision har alltså uppstått ur asymmetrisk information i olika förhållanden och det främsta argumentet har varit att säkerställa att riskfyllda transaktioner inte görs till följd av att personligt ansvar saknas.⁷²

3.2.1 Revisionens inriktning och omfattning

Revisorns granskning av bolaget skall vara så grundlig som *god revisionsred* kräver.⁷³ Som vägledning för vad god revisionsred innefattar följer svenska revisorer i dagsläget Revisionsstandard i Sverige (RS). Revisorernas arbete övervakas av tillsynsmyndigheten Revisorsnämnden. Att följa god revisionsred innebär att revisorn, med utgångspunkt i begreppen *väsentlighet* och *risk*, skaffar sig tillräckliga underlag för sina uttalanden. Begreppen talar om vad som skall vara revisionens primära inriktningar och omfattning. Ett huvudsyfte med granskningen är att undersöka hur väl det lämnade siffermaterialet stämmer med företagets verklighet och om en rättvisande bild därmed visas. Om inte revisorn anmärker på detta område i revisionsberättelsen, tolkas det som att avvikelserna är tillräckligt liten. En avvikelse ses som väsentlig om den är av sådan omfattning att den, om den varit känd, hade påverkat en omdömesgill bedömares ställningstagande. Revisorn skall även göra en riskbedömning, vilken skall leda till att väsentliga fel upptäcks. Analys av risker ger även revisorn underlag för förvaltningsrevisionen.⁷⁴

⁶⁷ Lamm-Tennant, J., Rollins, T., "Incentives for Discretionary Accounting Practices: Ownership structure, Earnings, Size and Taxation". *The Journal of Risk and Insurance* Vol.61 No. 3 (1994): 476-491.

⁶⁸ Beck, P.J. och W-O., Jung, "Taxpayers' Reporting Decisions and Auditing under Information Asymmetry". *The Accounting Review* Vol. LXIV No. 3 (1989): 468-487.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Beck, P.J., Davis, J.S. och W-O, Jung, "Experimental Evidence on Taxpayer Reporting under Uncertainty". *The Accounting Review* Vol. 66 No. 3 (1991): 535-558.

⁷¹ Feltham, G.D och S.M., Paquette, "The Interrelationship between Estimated Tax Payments and Taxpayer Compliance", *Journal of the American Taxation Association* Vol. 24 Iss. 2 (2002): 27-45.

⁷² Sjöström, *Revision och lagreglering – ett historiskt perspektiv*.

⁷³ Aktiebolagslagen 10 kap, 3 §.

⁷⁴ Föreningen Auktoriserade Revisorer, *FARs revisionsbok*.

Räkenskapsrevision är den granskning som görs för att undersöka om bokföringen och årsredovisningen följer lagar och god redovisningssed. I denna granskning skall revisorn bland annat bedöma om resultaträkningen tillsammans med tilläggsupplysningar visar en rättvisande bild av bolagets resultat, om balansposter existerar, tillhör bolaget, är rätt värderade och stämmer med bokföringen. Kontroll skall även göras av förvaltningsberättelsen för att granska att den innefattar det som krävs av lag och god redovisningssed.⁷⁵

Revisorn skall enligt 5 § Revisionslagen även granska företagsledningens förvaltning av företaget i en *förvaltningsrevision*. Granskningen syftar till att klargöra om någon styrelseledamot eller verkställande direktör företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som skulle kunna leda till ersättningsskyldighet. Granskningen syftar även till att belysa om någon styrelseledamot eller verkställande direktör brutit mot bolagsordningen, tillämpliga lagar om årsredovisning eller aktiebolagslagen (ABL).⁷⁶

Den revisionsverksamhet som revisorn utför skall *dokumenteras*. Till exempel skall dokumenteras vilka granskningsinsatser som utförts och vad dessa omfattat samt hur och när granskningsåtgärderna utförts. Revisorn skall även dokumentera eventuella iakttagelser som gjorts i samband med granskningen samt de insatser i form av rådgivning eller annat biträde som föranletts av de iakttagelser som gjorts.⁷⁷ Kraven på dokumentation är desamma för stora och små aktiebolag.⁷⁸

3.2.2 Revisionsberättelsen⁷⁹

Målet med revisionen är revisorns avlämnande av en revisionsberättelse. Avlämnandet sker vid företagets bolagsstämma då stämman är den som tillsätter revisorn och som revisorn arbetar för. Ordinarie bolagsstämma skall hållas inom sex månader från utgången räkenskapsår. Revisionsberättelsen skall innehålla uttalanden om:

- årsredovisningen har upprättats i överrensstämmelse med tillämplig lag om årsredovisning.
- bolagsstämman bör fastställa balans- och resultaträkning.
- bolagsstämman bör fastställa styrelsens förslag till vinstdisposition.
- uttalanden om styrelse och VD bör beviljas ansvarsfrihet gentemot bolaget.

I förekommande fall skall revisionsberättelsen även innehålla:

- yttranden om styrelse och VD upprättat förteckning över vissa lån och säkerheter när det förelegat sådan skyldighet.
- anmärkningar om någon styrelseledamot eller VD företagit sig någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet gentemot bolaget.
- anmärkningar om någon styrelseledamot eller VD på annat sätt handlat i strid mot ABL, Årsredovisningslagen eller bolagsordningen.
- angivande av att årsredovisningen inte lämnar sådana upplysningar som skall lämnas enligt Årsredovisningslagen.
- anmärkningar om fall där företaget inte uppfyllt förpliktelser gällande skattebetalningar.

⁷⁵ Föreningen Auktoriserade Revisorer, *FARs revisionsbok*.

⁷⁶ RS 209 Granskning av styrelsen och verkställande direktörs förvaltning.

⁷⁷ RS 230 Dokumentation.

⁷⁸ A. Götenfelt, "Revision i familjeföretag", Föreläsning, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, 050310.

⁷⁹ Aktiebolagslagen 9 kap, 7 § samt 10 kap, 5, 27-31 §§.

Tillstyrker revisorn det som beskrivs i de fyra första av ovanstående punkter, samt om revisorn inte har något att anmärka på enligt de senare fem, så anses revisionsberättelsen vara ren. I övriga fall, det vill säga när anmärkning finns, betraktas revisionsberättelsen som oren. Revisionsberättelser är i de allra flesta fall standardutformade för att underlätta för läsaren att se avvikelser.⁸⁰ Innan en revisionsberättelse skrivs oren har vanligtvis en dialog förts med företaget där revisorn påpekat brister och eventuellt skickat erinringar till styrelsen.⁸¹

3.2.3 Revisorns tystnads- och anmälningsplikt

Revisorn har *tystnadsplikt*, vilket innebär att uppgifter som framkommit vid granskningen vanligtvis inte får lämnas vidare.⁸² Tystnadsplikten gäller mot bland andra kreditgivare, leverantörer, kunder och stat i de fall annat inte föreskrivits i lag. Revisorer har dock inte bara tystnadsplikt, utan även *anmälningskyldighet* till staten gällande vissa saker som iakttagits i samband med revisionen.⁸³

Enligt ABL är revisorn bland annat skyldig att underrätta SKV i de fall företag inte fullgör sin skyldighet att betala in *skatter och avgifter*. SKV uppmärksammas genom att kopior på de orena revisionsberättelser som beskrivs i ABL 10:33a skickas till SKV.⁸⁴ Syftet med denna rapporteringsskyldighet är att säkerställa att skattesystemet fungerar effektivt.⁸⁵ Revisorn är även sedan 1999 skyldig att anmäla *misstanke om brott*. Vid en brottsmisstanke skall revisorn underrätta företagets styrelse, lämna sitt uppdrag samt anmäla det till Bolagsverket. I samband med anmälan skall revisorn lämna en redogörelse över misstankarna till åklagare. Revisorn behöver inte anmäla i de fall den ekonomiska skadan och övriga skadliga verkningar av gärningen avhjälpats. Vilka brott som revisorn är skyldig att anmäla finns specificerat i ABL 10:38.⁸⁶

Anledning till att denna anmälningsplikt infördes var att revisorn på grund av tystnadsplikten tidigare inte kunde vidareföra till polis och åklagare om styrelse inte vidtog åtgärder när revisorn påpekat oegentligheter.⁸⁷ Från och med år 2005 har revisorn även en specifik skyldighet att rapportera misstänkta fall av *penningtvätt*. Syftet med anmälningsplikt om penningtvätt är att förhindra uppkomst av allvarlig kriminalitet som penningtvätt annars används för att dölja. På detta sätt skall samhället i allmänhet skyddas.⁸⁸ I de fall en revisor i förtid avsäger sig sitt uppdrag skall en skriftlig anmälan inlämnas till Bolagsverket. Revisorn skall därvid lämna en redogörelse för vad som framkommit under den tidsperiod som uppdraget omfattat. Bolagsverket skall även sända en kopia av anmälan om *förtida avgång* till SKV.⁸⁹

⁸⁰ RS 709 Revisionsberättelsens utformning i aktiebolag och andra företag.

⁸¹ M. Derenstrand, "Revisionsteori och teknik", Föreläsning, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, 050308.

⁸² Aktiebolagslagen, 10 kap, 37 § och Revisionslagen 35 §.

⁸³ Föreningen Auktoriserade Revisorer, *FARs revisionsbok*.

⁸⁴ Aktiebolagslagen 10 kap, 31, 33a §§.

⁸⁵ Proposition 1984/85:30.

⁸⁶ Aktiebolagslagen 10 kap 38-40 §§

⁸⁷ Prop 1997/98:99

⁸⁸ Proposition 2003/04:156.

⁸⁹ Revisorslagen 23 §.

3.3 Alternativa revisionsomfattningar

I debatten om revisionsplikten har på senare tid krav på förenklade revisionsregler för mindre aktiebolag förts fram.⁹⁰ Enligt pågående diskussioner kring ett nytt bolagsrättsligt direktiv om revision, där beslut väntas efter sommaren 2005, så kommer dock en "RS-light", det vill säga en förenklad version av RS, inte att tillåtas inom EU.⁹¹ Alternativet att skapa en mindre omfattande version av RS för mindre aktiebolag finns således inte. Ett alternativ skulle istället kunna vara att vända sig till de revisionsnära tjänster som finns reglerade i RS, för att se om någon av dessa skulle kunna anpassas och användas för en mindre omfattande revision.⁹² Tjänsterna skiljer sig åt avseende omfattning, men även gällande grad av bestyrkande i revisorns uttalande. Enligt RS 120 räknas översiktlig granskning, granskning enligt särskild överenskommelse samt sammanställning av information till näraliggande tjänster.⁹³

Målet med en *översiktlig granskning* är att revisorn skall kunna uttala sig om huruvida han vid sin granskning funnit något som tyder på att den ekonomiska informationen inte i allt väsentligt upprättats enligt fastställd föreställningsram för ekonomisk rapportering. En översiktlig granskning består dels av analytisk granskning och dels av förfrågningar som utformats för att granska tillförlitligheten i vad en part påstår och vad en annan part skall använda. Normalt innefattar denna granskning inte bedömning av redovisningssystem och system för intern kontroll, granskning av underlag etcetera, vilka är vanliga granskningsåtgärder vid en fullständig revision. Sannolikheten att revisorn får reda på alla betydelsefulla förhållanden vid en översiktlig granskning är därför mindre, vilket medför att graden av säkerhet i det bestyrkande som lämnas efter en sådan granskning är lägre än efter en fullständig revision.

Vid en *granskning enligt särskild överenskommelse* anlitas revisorn att utföra en revisionsliknande granskning som denne har kommit överens om med företaget och en eventuell tredje part. Revisorn rapporterar sina faktiska iakttagelser och mottagaren måste därefter själv dra slutsatser utifrån materialet. Rapporten är endast avsedd för de parter som kommit överens om granskningen.

Vid en *sammanställning av ekonomisk information/redovisningsuppdrag* anlitas revisorn istället för sin redovisningskunskap och inte som revisionsexpert, för att samla in, sammanställa och klassificera ekonomisk information. Vanligtvis finns i detta sammanhang inga krav på att det bakomliggande siffermaterialet granskas. Tillvägagångssättet leder inte till att revisorn bestyrker någonting utan användarna av informationen drar istället nytta av revisorns medverkan genom dennes förmodade skicklighet och omsorg.⁹⁴

⁹⁰ Se t.ex. Sjölund, H., "Branschen bör agera för bättre regler för revision i små bolag", *Balans 4* (2005).

⁹¹ http://europa.eu.int/eur-lex/sv/com/pdf/2004/com2004_0177sv01.pdf, 050524 samt M. Johansson, Revisorsamfundet, personlig kommunikation, 050516.

⁹² H. Adrian, FARs revisionskommitté, personlig kommunikation, 050510.

⁹³ Se appendix V samt RS 120 Ramverk för standard för revision och näraliggande tjänster.

⁹⁴ RS 120 Ramverk för standard för revision och näraliggande tjänster.

Del 2

3.4 Sveriges omvärld

Den inre marknaden är en av grundstenarna i EU-samarbetet och syftar till att stärka det europeiska näringslivets konkurrenskraft och tillväxt. Det senare skall uppnås genom fri rörlighet av varor och tjänster, arbetskraft och kapital.⁹⁵ Gemensamma bolagsdirektiv är en del av EUs arbete och EUs direktiv går före nationell lag i de fall dessa är avvikande.⁹⁶ Juridiska personers verksamhet som via ett fast driftställe bedrivs utanför det egna landets gränser kan enligt källstatsprincipen beskattas i det land där verksamheten bedrivs.⁹⁷

Revisionsplikten i Europa styrs idag utifrån EGs fjärde bolagsdirektiv, artikel 51, som föreskriver obligatorisk revision av företagets årsbokslut och årsredovisningar. Direktivet är tillämpligt på aktiebolag och andra utländska motsvarigheter där det personliga ansvaret är begränsat. Medlemsländerna har dock enligt direktivet rätt att besluta om undantag från revisionsplikten för mindre företag.⁹⁸ Enligt EG-direktivets gränsvärden får bolag undantas från revisionsplikt om de uppfyller två av följande tre kriterier; högst 50 anställda, 7,3 miljoner euro i nettoomsättning och 3,65 miljoner euro i balansomslutning.⁹⁹ Förutom de nordiska länderna använder sig samtliga länder som var medlemmar i EU före utvidgningen 2004 av detta undantag. Storleken på företag som exkluderas skiljer sig emellertid åt bland de europeiska länderna, då inte alla använder EUs angivna gränsvärden.¹⁰⁰ Vidare har vissa europeiska länder, såsom Tyskland och Frankrike, aldrig haft allmän revisionsplikt.¹⁰¹

I USA finns endast krav på revision av publika aktiebolag.¹⁰² Anledningen till detta är att endast dessa bolag styrs på federal nivå till skillnad från onoterade bolag som styrs på delstatsnivå. Flera delstater i USA har valt att ha låga krav på aktiebolag för att ha en konkurrensfördel ur företagsetableringsperspektiv. Rädsla att motsvarande situation skulle uppstå inom EU var en av anledningarna till att gemensamma bolagsdirektiv skapades.¹⁰³

3.5 Avregleringen i England

I uppsatsens inledande kapitel omnämndes att England i likhet med Sverige tidigare har haft revisionsplikt för samtliga aktiebolag. Enligt inlägg i debatten är den engelska avregleringen ett intressant exempel att följa i samband med diskussionen kring den svenska revisionspliktens framtid.¹⁰⁴

⁹⁵ <http://www.regeringen.se/sb/d/2812;jsessionid=a7f7djOz6WK9,050512>.

⁹⁶ http://www.eu-upplysningen.se/templates/EUU/standardRightMenuTemplate____2186.aspx,050512.

⁹⁷ <http://www.skatteverket.se/rattsinfo/handledningarn/internationell/05/kap01.pdf,050526>.

⁹⁸ EGs fjärde bolagsdirektiv 78/660/EG.

⁹⁹ Angivna värden är maxvärden från Rådets direktiv 2003/83/EG 13 maj, 2003 (ändringsdirektiv).

¹⁰⁰ Se appendix VI.

¹⁰¹ Thorell och Norberg, *Revisionsplikten i små aktiebolag*.

¹⁰² Goodhead, Y., *The International Handbook of Financial Reporting*, (Trowbridge: Redwood books, 2000).

¹⁰³ Flower, J., *The Regulation of Financial Reporting in the Nordic Countries*, (Stockholm: Fritzes, 1994).

¹⁰⁴ Thorell, P. och C., Norberg, "Går det att försvara revisionsplikten?", *Balans*, 3 (2005).

3.5.1 Undantag från revisionsplikt

Sedan 1993 utnyttjar England revisionsundantaget för mindre aktiebolag i EGs fjärde direktiv. Det främsta skälet till att England avskaffade revisionsplikten var att nyttan av revision för mindre företag inte ansågs överstiga kostnaderna. Bakom Englands beslut låg en regeringsfilosofi som bygger på en så kallad "evidence-based policy making approach", vilken innebär att regleringar skall kunna motiveras med empiriska data rörande reglernas positiva och negativa effekter.¹⁰⁵ Bakom avregleringen låg således traditionell *kostnad-nyttateori*. Denna teori syftar i redovisningsfallet på att ekonomisk information som företag lämnar både innebär kostnader och nytta. Kostnaderna ligger i framtagandet och användningen av informationen medan nyttan ligger i värdet av de förbättrade beslut som kan fattas baserat på informationen. Det viktiga i sammanhanget är att nyttan av den framtagna ekonomiska informationen överstiger de kostnader som framtagandet och användningen skapar. Nyttan är svår eller omöjlig att kvantifiera och avvägning måste därmed ske på intuitiva grunder.¹⁰⁶ England var, enligt sin regeringsfilosofi, tvunget att empiriskt kunna visa att nyttan översteg kostnaderna, vilket alltså inte lät sig göras. Resonemanget ledde således fram till slopad revisionsplikt för mindre bolag och har även senare lett till att gränsdragning avseende vilka företag som undantas ändrats och successivt höjts vid tre tillfällen.¹⁰⁷ Idag ligger den engelska gränsen för revisionsundantag på de av EU maximalt tillåtna värdena.¹⁰⁸

3.5.2 Englands senaste höjning av gränsen för revisionsundantag

Inför den senaste höjningen av gränsvärdet för revisionsplikt skrevs en rapport på uppdrag av det engelska handelsdepartementet, *Department of Trade and Industry*. Enligt rapporten, som benämns "Collis report"¹⁰⁹, är frågan om var gränsen för revisionsundantag skall ligga en del av en större debatt som berör den så kallade *big GAAP/little GAAP-frågan*. Det senare syftar på att olika redovisningsseder sedan tidigt 1990-tal har utvecklats i England, vilket har medfört förenklingar och eftergifter från de vanliga redovisningsstandarderna (GAAP) för mindre företag. Dessa förenklade regler benämns vanligtvis *little GAAP*. Studiens kanske mest uppmärksammade aspekt var undersökningen av hur många företag som valt att behålla revision frivilligt, trots att de innefattas av undantaget. Enligt undersökningen utnyttjade 58 % av företagen undantaget, som vid mättillfället år 2002 var 1 000 000 pund, medan 42 % fortfarande lämnade reviderade årsredovisningar. När företagen ställdes inför förslaget att höja gränsvärdet angav 79 % av de företag som för första gången skulle bli undantagna från revision att de avsåg att ha frivillig revision istället. Av detta drogs i rapporten slutsatsen att inställningen till frivillig revision är mer positiv ju större företagen är.

3.6 Skillnader mellan Sverige och andra länder

Endast ett fåtal länder inom EU har alltså fortfarande allmän revisionsplikt för alla aktiebolag, se 3.4. För att bedöma om Sverige bör följa denna utveckling är det dock viktigt att utvärdera situationen i Sverige och uppmärksamma skillnader som finns jämfört med andra länder. Uppsatsens studerade intressenter är SKV och EBM, och dessa myndigheters intresse ligger i

¹⁰⁵ Department of Trade and Industry, *Raising the Thresholds: Consultation Document*, juli 2003.

¹⁰⁶ Smith, D., *Redovisningens språk*. (Lund: Studentlitteratur, 2000).

¹⁰⁷ Department of Trade and Industry, *Raising the Thresholds*.

¹⁰⁸ Collis, Jarvis och Skerratt, "The demand for the audit in small companies in the UK".

¹⁰⁹ Collis, J. "Directors' Views on Exemption from the Statutory Audit", *Department of Trade and Industry*. 2003.

att riktiga skatter betalas och att ekobrott inte begås. Av denna anledning har vi valt att belysa aspekter som skiljer mellan länder och som kan påverka företagares benägenhet till skattefusk och annan skattebrottslighet samt redovisningens betydelse.

3.6.1 Det svenska skattesystemet¹¹⁰

Arbete beskattas idag dels i form av statlig och kommunal inkomstskatt på arbetsinkomst och dels genom olika former av avgifter som antingen betalas direkt av företagen, såsom arbetsgivaravgifter och egenavgifter, eller av individerna själva. Underlaget för beskattning av arbete innefattar bland annat löner och andra förmåner som erhålls som anställd, samt egenföretagares inkomst av näringsverksamhet. Marginalskatt är den skatt som träffar en individs inkomstökning. Skatten inträder när arbetstagaren tjänar över en viss nivå och den högsta marginalskatten träffar personer med årsinkomster över 458 900 kronor. För tillfället uppgår den högsta marginalskatten till 56,5 %. För en företagare som plockar ut lön ur sitt företag innebär detta att han först betalar arbetsgivaravgifter och sedan inkomstskatt enligt ovan. Ur ett internationellt perspektiv är arbetsbeskattningen i Sverige bland de högsta i OECD-området¹¹¹ och den inträder vid en lägre inkomstnivå än i många andra länder.

Till grund för *företagsbeskattningen* i Sverige ligger företagets bokföringsmässiga resultat. Detta resultat är således utgångspunkt i beskattningssituationen och påverkas endast av vissa skattemässiga justeringar. Efter skattereformen 1990-1991 förändrades bolagsbeskattningen och skattesatsen sänktes samtidigt som skattebasen, det vill säga vad som multipliceras med skattesatsen vid skatteberäkning, breddades. Enligt en jämförelse som återgivits i Skattestatistisk årsbok 2004 är bolagsskattesatsen i Sverige relativt låg.¹¹²

3.6.2 Sambandet mellan redovisning och beskattning

I Sverige är sambandet mellan redovisning och beskattning mycket starkt. Det innebär att ett företags redovisning utan alltför stora förändringar skall kunna ligga till grund för beskattning, se avsnittet ovan. Principiellt kan relationen beskrivas genom tre olika samband. Ett *materiellt samband* föreligger eftersom redovisningslagstiftningen och god redovisningssed är utgångspunkt för den skattemässiga inkomstberäkningen. Ett *formellt samband* existerar då den redovisningsmässiga behandlingen i vissa fall måste följa den skattemässiga. Ibland finns *inget samband* mellan de båda regelsystemen och företagets bokföring och redovisade resultat saknar då helt betydelse vid företagsbeskattningen.¹¹³

Sambanden kan beskrivas som en skala där ena ytterligheten innebär att beskattningsunderlaget sammanfaller med det redovisade resultatet och den andra innebär att beskattningsunderlaget bestäms helt utifrån separata skatteregler.

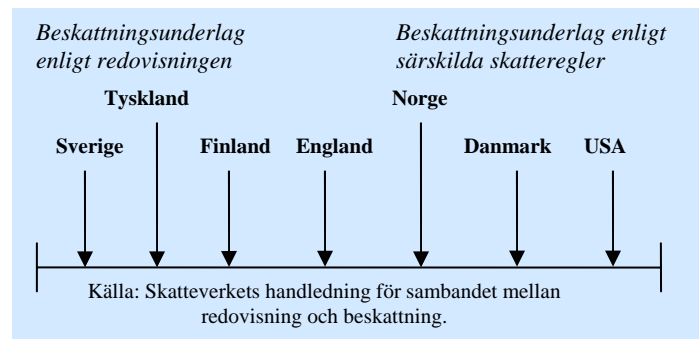
¹¹⁰ Skatteverket, *Skattestatistisk årsbok 2004*.

¹¹¹ För en redogörelse över skatt på arbete i olika länder i OECD-området, se appendix VII-a.

¹¹² För en redogörelse av bolagsskattesatser i OECD-länder, se appendix VII-b.

¹¹³ Skatteverket, *Handledning för sambandet mellan redovisning och beskattning*.

Figur 3.1: Sambandet mellan redovisning och beskattning

Som framgår av figuren ovan har Sverige en starkare koppling mellan skatt och redovisning än många länder i omvärlden. För andra länder med relativt frikopplade system såsom England och Danmark är det vanligt med speciella skatteregler för de mindre företagen. I USA är redovisning och beskattning helt frikopplade och deklarationen upprättas inte på basis av redovisningen.¹¹⁴

Fördelar och nackdelar med sambandet mellan redovisning och beskattning har debatterats både nationellt och internationellt de senaste tjugo åren och i Sverige har ett flertal förslag på olika områden som borde frikopplas lämnats till Finansdepartementet.¹¹⁵ Inför införandet av de internationella redovisningsreglerna i Sverige gjordes den så kallade IAS-utredningen, vars slutsats var att det enbart på enstaka områden kan anses acceptabelt att redovisning enligt IAS/IFRS ligger till grund för beskattning. Kopplingen mellan redovisning och beskattning måste därför minska för större företag. För mindre företag har emellertid utvecklingen varit den omvända.¹¹⁶ I en rapport som i april 2004 lämnades av Bokföringsnämnden (BFN) och SKV föreslogs att reglerna förenklas för bland annat de mindre och medelstora aktiebolagen och att ett i huvudsak gemensamt regelverk införs för redovisning och beskattning. Detta skulle således innebära att kopplingen stärks ytterligare för de mindre företagen. Förutom gemensamma regler för redovisning och beskattning innefattar förslaget också bland annat förenkling genom begränsning av redovisningsalternativ.¹¹⁷

3.6.3 Skattesatser och dold ekonomi i Europa

För att kunna jämföra olika länders skattesystem används ofta sammanlagda skatter och avgifter som andel av BNP. *Skattekvot* är ett mått på hur stor andel av BNP som de sammanlagda skatterna tar i anspråk. Denna skattekvot är dock inte ett entydigt mått på länders skattetryck, då skillnad i skattekvoten till exempel kan bero på olika tekniska lösningar för välfärdssystem. Måttet kan dock ge en indikation över skattetrycket i olika länder.¹¹⁸ Jämfört med många andra länder har Sverige ett högt skattetryck.¹¹⁹

¹¹⁴ Skatteverket, *Handledning för sambandet mellan redovisning och beskattning*.

¹¹⁵ Se t.ex. SOU 1995:43.

¹¹⁶ Skatteverket, *Handledning för sambandet mellan redovisning och beskattning*.

¹¹⁷ Skatteverket och Bokföringsnämnden, *Förenklingsförslag för mindre aktiebolag*, 040411.

¹¹⁸ Skatteverket, *Skattestatistisk årsbok 2004*.

¹¹⁹ För en redogörelse av skattekvoter i ett antal OECD-länder se appendix VI.

En annan faktor som påverkar skattekvoten är omfattningen av skatteundandragandet och storleken på den svarta sektorn, då denna ingår i beräkningen av bruttonationalprodukten (BNP). *Dold ekonomi* kan sägas vara all ekonomisk aktivitet som bidrar till officiellt beräknad eller observerad BNP, men som i nuläget är oregistrerad och obeskattad. Problematiken finns över hela världen och det är viktigt att upprätthålla aktuell statistik över den dolda ekonomin trots att det, av naturliga skäl, är ett område som är svårt att undersöka och beräkna storleken av.¹²⁰

En studie av Schneider och Enste har visat att storleken på den dolda ekonomin generellt sett har ökat de senaste fyrtio åren. Studien visar även att det bland annat är i de skandinaviska länderna som den dolda ekonomin har ökat mest. Orsakerna till ökningen av den dolda ekonomin kan vara många. Några exempel som Schneider och Enste nämner är ökning av skattebördan och socialavgifter och ökad reglering av den offentliga ekonomin i kombination med en lägre skattemoral.¹²¹ Enligt en annan undersökning, också den av Schneider, räknas storleken på den dolda ekonomin fram som en procentsats av BNP. Enligt detta beräkningssätt har Sverige en dold ekonomi som ligger över medlet i OECD-länderna.¹²²

---

¹²⁰ Schneider, F. och D., Enste, "Shadow Economies: Size, Causes, and Consequences". *Journal of Economic Literature* Vol XXXVIII (2000): 77-114.

¹²¹ Ibid.

¹²² Schneider, F., "The Size of Shadow Economies in 145 Countries from 1999 to 2003", *Brown Journal of World Affairs* Vol. 11 Iss. 2 (2005): 113-129.

4. EMPIRISKT MATERIAL

I empirikapitlet redogörs för det material som insamlats genom intervjuerna och som utgör uppsatsens empiriska resultat. Kapitlet har två underkapitel som behandlar Skatteverket respektive Ekobrottsmyndigheten. Varje underkapitel är indelat i samma fyra avsnitt som intervjuguiden. Avsnitt ett till tre anknyter till forskningsfrågans två delområden medan det fjärde avsnittet berör uppsatsens bisyfte.

4.1 Skatteverket

4.1.1 Nyttan av revision i den löpande verksamheten

Informationsinsamling

På frågan om vilken information från företag och extern revisor som SKV tar del av i samband med det löpande arbetet fick vi svaret det beror på vilken kontrollform som utnyttjas.¹²³ Avseende deklarationsgranskning svarade respondenterna¹²⁴ att de dels tittar på själva deklarationsblanketten och dels på det räkenskapsutdrag som lämnas med som bilaga till deklarationen, ett så kallat SRU-utdrag (standardiserade räkenskapsutdrag). Det finns inget specifikt krav på att företagen skall bifoga årsredovisningen till deklarationen. Handläggarna har inte heller primärt tillgång till årsredovisning och revisionsberättelse, men kan hämta in informationen via Internet.

”Information krävs inte in regelmässigt... Om årsredovisningen tas in beror på vilken frågan är och vilken handläggare som har hand om ärendet. Men det är ganska ofta som vi tittar på årsredovisningen eftersom vi genom den får fram utfyllande information om verksamheten. Deklarationen är väldigt komprimerad.”

I samband med skatterevision menade respondenterna att SKV i de allra flesta fall tar del av årsredovisning och revisionsberättelse. Förutom denna information har skatterevisorerna tillgång till bakomliggande bokföring och de har som alternativ att åka ut till företagen och prata med företagarna. I samband med detta besök kan frågor ställas, verksamheten besiktigas och bokföringen kontrolleras. PM som revisorer lämnat till företag i samband med granskningen kan också, enligt flera respondenter, ge skatterevisorerna viktiga upplysningar. SKV har ingen möjlighet att begära in anteckningar och liknande uppgifter direkt från den externa revisorn, utan får endast tillgång till dem om de återfinns hos företagen. Skatterevisorer har i övrigt rätt att granska alla handlingar som har med företagets verksamhet att göra, såsom kontrakt och bolagsstämmoprotokoll, och kan dessutom bruka tvångsåtgärder om inte företag går med på att skatterevideras frivilligt.

”Vi stämmer till exempel av uppgifterna i deklarationen med huvudboken som vi hämtar in från företagaren. Vi tittar på företagarens material i form av verifikationer, huvudbok och grundbok. Det är där vi ser att det stämmer med vad som lämnats in till oss.”

Hur mycket information revisionsberättelsen tillför beror enligt flera respondenter på vad den visar och hur informativ den är. En ren revisionsberättelse tillför inte speciellt mycket information.

¹²³ För en kort beskrivning av Skatteverkets arbetssätt se appendix IX.

¹²⁴ Med ”respondenterna” avses; så gott som samtliga. ”Flera respondenter” innebär majoriteten och ”några respondenter” syftar på fler än en, men mindre än hälften.

”Vi vet inte vilka delar som den externa revisorn har tittat på. Ofta är revisionsberättelserna skrivna mer allmänt. Det är inte så mycket till ledning för vårt upplägg då, vi granskar oftast helt förutsättningslöst.”

Revisionsberättelser och revisorsavsägelser

En anledning till extra deklarationsgranskning kan vara stora eller annorlunda poster i balans- eller resultaträkning. Tanken med urvalet till deklarationsgranskning är att det skall vara slumpmässigt och oförutsägbart, och urvalskriterierna kan variera från år till år. De träffar som uppkommer i samband med SKVs maskinella matchning är det som granskas mer ingående. Andra grunder för extra granskning kan vara anmälningar som inkommer från allmänheten samt orena revisionsberättelser. En stor del av granskningsinsatsen sker även i form av planerade granskningsprojekt.

”Det är så att vi jobbar med olika aktiviteter. Olika branscher som vi tycker är riskfyllda. Det är ofta kontanthandelsbranscher, ett typexempel är restaurangbranschen. Det kan vara en anledning till att vi granskar. Sedan hör folk av sig till oss och säger att någon fuskar med skatten och det kan också vara en anledning för oss att granska.”

Några respondenter menade att SKV avseende mindre företag letar mycket efter oredovisade inkomster och svarta löner. Samma respondent ansåg även att sammanblandning av företags utgifter och privata levnadskostnader är ett stort problem bland mindre bolag, då dessa företag ofta är ägarledda och styrda.

Vid val av företag som skall genomgå skatterevision spelar en mängd olika faktorer in. En del revisionsobjekt inkommer via skrivbordsgranskning där oklarheter uppkommit som inte går att lösa med denna typ av kontroll. I andra fall görs en riskbedömning som delvis bygger på uppgifter som företag lämnat. En stor del av skatterevisionerna sker genom planerade insatser där till exempel en specifik bransch eller ett speciellt område granskas och revideras.

”Det kan finnas olika anledningar till varför vi gör skatterevision. Ofta görs en riskvärdering, alltså vi gör en bedömning av riskerna för att det förekommit skattefel.”

Respondenterna menade på frågan om revisionsberättelsens roll i urvalsprocessen att orena revisionsberättelser finns med i bedömningen av om en skatterevision skall göras eller inte. Flera respondenter ansåg att det är förhållandevis sällan som revisionsberättelsen ensam ligger till grund för revisionsbeslutet, utan att det är snarare en kombination med andra faktorer som avgör. Revisionsberättelsen är, uttryckte flera respondenter, en faktor i urvalsprocessen.

”När vi lägger samman pusselbitarna och sitter och skall ta ut en revision och så ser vi att vi har olika förhållande och plus allt annat så har vi en oren revisionsberättelse, det är klart då kanske vi tar den framför en annan där vi har samma förutsättningar fast ingen oren.”

”Revisionsberättelsen har vi väldigt stor nytta av för det skall ganska mycket till om den externa revisorn skall skriva den oren... och då finns det ju ett intresse från vår sida att titta på det. Vi vill visa att vi agerar på att den externa revisorn skickar den orena berättelsen till oss. Det är en förtroendefråga.”

På vår fråga om den orena revisionsberättelsens betydelse för beslut om skatterevision menade respondenterna även att det är många orena revisionsberättelser som inte berör skattefrågor eller som är av mindre betydelse ur detta perspektiv. De anmärkningar som är av störst betydelse för SKV specificerades av flera respondenter som anmärkning om förbjudna lån, bristande intern kontroll och bristande skattebetalningar. Av minst betydelse ansåg flera av respondenterna anmärkningen om för sent inskickad årsredovisning vara.

”I en hel del fall där revisorn är skyldig att rapportera så är det kanske inte så intressant ur skattesynpunkt. Att man är på väg åt fel håll, mer obeståndsfrågor, då är det redan för sent för skatteintresset i och med de nya förmånsrättsreglerna. Vi kan ju inte längre komma i efterhand och kräva att skatten ändå går först.”

”Sen är väl en hel del fall där revisorerna rapporterar om att företagen redovisat och betalat in skatten lite för sent, men de uppgifterna har vi ju redan ändå.”

SKVs respondenter angav att de flesta granskningar antagligen sker av företag med rena revisionsberättelser. Anledningen till detta är att orena revisionsberättelserna utgör en liten andel sett till hela populationen. Dock uttrycktes att den procentuella andelen granskningar är högre på ”orena” än ”rena” revisionsberättelser.

Respondenterna på SKV framhöll att speciella projekt för tillfället bedrivs med syfte att fånga upp information från orena revisionsberättelser. En region delgav oss en specifik arbetsrutin för hur orena revisionsberättelser och meddelanden om förtida avgångar från revisionsuppdrag skall hanteras i det löpande arbetet. Rutinen är ett arbetsredskap vid urval om fördjupad skattekontroll och innehåller bland annat föreskrifter om hur uppföljning och dokumentation skall ske. Genom att rutinen följs skall sammanställningar kunna göras av till exempel hur många orena revisionsberättelser och revisorsavsägelser som inkommit till SKV, vilka olika typer av anmärkningar det rör sig om och vilka granskningsåtgärder som vidtagits. Vi fick lov att ta del av några data som hittills framkommit i projektet. Dessa data visar att det är ett få av det totala antalet revisionsberättelser som är orena, men att antalet är ökande.¹²⁵ Denna ökning beskrevs även av en respondent på SKV, som menade att företeelsen med orena revisionsberättelser är relativt ny. Respondenten uppskattade att det skett en dramatisk ökning av antalet under den senaste femårsperioden, vilket han menade troligtvis beror på ökat fokus på revisorer efter de så kallade ”skandalerna”. SKV har ännu inte bearbetat och analyserat data från projektet, men sådana analyser väntas, antagligen redan under 2005.

Kontakt med extern revisor

Flera respondenter beskrev kontakten med den externa revisorn som liten och ovanlig och menade att SKVs kontakt med revisorn endast sker på företagets initiativ. En vanligare kontakt menade några respondenter vara den med företagets bokförare. Dock sker även denna kontakt endast efter initiativ från företagen.

”Vi begär inte in uppgifter direkt från revisorn, det har vi ingen rätt att göra.”

Flera av respondenterna uttryckte att den kontakt med externrevisorn som istället främst uppkommer är när företagen tar hjälp av revisorn för att besvara SKVs frågor i olika sammanhang. En respondent specificerade även att just när det gäller mindre bolag så sker mycket av kontakterna med företaget via externrevisorn på grund av dennes kunskaper.

”Vi på skatt och revisorerna, vi pratar samma språk, och det leder till en snabbare och mer effektiv kommunikation.”

”Ibland när det är en komplicerad fråga som kanske inte företaget riktigt kan förklara då kan vi fråga om vi får vända oss till revisorn. Ibland går det bra och ibland vill företaget att all kommunikation går via företaget. I normalfallet är det företaget vi har kontakt med och sedan anlitar de sin revisor i den mån de behöver.”

Några respondenter menade dock att hur mycket revisorn används för kommunikation beror på företagen, då det kostar dem pengar att anlita revisorn.

¹²⁵ För specificering av data se appendix X.

4.1.2 Revisionens nytta på en övergripande nivå

På frågan om SKVs arbete underlättas av att årsredovisningen är externt reviderad svarade respondenterna bland annat att den externa revisionen är en form av kvalitetssäkring. Respondenterna ansåg att revisionen torde innebära en mindre risk för fel och att SKV i vissa fall kan koncentrera sin granskning på andra delar.

”Skattefrågor har mer att göra med ägarnas privata förhållande till företagen. Det är sådant vi granskar och lägger annat åt sidan och förutsätter att det är rätt.”

”Nytan med revisionsplikten är att det borgar för att redovisningen håller en hög kvalitet och det är väl det som vi ser som den största nytan. Visst kan det bli fel ändå givetvis, men vi tror ändå att risken för fel är betydligt mindre när man har en oberoende externrevisor som går igenom materialet än när det inte görs alls.”

Revisorns yrkesmässiga kompetens och utbildning ansågs av flera respondenter ligga till grund för trovärdigheten.

”De som är rena är ju okej. Det är så att har det varit en revisor som gjort en revision och man konstaterar att det är okej, då är det en kvalitetsstämpel som innebär att bolagets redovisning har en god standard.”

En respondent framhöll att även om den externa revisorn granskat och godkänt en post så kan skatterevisorn vara av annan uppfattning. Vidare betonades av flera revisorer att revision och skatterevision har olika syften, då externrevisionens syfte är att företaget skall uppvisa en rättvisande bild, vilket inte alltid räcker ur beskattningssynpunkt.

”Ja, det är en kvalitetsstämpel det tycker jag. Och i normalfallet har vi tillit till vad den visar. Sen är inte revisorn ute och letar efter samma saker som vi, det är det som presenteras för honom som han kontrollerar att det är rätt, vi kontrollerar det som inte är redovisat och letar efter det”.

På vår fråga om vad externrevisionen tillför informationen framgick att flera respondenter inte direkt anser att revisionen tillför mer information, men däremot att informationen blir bättre. Det viktiga är enligt SKVs respondenter att en extern part fått insyn i verksamheten, som annars i mindre bolag i stor utsträckning är styrd av ägaren.

”Årsredovisningen medför att vi tillförs mycket information. Om den inte vore reviderad och därmed inte kvalitetssäkrad hade inte ett sådant dokument haft samma tyngd.”

Respondenterna framhöll även betydelsen av revisionens preventiva effekt. Det talades om att skattebrott, på grund av externrevisorns granskning, kanske inte fullbordas. Flera respondenter påpekade också att de trodde att många fel rättas innan företagets deklARATIONER lämnas in. En respondent gav uttryck för ett antagande om revisorns förebyggande effekt:

”Jag tror att om bokföringen inte går igenom av en kvalificerad revisor så skulle den många gånger se annorlunda ut. Det behöver inte vara så att revisorn rättar upp en massa saker, men den skattskyldige, alltså företaget, vet ju att det kommer en revisor, och det gör ju att man säkert får en högre kvalitet i redovisningen än vad det varit annars.”

Respondenterna ansåg generellt att både revisorns gransknings- och rådgivningsroll är viktiga och att de fann det svårt att säga vilken roll som är viktigast. En respondent menade att revisorn genom råd och stöd bådär för att redovisningen blir bra från början och att god kvalitet på redovisningen uppnås. Respondenten såg det däremot som viktigt att revisorn, om företagen inte tar till sig råden, kan fånga upp det genom en anmärkning.

Under intervjuerna har även diskussion förts kring skillnaderna mellan enskilda firmor och handelsbolag, där krav på revisor inte finns, och mindre aktiebolag. Flera av respondenterna ansåg sig kunna se en skillnad mellan dessa bolagsformers redovisning. Bland annat framfördes åsikterna att det är betydligt större risk för låg kvalitet på redovisningen i enskilda

firmor då företagarna får göra allt utan extern hjälp, samt att risken för ”fusk” är större i enskilda firmor och handelsbolag. Några respondenter kunde å andra sidan inte riktigt se varför kraven på revision är så olika.

”Det skiljer en hel del i kvalitet på det material som kommer in. Det är alltid väldigt mycket rättelser för de allra minsta, enskild firma och handelsbolag.”

”Behovet av kvalitetsförbättring är större för de mindre företagen än för de stora där en ekonomiavdelning finns. De allra minsta företagen har inte någon intern kontroll, så då är det behovet större, mer stöd behövs.”

Angående skillnad i personligt ansvar mellan bolagsformerna sade en respondent att han trodde att många som vill fuska inte väljer aktiebolagsformen på grund av att det finns en revisor. Avseende personligt ansvar och skatt framhöll några respondenter att företagarna i vissa fall kan göras personligt betalningsansvariga genom så kallat företrädaransvar. En annan respondent menade emellertid att det inte är självklart att företrädaransvaret går att utnyttja:

”Vi kan lägga det på företrädarkaren för bolaget om vissa förutsättningar finns. Exempelvis om han valt att inte betala in skatt fastän han kan. I större aktiebolag uppstår däremot inte samma personliga ansvar.”

”Jo, det kan man givetvis göra, men det är inte så himla enkelt rakt upp och ner att veta att om de missköter sig, då kan vi alltid utnyttja företrädaransvaret.”

De respondenter som hade en åsikt om kvaliteten på olika revisioner ansåg i allmänhet att kvaliteten i stort är jämn och bra bland kvalificerade revisorer. Vissa respondenter angav att det liksom i andra branscher finns ett fåtal mindre bra utövare. Några var mer negativa till revisionskvaliteten och sade att det skiljer en del. Samma respondenter menade att de märker att vissa revisorer oftare skriver under bolag som granskas av SKV. De ansåg att det främst skiljer sig åt mellan enskilda revisorer, men i viss mån även mellan byråer.

”Det finns några som är dåliga, de flesta fungerar väl hyfsat bra. De som är dåliga utmärker sig. En del tar på sig för mycket kunder och reder inte ut det... De får kanske klienter som är lite slarviga och så går det fel.”

”... man har väl en känsla av att revisionsarbetet i de här mindre företagen går väldigt snabbt. Flera revisorer har många uppdrag och man ifrågasätter väl ibland den tid de hinner ägna åt varje klient.”

4.1.3 Konsekvenser av ett avskaffande av revision

Respondenterna trodde bland annat att om revisionsplikten försvinner för mindre bolag så skulle SKVs kontrollsystem behöva anpassas. SKV skulle i detta fall hamna i ett nytt läge, där uppgifter som tidigare inte ifrågasatts nu måste prövas. Flera av respondenterna framhöll även att deras åtgärder naturligtvis skulle bero på vad som kom istället. En respondent uttryckte i samband med diskussionen om kontrollsystem att hans erfarenhet från Tyskland och Frankrike var att mindre bolag där kunde bli utsatta för skatterevision årligen och att skatterevisionerna därför också skulle behöva ökas i Sverige.

Respondenterna menade att den riskbedömning som bland annat ligger till grund för skatterevisionsurvalet skulle vara en annan om revisionsplikten avskaffades. Flera trodde även att de skulle behöva få ökade resurser.

”... den kontroll vi har idag, nivån på vår verksamhet, den bygger såklart på dagens system. Om inget annat kommer istället så skulle vi få anpassa oss efter det...”

”Naturligtvis, om man tar bort revisionsplikten måste vi göra en annan riskbedömning, då det inte finns samma kvalitetsssäkring av aktiebolagens resultat- och balansräkning. Jag kan inte säga vilka åtgärder, utan bara att vi skulle behöva ändra sättet att arbeta.”

”Det är klart att skulle man ta bort kravet på revision och företagen skulle följa det, då skulle vi behöva göra flera kontroller. Jag tror att revisionen har en preventiv effekt, även ur skattesynpunkt.”

Respondenterna menade även att ett avskaffande av revisionsplikten skulle leda till att mer tid skulle behöva ägnas åt rättelsearbete och att det, om resurserna förblir oförändrade, skulle inkräkta på arbetet med att komma åt större skatteundanhållanden.

”Vi skulle få ägna oss åt löpande rättelsearbete istället för att fokusera på det väsentliga som är fusk. Vi får mycket gratis när vi vet att uppgifterna är säkrade när vi kommer ut. Om vi inte får mer resurser så får vi ägna mer av vår tid till att få saker igenom systemet, rättelser.”

”Det blir nog mycket rättelsearbete. Det skulle säkert leda till att många upprättar sin bokföring i samband med deklarationen. Deklarationen blir gränsen och då är det längre sedan affärshändelserna inträffade. Då ökar risken att det blir mycket fel på vägen åt olika håll. Säkert är väldigt mycket rättat innan vi får in det, det är den största nyttan med revisionen.”

4.1.4 Alternativa granskningsmetoder

Under intervjuerna diskuterades möjligheten av att ersätta en fullständig revision med en förenklad variant, till exempel i form av en mer översiktlig granskning. Det framkom att respondenterna ser detta som en möjlig utväg även om det ur deras perspektiv är bättre ju mer kontroll som görs.

”Det tror jag nog, för små företag. Revisorerna och redovisningsreglerna är mycket styrda utifrån stora företag. Alla periodiseringar, beräkna avsättningar hit och dit. Man kan nog tänka sig en enklare revision om det blir förenklade skattemässiga värderingar och periodiseringar. Förenklas redovisningen för dessa bolag så borde det hänga ihop med förenklad revision. Om det blir färre och enklare regler, så blir det mindre att göra fel på.”

Flera av respondenterna menade att möjligheten till en förenkling beror på vad som ingår i den förenklade granskningen, men även på om det framgår vad som granskats och i vilken omfattning granskningen har skett.

”Förenklad revision, det beror lite på vad som ingår i den, men det är klart, det är ju bättre än ingenting. Ur skatteperspektiv så är det de skatterelaterade delarna som är viktigast att granska, till exempel förbjudna lån. Det är en viktig bit. Och likaså att skatter och avgifter betalas. Om man ser det ur vårt smala perspektiv så är ju de delarna väldigt viktiga.”

”Det är klart att det skulle man kunna tänka sig om vi skulle veta vilken omfattning och vilka områden och beloppsgränser som har använts på respektive bolag... Det viktigaste är ju att vi vet. Vi vet ju redan idag att det är olika djup på granskningen beroende på vilken revisor eller byrå som har gjort det, så det är klart det är ett alternativ. Det bästa är dock en fullständig revision.”

”... men då finns det väl, tycker jag, ett alternativ till RS om man kan hitta någon form av intygsgivande eller motsvarande från en revisor, som bygger just mer på en förenklad granskning som egentligen går i takt med att man försöker förenkla redovisning och skatteregler för den här kategorin mindre aktiebolag. För annars tror jag att det blir kollision med den här stora apparaten med RS.”

Några frågor hade syfte att fånga vad respondenterna ansåg om revisorn i en roll som sammanställare av ekonomisk information. SKVs respondenter ställde sig skeptiska till revisorn som upprättare av bokslut eller deklaration. Anledningen till detta var, enligt respondenterna, att det underliggande räkenskapsmaterialet inte var granskat och kvalitetssäkrat och att effekten av revision därmed uteblir.

En annan diskussion som därmed uppstod var den om redovisningskonsulters roll. Vid samtalen framkom att det är väldigt viktigt för SKV att det underliggande bokföringsmaterialet håller en god kvalitet, så att skatten i större utsträckning blir rätt från

början. Ur detta perspektiv ansåg flera respondenterna att en sådan säkring också kan ske genom en redovisningskonsult som löpande följer företaget.

”Godkända och auktoriserade revisorer ger en kvalitetssäkring. Sen kanske den säkringen kan ske på lite olika sätt, det kan man ju diskutera, det är inte nödvändigt att just revisorn ger den.”

”Ja visst man kan tänka sig någon enklare sorts granskning från revisorns sida. Eller så kan man tänka sig någon annan form. Vi vet att en redovisningskonsult som hjälper ett aktiebolag med redovisningen, vi vet att det finns kunskaper och att de där också kan säga att det här verkar rimligt, det som är gjort.”

”... alltså som det är idag så är de formella kraven att man har en revisor som gör en granskning av räkenskaperna, men man skulle ju lika gärna kunna tänka sig en auktoriserad bokförare eller redovisningsbyrå. Då blir det rätt från början i bästa fall...”

Några respondenter menade dock att systemet med redovisningskonsulter, för att vara användbart ur detta syfte, måste ses över, då konsulterna idag inte har samma auktoritet och krav på sig som revisorn. Enligt en respondent har konsulterna inte heller samma kunskap om värderingsfrågor och avdragsgilla poster. Flera av respondenterna uttryckte att godkännande av konsulter i så fall vore önskvärt så utbildningsnivå och kompetens står klart.

”En redovisningskonsult som inte skall skriva någon rapport bokför alla fakturor, oavsett om det är privata kostnader och därför ej avdragsgillt, eftersom de inte vill förlora sin klient. Men revisorn kan säga att 'så här får du inte göra för då kan jag inte skriva ren revisionsberättelse'. Det skulle förmodligen slinka med mycket mer om revisorn försvann, även om själva produkten blir riktig. Även om det blir snyggt med alla papper och pärmar och så, så kan nog resultatet bli fel.”

4.2 Ekobrottsmyndigheten

Arbetet för Ekobrottsmyndigheten (EBM) startar när anmälan om misstänkt brott inkommer.¹²⁶ Av anmälningarna under 2004 stod konkursförvaltare och SKV tillsammans för närmare 70 %. Revisorer anmälde under denna tid 101 brott. År 2003 inkom 41 % av anmälningarna från konkursförvaltare, 33 % från SKV och 26 % från övriga. Revisorerers anmälningar ingick i kategorin övriga och uppgick under 2003 till 41 stycken.¹²⁷

4.2.1 Nyttan av revision i den löpande verksamheten

Informationsinsamling

På frågan om vilken information EBM tar del av i samband med sina utredningar får vi svaret att ingen information krävs in från företagen i samband med ekobrottsutredningar, då risken är alltför hög att misstänkta skulle förstöra bevismaterial. Om anmälningen kommer in från SKV eller konkursförvaltaren så finns vanligtvis redan mycket material intaget, som då överlämnas till EBM. Några respondenter menade att den kontakt de har med årsredovisning och revisionsberättelse i många fall beror på om det finns med i underlaget från anmälaren. Andra menade dock att årsredovisningen hämtas in i de fall den inte finns med från början och en respondent menade att han som regel beaktade revisionsberättelsen.

”Vi ser naturligtvis vad det står, men det är ju sällan... Jag menar, när vi får in en anmälan så får vi oberoende av varifrån den kommer någonting mer. Vi får ju inte bara in en årsredovisning och en revisionsberättelse och någon säger titta på det här, det verkar som att något är skumt. Vi får ju in något mer, till exempel från en förvaltare, som säger att 'här anser jag att det finns en brottsmisstanke'. Och då har det egentligen inte så väldigt stor betydelse om det är ett avslutat räkenskapsår med en ren revisionsberättelse.”

¹²⁶ För en kort beskrivning av Ekobrottsmyndighetens arbetsätt se appendix IX.

¹²⁷ Se även Ekobrottsmyndighetens årsredovisning för 2003 och 2004.

"Ofta är det Skatteverket som anmält... om skatterevisorn har årsredovisningen så skickar han med den. I annat fall kan den hämtas från Bolagsverket".

"Årsredovisningen tittar vi på såklart, det är ju det bokslut som vi har att bedöma. Om det är bokföringsbrott så tittar man på bokslutet för att se fel som är begångna i förhållande till ställning och resultat."

Revisionsberättelser och dokumentation

I diskussionen kring revisionsberättelsens betydelse i utredningar ställdes även frågan, om revisionsberättelsen kan användas som bevismaterial i åtal. Flera av respondenterna menade att revisionsberättelsen kan åberopas och hänvisas till i rätten. Samma respondenter framhöll dock att de har svårt att tänka sig revisionsberättelsen som enda bevisning, utan att den måste kompletteras med annan information. Till exempel uttrycktes att:

"Det är omständigheter, så det är klart det ingår i dokumentationen i bevismaterialet. Har revisorn skrivit oren så är ju det belägg för att då har det gått ganska långt. De anmärker ju inte på det viset i första hand utan styrelsen har fått tidigare påpekanden, så möjligheten att rätta till det finns där. Det går ju i flera led innan det blir oren, så det är klart det är ju ganska starkt."

En respondent menade att revisionsberättelser i samband med åtal bland annat kan vara användbara för att påvisa uppsåt:

"Om revisorn påpekat något i en revisionsberättelse så medför det att den misstänkte har varit medveten om problematiken, så kallat subjektivt rekvisit. Har åtgärd inte vidtagits så kan den misstänkte ha handlat uppsåtligen."

Samma respondent menade även att det motsatta förhållandet ibland kan användas mot EBM och att den åtalade kan använda det för att styrka sin oskuld, en omständighet som även andra respondenter påpekade.

"Har man ett reviderat material så betyder det att det här är riktigt och bra skött. Säger då vi att något är fel så säger den misstänkte 'men hur skall jag kunna veta det, till och med revisorn säger ju det'."

Några respondenter menade att årsredovisning och revisionsberättelse kan verifiera bokföringens existens i de fall anmälaren, till exempel SKV, inte fått ta del av denna. Revisorns uttalande kan därmed fastställa att en bokföring åtminstone funnits.

"I kommanditbolag kan årsredovisningen bara vara ett påhitt, revisorn är i de allra flesta fall en person att lita på. Då kan man i alla fall veta att bokföringen funnits, även om företaget inte vill visa den."

Under intervjuerna har även diskuterats hur revisorers anteckningar beaktas i utredningar. På vår fråga om hur revisorer sköter dokumentationen så framkommer att flera respondenter anser att dokumentationen generellt sköts väldigt väl och att anteckningarna kan klargöra många situationer. Revisorns anteckningar och frågeställningar i samband med granskning samt deras motivering till varför frågor ställts till bolagen ses som mycket intressanta.

"Ja, den sköts väldigt väl. Den kastar ett ganska bra ljus över vad man har funnit, vad man har gjort för bedömningar och över hur granskningen gått till. Vad revisorn har gjort för kontroller kan man också se där och det går att utläsa vad de hoppat över..."

"Det har visat sig finnas mycket intressant i revisorsakterna."

"Det är inte så ofta som vi kanske begär in revisionsakterna, det borde vi kanske göra oftare faktiskt än vad vi gör, enligt min uppfattning. Ofta räcker ju bevisningen ändå. Det som kommer hit är rätt så flagranta fel. När det gäller obeståndsproblematiken så kommer det eventuellt in mer. När vi väl begär in revisorns anteckningar så är det mycket bra information."

Brottsanmälningar

Under intervjuerna har även utvecklingen av revisorers brottsanmälningar diskuterats. Respondenterna angav att anmälningar från revisorer ökat de senaste åren, vilket de ser som positivt. Några respondenter trodde att revisorer på senare tid i större utsträckning fått klart för sig vad som skall anmälas som brott, bland annat då EBM haft ett samarbete med FAR och SRS för att utbilda revisorer¹²⁸, och att det är en anledning till ökningen. Flera av respondenterna poängterade dock att det fortfarande är en liten andel av de totala anmälningarna som kommer från revisorer. En respondent specificerade även att han upplever att revisorerna har blivit mer medvetna om sin roll efter att anmälningsplikten om brott infördes, samt att revisorernas uppgifter är av väsentlig betydelse för EBMs verksamhet. En annan respondent gav uttryck för att medvetenheten hos de externa revisorerna har ökat genom att beskriva att revisorer nu oftare ringer till EBM och har frågor angående brottsanmälningar. Några respondenter var dock skeptiska till hur brottsanmälningarna sköts och menade att det ömsesidiga beroendet mellan revisor och klient spelar in. De brottsanmälningar som några respondenter upplevde ha ökat mest är anmälan om för sent inlämnad årsredovisning. På vår fråga utvecklades att för sen årsredovisning efter en uppmärksam HD-dom i slutet av 2004 är fastställt som bokföringsbrott och därför skall anmälas av revisorn. Respondenterna menade att det beror på att brottet är "enkelt" att anmäla och att konkreta regler för när brott uppstår finns.

Kontakt med extern revisor

Angående hur kontakten med revisorer ser ut i EBMs arbete menade respondenterna att det inte förekommer att EBM "samarbetar" med revisorn.

"... det är förvånansvärt lite vi tar hjälp av revisorn. Det är väldigt svårt för oss att göra det eftersom vi arbetar med rena brott, revisorn har en helt annan syn."

Däremot framhöll flera respondenterna att det är relativt vanligt att revisorer hörs som vittnen i olika brottsutredningar. Om revisorn som vittne uttrycktes bland annat att inga större kontakter uppstår med revisorn i de fall revisionsberättelsen är ren, men där EBM senare anser att brott föreligger. Däremot ansåg samma respondent att revisorn om revisionsberättelsen varit oren, kan höras som vittne.

"Revisorn i den mån han skall användas som muntlig bevisning får vi få ur honom informationen i ett formellt sammanhang, via ett vittnesförhör. Alltså inte som bollplank, utan vi ställer frågor och de svarar som vittnen."

"Det jag kan sakna i utredningar om handelsbolag och enskilda firmor är en extern part som kan säga något om företaget. Är det ett aktiebolag så är det inte samma problem då kan man ringa revisorn och kalla honom till ett vittnesförhör."

En av respondenterna var dock av åsikten att detta framförallt är vanligt i större bolag:

"I mindre bolag erkänner de misstänkta oftast brott direkt, 'vi har ingen bokföring' eller 'vi har inte betalt någon skatt'. Pratar du om riktigt små bolag så används revisorn i mindre utsträckning som vittnen."

4.2.2 Revisionens nytta på en övergripande nivå

På frågan om EBMs arbete underlättas av att årsredovisningen är reviderad svarade de flesta respondenter att de tycker det. Samma respondenter utvecklade att det i och med revisionen blir en högre kvalitet på redovisningen och de menade bland annat att:

¹²⁸ Respondenten hänvisade till EBMs rapport, *Revisorers åtgärder vid misstanke om brott*, 2004:3. Rapportens syfte är att anvisa ett angreppssätt för hur frågorna gällande anmälningskyldigheten kan hanteras i praktiken.

”Underlättas klart. Är den reviderad, då vet vi i princip att av det som är bokfört så har en extern revisor bedömt att han kan följa ställning och resultat. Är den ren så är det bra och är den oren så har man fått en indikation på att något är fel. Så det underlättar väldigt mycket, det är självklart.”

”Många fel rättas av revisorn. Revisorn tillrättalägger det som av misstag eller okunskap har hamnat fel.”

En av respondenterna menade emellertid att det inte spelar någon roll att årsredovisningen är reviderad när EBM väl får in en brottsanmälan. Respondenten menade att det snarare främst är konkursförvaltaren som har hjälp av om revisionsberättelsen är oren eller ren.

De flesta respondenter ansåg att revisionen fungerar som ett kontrollinstrument. En respondent specificerade att revisionen är en kvalitetssäkring såtillvida att de kontrollerar att bokföringslagen och god redovisningssed följs. Respondenten menade även att bokföringsbrott är oaktsamhetsbrott och att sådana brott kan förhindras genom stöd av revisor.

”Revisorn gör ju stickprov, kontrollerar skatter och sociala avgifter att det betalas i rätt tid, men det är ju inget fullständigt kontrollinstrument, det är det inte.”

En respondent var dock av åsikten att revision inte är ett kontrollinstrument för EBM och syftade då på det faktum att EBM utreder en brottsanmälan oavsett om bolaget är reviderat eller inte. Några respondenter uttryckte oro över kontantbranschen och menade att ekoproblematiken är stor inom denna bransch. Samma respondenter ansåg att revisorerna i denna bransch många gånger brister i sin granskning av företagets intäkter.

”I restaurangbranschen har de kassaregister som det fifflas hej vilt med och revisorerna har väl aldrig kollat en sån här maskin för att se om intäktssidan kan vara rimlig och riktig. Hade de gjort det hade de kunna se att det inte är det. Vi har sådana problem i kontantbranschen. Man kan inte med automatik sätta tilltro till ett reviderat material när det gäller intäktssidan.”

Några respondenter framhöll dock att problembanscher är av speciell karaktär och att revision i många andra fall fungerar som en form av kontroll:

”Det ligger i sakens natur, jag tror att många skulle ta ut svängarna mer om det inte fanns en revisor.”

Företag med rena revisionsberättelser är enligt respondenterna vanligt förekommande i EBMs utredningar. Flera respondenter menade att brott som förekommer i deras utredningar många gånger handlar om saker som den brottmisstänkte har försökt att underhålla från räkenskaperna och att revisorns räckvidd därmed är begränsad, eftersom främst befintligt material granskas.

”Revision görs ju inte som om det förelåg en brottmisstanke. Utan den har ett helt annat ändamål.”

Några respondenter betonade att de externa revisorernas och EBMs utredningar har olika syften och att det ligger i revisionens natur att inte allt upptäcks:

”I botten grundar sig revision på förtroendet mellan företagsledningen och revisorn, och revisorn nöjer sig ofta med vad företagaren svarar. Ljuger företagaren eller styrelsen då så får det stå för dem. När vi eller Skatteverket kommer in och tittar på en bokföring så godtar vi kanske inte svaren lika lätt.”

”... alltså revisorn kan ha gjort ett bra arbete, men ändå inte upptäckt något.”

Flera respondenter menade att det finns fall där revisionsberättelsen är ren, men där revisorn borde ha upptäckt brott. En respondent framhöll att vissa kontroller är så väsentliga att de bör göras och han uttryckte viss skepsis över hur revisorer ibland hanterar dem:

”... får man bara med 50 % av intäkterna, därför att man inte gör en kontroll, till exempel i kontantbranschen, så fyller inte det reviderade materialet någon funktion. Då kan man lika gärna låta det stå oreviderat i stället.”

På vår fråga om revisionskvaliteten skiljer sig åt mellan byråer och revisorer ansåg respondenterna att kvaliteten skiljer sig. De flesta menade dock att den allra största delen av revisorer håller en god standard, men att det finns enskilda revisorer som har ett rykte om sig att revidera tvivelaktiga branscher. En respondent ifrågasatte hur revisionsstandarden kan upprätthållas i de fall en revisor har alltför många klienter.

”Ja det skiljer sig åt en del. Den mänskliga faktorn finns ju där. Det är mycket som påverkar. Alla gör ju inte lika. Men vissa namn förekommer mer frekvent än andra i brottutredningar.”

”Vi försöker ju att kartlägga de revisorer som vi stöter på flera gånger och som inte skött sina åtaganden såsom vi tycker, och som kanske skrivit rent för många gånger där de inte borde.”

4.2.3 Konsekvenser av ett avskaffande av revision

Under intervjuerna diskuterades vad respondenterna trodde att konsekvenserna av ett slopande av revision för mindre bolag skulle bli för EBM. Bland annat framhöll en respondent att de skulle sakna någon att fråga hur det sett ut i bolaget:

”Det är viktigt då revisorn har haft inblick i och kontakt med företaget och eventuellt vet vem som är den formelle eller den faktiska företrädaren för företaget. Det finns en person som kan lämna uppgifter.”

En respondent menade även att revisorer är ett viktigt kommunikationsverktyg för myndigheterna då dessa snabbt kan nå ut till alla företag genom revisorerna. Flera respondenter förmodade att kvaliteten på redovisningen skulle försämrats till följd av ett avskaffande av revisionsplikten och de flesta respondenterna trodde även att det skulle leda till ett ökat antal ekobrott. Åsikterna gick dock isär något i denna fråga då några respondenter menade att avskaffandet knappt skulle få några konsekvenser alls för EBM. Dessa respondenter syftade dock främst på att EBMs huvudsakliga anmälningsskällor alltjämt skulle finnas kvar och att EBM därmed, trots frånvaron av revision, skulle få in den största delen av brottsanmälningarna.

”De oseriösa är oseriösa i alla fall. Det kommer fram vid skatterevision eller genom att någon tjuvar på dem.”

”... den huvudsakliga delen av anmälningarna kommer från konkursförvaltare och Skatteverket, och dessa brott kommer till deras kännedom ändå. De hittar nog varken mer eller mindre ... Jag tror inte att vi skulle få fler utredningar på grund av det, eftersom när det gäller brottsligheten här så handlar det ju om upptäckt, vi bedriver inte någon egen spaningsverksamhet, utan vi är beroende av våra anmälare. De instrument de har för att upptäcka brott förändras inte så att säga av att man slopar revisionsplikten, det tror jag inte.”

Den senare respondenten uppgav emellertid i ett annat sammanhang, när han syftade på annat än brottsanmälningar, att konsekvenser kunde uppkomma då ett kontrollinstrument försvann. Flera respondenter menade uttryckligen att ett avskaffande av revisionsplikten skulle medföra en risk för ökad ekonomisk brottslighet. Exempelvis uttalades:

”Största nyttan med revisorn det är att om man har seriösa revisorer så ser de till att täppa för brister innan det blir brott, i den mån de kan. Det skulle ha varit betydligt fler ärenden som hade blivit föremål för brottsutredningar om det inte funnits någon revisor.”

”Jag tror att det skulle bli lite fler brott, eftersom revisorerna håller efter lite grann. De som av okunskap hamnar fel får stöd och hjälp. Då finns det en rätt stor risk att de, om man tog bort revisionsplikten, skulle hamna hos oss till exempel efter att Skatteverket hade tittat på dem, det är min gissning.”

”... om man slopade revisionsplikten, då tror vi att en hel del skulle hända. Just det här att revisorer skriver oren revisionsberättelse det är ganska verkningsfullt. Vi märker det då vi ser vad som händer med en bokföring när man börjar slarva och det inte är någon som kontrollerar den. Att revisorn träffar företaget en gång om året och gör en avstämning med företagsledningen om verksamheten och framtiden så då blir han ett bollplank där som rättar in dem i ledet lite grann.”

Flera respondenter framhöll under samtalen att många ekobrott äger rum just i mindre aktiebolag. En respondent specificerade att grövre skattebrott förekommer i dessa bolag och att han inte trodde att dessa brott skulle bli färre om revisionsplikten avskaffades.

”Vi har nästan bara aktiebolag i våra utredningar. Skall man ägna sig åt ekonomisk brottslighet, så är det i aktiebolaget på grund av bolagsformen. Det är ytterst sällsynt med fysiska personer i våra utredningar. Jag tror att man vill ta skydd bakom den juridiska personen.”

”I väldigt många små bolag så ser vi stora brott, ofta är det så att de inte kommer via revisorerna utan de dyker upp av andra anledningar. Men det är framförallt i de små bolagen som man begår de stora skattebrotten och de allvariga... och då pratar jag om de som bara har några hundra tusen som officiell årsomsättning eller ett par miljoner. Där är den stora brottsligheten. Och det är klart, jag tror inte att den skulle minska om man skulle ta bort revisionsplikten i dessa företagen.”

Den senare respondenten menade även att revisionsplikten inte har någon verkan för brottslingar som mer professionellt och systematiskt använder sig av aktiebolag för att begå brott. Han menade att det behövs andra metoder för att stoppa dessa. Respondenten uttryckte även:

”Jag tror att jag ser en stor fara i att om kraven minskar mot de små bolagen så upplever de att det är lite lättare att fuska i något avseende och då börjar man göra det. Jag tror att det påverkar hela företagsandan.”

4.2.4 Alternativa granskningsmetoder

Vi har under intervjuerna även samtalat om vad respondenterna anser vara revisionens viktigare delar och vad som eventuellt skulle kunna vara alternativ till en fullständig revision. Flera av respondenterna menade sig ha svårt att se alternativ till revision och avseende delar i revisionen uttryckte flera respondenter att förvaltningsrevisionen är mycket viktig.

”Inte som jag kan komma på. Vi har en känsla att man tar lätt på förvaltningsrevisionen och den har för oss en ganska stor betydelse just när vi ska peka ut vem som är ansvarig.”

”Från vår sida så bryr jag mig inte om ifall det blir 19 000 kr eller 23 000 kr i vinst, utan det viktiga är ju att man har någon typ av kontrollapparat, någon granskningsapparat som säkerställer intäkter, kostnader och skulder... det är ju egentligen alltihop. Det man fiffplar med är framförallt intäktssidan. Men man kan också fiffpla på kostnadssidan, så det är dom två bitarna som är det viktigaste. Lagret är en godbit för fiffflare. Förvaltningsrevisionen tycker jag sköts dåligt, det är främst något man skriver.”

”Det som oftast är vårt problem är att knyta brottet till ett uppsåt, eller gärningen som sådan till någon. Och det är klart, har det skett en noggrann förvaltningsrevision där man tittat på bolagsledning, delegationsordningar och organisationsschema och allting sådant, vem som är ansvarig för vad och vad som brustit, då har vi ju nytta av den biten. Men det är svårt att säga vad i revisionen som är viktigast. I mindre bolag läggs inte lika mycket krut på förvaltningsrevisionen, i de fall vi ser dokumentation är det väl inte så värst omfattande.”

Flera respondenter tyckte, som inledningsvis nämnts, att det var svårt att se vad som skulle kunna ersätta revision och de fann det svårt att säga vad som skulle kunna uppnå samma effekter. I diskussionen nämndes dock certifiering av redovisningskonsulter, höjda krav för att få vara företagare samt myndighetsgranskning, förslagsvis genom SKV.

Ställda inför frågan om en mer översiktlig granskning skulle kunna vara en möjlig utväg, menade flera av respondenterna att det skulle kunna vara så. Några respondenter vidhöll dock att de inte trodde att utfallet skulle bli bättre om ett led i kontrollen slopades.

”Kanske skulle jag tycka att god revisionssed skulle kunna ses över. Att man lägger upp revisionen på ett annorlunda sätt för de små bolagen. Men att slopa revisionsplikten helt, och göra förändringar i lagstiftningen, det vet jag inte.”

Under diskussion om förenklad revision framkom att ett stort problemområde gällande ekonomisk brottslighet är hantering av kontantmedel. En respondent menade att kassaregister är bekymmersamma och att Sverige ännu inte infört plombering av kassaregister. En sådan utveckling är dock enligt samma person på väg. Respondenten framhöll att om man kan kartlägga och säkerställa rutiner kring likvidströmmar genom olika säkerhetsarrangemang så skulle behovet av revision minska. En annan fundering denna respondent hade var att värderingsfrågor är det som är svårt för företagen och som skapar utrymme för tolkning. Han menade att om redovisningsreglerna förenklas så att värderingsmöjligheterna minskar, så vore en översiktlig granskning ett alternativ. Han föreslog att mindre företag endast skulle få en begränsad möjlighet att aktivera tillgångar i balansräkningen och att de därmed skulle behöva ta mer över resultaträkningen så att storleken på balansräkningen hölls nere:

”Kundfordringar är en problempost, varulager likaså... allt där värdering krävs blir lite diffust. Då (Författarnas not: om värderingsmöjligheterna försvann) skulle en revisor väldigt snabbt och lätt kunna göra en värdering och en översiktlig granskning skulle kunna fungera. Då får man ner kostnaderna också.

De flesta respondenterna svarade kring våra frågor om redovisningstjänster att de inte tror att rena redovisningsuppdrag har någon brottsförebyggande effekt då det endast handlar om slutprodukter. En respondent hade en fundering kring om bokföringstjänsterna kunde utökas som alternativ till revisionsplikten, men respondenten trodde samtidigt inte att detta skulle förebygga brott. Respondenten menade att om brott upptäcks tidigt kan omfattningen begränsas och framhöll att man genom någon aktiv i bolaget kan komma åt brott tidigare.

5. ANALYSER OCH TOLKNINGAR

I detta kapitel analyseras det empiriska materialet med utgångspunkt i uppsatsens referensram. Kapitlet är strukturerat utifrån tre delanalyser som berör forskningsfrågans två delområden samt uppsatsens bisyfte. Analyskapitlet utgör basen för de slutsatser som presenteras i det efterföljande kapitlet.

5.1 Nyttan av revisionsmaterial och revisor i den löpande verksamheten

Revisionsberättelser och revisorsavsägelse

Enligt teori om asymmetrisk information syftar revision åt att ge trovärdighet åt information som företag lämnar och behov av revision uppstår på grund av osäkerhet när en part vet mer om kvaliteten på den tillgängliga informationen än en annan. Mellan SKV och företag finns ett principal-agent-förhållande och enligt denna teori vill företag fuska med skattebetalningarna i relationen med SKV för egen vinnings skull. Det svenska skattesystemet bygger istället på tanken att agenten är ärlig och betalar rätt skatt. Osäkerhet om företags beteende skapar asymmetrisk information avseende kvaliteten på beskattningsunderlaget och SKV vet i utgångsläget inte vilka företag som har redovisning av hög respektive låg kvalitet. I de fall SKV gör extra granskning kan myndigheten själv verifiera riktigheten av företagets uppgifter och behovet av revision är därför enligt teorin mindre. I alla andra fall är revisionsberättelsen, som är slutprodukten av revisorns granskning, den handling som tillför extra information och som skall indikera om beskattningsunderlaget är trovärdigt eller ej. Orena revisionsberättelser tillför således SKV information om dålig redovisningskvalitet och skickas av revisorn till myndigheten i de fall anmärkningar finns enligt ABL 10:33a. Rena revisionsberättelser tillför dock inte myndigheten någon extra information i detta avseende.

Vår undersökning har visat att information som tillförs SKV genom orena revisionsberättelser och revisorsavsägelse fångas upp och är en faktor i urvalsprocessen för extra granskning. Att orena revisionsberättelser används för urvalet minskar således de "kostnader för oärlighet" som Akerlof beskrev i sin artikel "The market for lemons". Om felaktig prissättning i Akerlofs artikel likställs med felaktig granskning i uppsatsens kontext, kan SKV i fall av orena revisionsberättelser fokusera sin granskning på företag som är "lemons", det vill säga företag i större behov av extra granskning. Utan revisionsberättelserna skulle osäkerheten kring kvaliteten på företags redovisning vara större och fler granskningar skulle därför antagligen behöva ske slumpmässigt, vilket utifrån teorin skulle få till följd att företag med hög kvalitet på redovisningen skulle granskas "för mycket" medan företag med låg kvalitet och mycket felaktigheter skulle granskas "för lite". Revisionsberättelser gör därför SKVs granskning mer resurseffektiv. Såsom beskrevs i avsnitt 3.2.3 var också syftet med beslutet att orena revisionsberättelser skall skickas till SKV att skattesystemet skall fungera mer effektivt. Att informationen från orena revisionsberättelser, enligt vår undersökning, fångas upp och används i SKVs löpande verksamhet, tyder på att rapporteringsskyldigheten haft önskvärd effekt. Även rutinerna för hur revisorsavsägelse skall hanteras, visar på att extra information som uppstår till följd av revision, och som skickas till SKV, tas till vara och kommer till användning. I detta avseende minskar alltså revision den asymmetriska informationen mellan SKV och företag.

Värdet av den extra information som inkommer genom anmärkningar och orsaker till förtida avgång begränsas dock av att myndigheten uppger att inte alla orsaker till anmärkningar och avgångar är intressanta ur skattesynpunkt. Av de anmärkningar som revisorn skall göra enligt ABLs 10 kapitel uppger flera respondenter på SKV att anmärkning om förbjudna lån, bristande intern kontroll och bristande skattebetalning är av störst betydelse. Att alla anmärkningar inte är intressanta för SKV kan antagligen förklaras med att syftet med och inriktningen på revisionen inte enbart är skattefokuserad då den skall tillfredsställa många intressenters behov. En annan parameter som begränsar nyttan av de orena revisionsberättelserna är att flera respondenter uppger att urval till extra granskning sällan enbart sker på grundval av denna, samt av det faktum att det är en låg andel av det totala antalet revisionsberättelser som är orena. Antalet har ökat, vilket kan tyda på att nyttan i den löpande verksamheten är ökande för SKV. I förlängningen beror dock den egentliga nyttoökningen på vilka anmärkningar det är som blir fler i antal. Att SKV uppger att den procentuella andelen skatterevisorer är högre bland företag med orena än rena revisionsberättelser, visar ändå tydligt att informationen är av nytta för myndigheten.

För EBM uppstår nytta av revisionsberättelsen av att en revisors underskrift finns och kan verifiera bokföringens existens i de fall företagen undanhåller denna. Denna nytta finns därför oavsett om revisionsberättelsen är ren eller oren, då informationsasymmetrin minskas. Några respondenter menade att betydelsen för EBM av revisionsberättelsen är mindre, då en inkommande brottsanmälan vanligtvis är väl underbyggd med annan information. Att revisionsberättelsen i dessa fall inte är av speciellt stort värde för myndigheten kan också det förklaras med hjälp av teori om asymmetrisk information. När företag väl hamnar hos EBM så finns inte längre några tvivel om kvaliteten då brottsanmälan redan indikerat felaktigheter. I detta läge finns därför inte samma osäkerhet eller behov av att minska informationsasymmetrin och revisionsberättelsen är därför av mindre betydelse.

Nytta av orena revisionsberättelser för EBM skapas dock genom att dessa kan användas som en del av bevisföringen i rätten. Den senare nyttan uppstår bland annat i fall där EBM kan visa att den anklagade har varit medveten om felaktigheter och antagligen även fått en chans till rättning, då revisorn enligt god revisionssed vanligtvis både påpekar brister och meddelar styrelsen genom erinringar, innan revisionsberättelsen skrivs oren. En ren revisionsberättelse kan å andra sidan ha motsatt effekt, då EBM kan få problem att visa att uppsåt funnits om den anklagade hänvisar till att revisorn skrivit revisionsberättelsen ren och således tillstyrkt att årsredovisningen upprättas i enlighet med lag samt rekommenderat bolagsstämman att fastställa reslutat- och balansräkning och bevilja styrelse och VD ansvarsfrihet. Att fler ”rena” än ”orena” revisionsberättelser förekommer i utredningarna kan tyda på att nyttan i uppsåtsfrågor är begränsad för EBM. Fler respondenter omnämnde den negativa effekten än den positiva, vilket också skulle kunna bekräfta denna tanke. Att revisionsberättelsen endast kan användas som bevisning kompletterat med annat material tyder på att nyttan som bevisföring är begränsad. Anledningen till detta är antagligen att revisionsberättelsen, i enlighet med god revisionssed, i normalfallet är standardiserad förutom i fall av anmärkning. Anmärkningarna i sig innehåller oftast inte heller någon utförligare beskrivning av den problematik som uppmärksammas.

Den begränsade möjligheten att använda revisionsberättelsen som bevismaterial tillsammans med det faktum att antalet orena revisionsberättelser är lågt och att inte alla anmärkningar härleds till brott, torde medföra att orena revisionsberättelser endast är av värde i få av EBM:s utredningar. Endast en respondent på EBM omnämde revisorsavsägelser som en nyttig informationskälla, vilket antagligen tyder på att dessa inte beaktas i någon större utsträckning. Det senare beror troligtvis även det på att EBM inte har ett stort behov av extra information då brottsanmälningar inkommer tillsammans med underlag. En annan nytta av den orena revisionsberättelsen är att den, om informationen i brottsanmälan sträcker sig över flera verksamhetsår, kan indikera var och hur länge problemen funnits.

Revisorers dokumentation och övrigt revisionsmaterial

Enligt god revisionssed skall revisorer dokumentera sin revision. Dokumentationen skall bland annat innefatta vad som granskats samt vad som iakttagits i samband med granskningen och är tillsammans med revisorers korrespondens med företag en annan typ av extra information som skapas genom revisionen och som därmed kan minska informationsasymmetrin mellan myndigheterna och företag. SKV:s värde av revisorns dokumentation är emellertid begränsad av att myndigheten, på grund av revisorns tystnadsplikt, inte har möjlighet att ta del av dennes granskningsmaterial. Tillgång till korrespondens mellan revisor och företag inskränks likaså, om inte materialet återfinns hos företagen vid skatterevision. En annan situation uppstår för EBM då denna myndighet vid brottsmisstanke har möjlighet att hämta in och ta del av revisorernas dokumentation. Revisorers anteckningar kan därför, enligt uppgift, vara en informativ källa och ge mycket bra material till EBM:s utredningar. Svaren tyder alltså på att revisorers dokumentation är till stor nytta för EBM i den löpande verksamheten. Emellertid uttrycktes åsikten att EBM inte så ofta kräver in anteckningarna, vilket skulle kunna visa på att nyttan av dokumentationen, även om den finns, skulle kunna vara än större.

Revisorn

SKV:s nytta av revisorn som person är, liksom nyttan av dokumentation och övrigt revisionsmaterial, inskränkt på grund av revisorernas tystnadsplikt, då uppgifter som framkommit vid granskningen inte får lämnas vidare till myndigheten. Med anledning av tystnadsplikten blir revisorns enda kommunikationsmedel för att uppmärksamma SKV på problem orena revisionsberättelser, vilket är en kommunikationskanal i enbart en riktning. Kontakt med revisorn uppstår istället genom att det finns en kvalificerad person med insyn i verksamheten som kan svara på myndighetens frågor. Det senare kan leda till en mer effektiv kommunikation och därav vara av nytta för SKV genom lägre kostnader och bättre svar. Nyttan av revisorn som kommunikationsverktyg begränsas dock också av revisorns tystnadsplikt, då SKV inte kan vända sig direkt till revisorn med frågor. Revisorn måste istället anlitas av företagen för att kunna svara, vilket antagligen minskar omfattningen då kostnader uppstår för företagen.

Det faktum att revisorn har anmälningsskyldighet enligt lag för vissa brott är av värde för EBM, då informationsasymmetrin minskas när revisorer uppmärksammar myndigheten på vilka företag som bedriver tvivelaktig verksamhet. Denna nytta har ökat på senare tid i och med att antalet brottsanmälningar från revisorer mellan 2003 och 2004 har ökat från 41 till 101 stycken, alltså med drygt 145 %. Enligt uppgift har antalet ökat stadigt sedan införandet

av lagen, bland annat då revisorer har blivit mer medvetna om sin roll och då de i större utsträckning har lärt sig vad som kännetecknar brott. Några respondenter på EBM hade en känsla av att många brottsanmälningar som på senare tid inkommit har handlat om för sent inlämnade årsredovisningar. Detta brott ser EBM som mindre väsentligt, vilket tydliggör att anledningen till revisorers anmälningar påverkar nyttan av desamma. Även omständigheten att antalet anmälningar från revisorn fortfarande uppgår till ett litet antal gör att nyttan av revisorns anmälningsplikt fortfarande är mindre för myndigheten. Den övriga nyttoeffekt som emellertid uppstår på grund av revisorns anmälningskyldighet diskuteras vidare i avsnitt 5.2.

Avseende EBMs kontakt med revisorn som person så framkommer att nytta av revisorn uppstår genom att det finns en extern part, som har varit inne i verksamheten och iakttagit och granskat förhållanden, som kan höras som vittne. Flera respondenter har framhållit revisorns roll som vittne och revisorn kan bland annat hjälpa till att klargöra vem som är det aktuella företags företrädare och som kan styrka ansvarsfrågor. Den senare nyttan uppstår genom att revisorn i enlighet med god revisions sed gör en förvaltningsrevision. Flera respondenter var dock av åsikten att förvaltningsrevisionen inte utförs speciellt grundlig i mindre bolag, vilket skulle kunna tyda på att den senare nyttan begränsas. Anledningen kan vara att revisorn, då denne är anställd av aktieägarna, ser till ägarnas intresse och inte prioriterar förvaltningsrevisionen i ägarledda bolag. Revisorns och EBM gör i dessa fall inte samma bedömning av revisionsbegreppet väsentlighet.

5.2 Revisionens nytta på en övergripande nivå

Kvalitetssäkring av redovisningsmaterial

Beräkningar av företags skatt baseras alltså, enligt det svenska skattesystemet, på de redovisade resultaten. Sambandet mellan redovisningen och beskattning är således mycket starkt i Sverige. Av denna anledning uppstår ett stort behov för SKV av att bolagens redovisning är riktig. Årsredovisningen används i fall kompletterande information behövs för att ge en bättre bild av verksamheten bakom deklarationen och det är av detta skäl viktigt att den är tillförlitlig. Då asymmetrisk information, som tidigare nämnts, finns om kvaliteten på bolags redovisning, uppstår ett behov av kvalitetssäkring för att veta att rätt skatt betalas. Enligt teorin är alltså en ren revisionsberättelse ett intyg på att redovisningen är av god kvalitet.

SKVs behov av kvalitetssäkring uppstår också av att företag, enligt principal-agent-teorin, hellre vill maximera sitt eget välstånd än principalens, det vill säga SKVs. I det svenska skattesystemet, med hög marginalsatt som kommer in vid relativt låga inkomstnivåer, är beskattning på arbete betydligt högre än den på bolag. Av denna anledning finns starka incitament för företagsledare att placera privata kostnader i bolagen för att undgå beskattning och därmed öka sitt eget välstånd. Att agenten har starka incitament att handla tvärt emot principalens intresse gör alltså att ett kontrollbehov uppstår av agentens handlingar. Mindre bolag är i större utsträckning ägarstyrda, vilket gör att det främst är i dessa bolag ovanstående problematik aktualiseras. Att mindre bolag också oftare har bristande intern kontroll medför att problemen med skatteundanhållandet blir stort i dessa bolag. I vår undersökning har respondenterna uttryckt att dessa bolag är ett stort problemområde och att oredovisade inkomster, svarta löner och privata levnadskostnader är en utbredd problematik bland mindre

bolag, vilket visar att det teoretiska resonemanget applicerar och att SKVs kontrollbehov av dessa bolags redovisning är stort. Skulle ett led i kontrollen slopas, förutsatt att incitamenten är desamma, skulle det därför antagligen behöva mötas med en annan kontroll. SKV har under intervjuerna också uttryckt att ett utökad kontrollsystem från myndigheternas sida är en trolig konsekvens om revisionsplikten avskaffas.

Kvalitetssäkring innebär för SKV att beskattningsunderlaget och därmed taxeringen ”blir rätt från början”. I vår undersökning framkom att myndigheten anser att skatten efter revision åtminstone blir ”mer rätt från början”, då revisorn rättar oavsiktliga och avsiktliga felaktigheter. Oavsiktliga fel undviks genom att revisorn i sin räkenskapsrevision, bland annat kontrollerar att lagar om årsredovisning och aktiebolag samt god redovisningssed efterlevs. Avsiktliga fel kan däremot förhindras med hjälp av den auktoritet skyldigheten att anmärka och skriva oren revisionsberättelse medför. Även att företagarna, enligt SKV, höjer nivån på sin redovisning då de vet att en kvalificerad person kommer att granska räkenskaperna visar på en kvalitetsförbättrande effekt av revisorns närvaro. Det senare tyder på att revisorn är till nytta och att SKVs intressen som principal bättre tillgodoses då agentens incitament att redovisa ett felaktigt skatteunderlag motverkas av revisorns auktoritet. Att skattebetalarnas beteende påverkas av sannolikheten för kontroll har också styrkts av Becks och Jungs forskning, som visade att större sannolikhet för kontroll positivt inverkar på redovisningsbeteendet. Att SKV visar tilltro till revisionen som kontroll visar sig genom myndigheternas upplägg av verksamheten, där större delen bedrivs genom planerade aktiviteter och där annat förutsätts vara rätt.

Under våra samtal med SKV har flera respondenter emellertid poängterat att myndighetens granskning inte har samma syfte som den externa revisorns. Den externa revisionen är inriktad på många olika områden och syftet med till exempel räkenskapsrevisionen är att resultaträkningen tillsammans med tilläggsupplysningar visar en rättvisande bild som, vilket tidigare nämnts, skall tillfredsställa flera intressenters behov. SKV menar dock att en rättvisande bild inte alltid är bra nog ur beskattningssynpunkt när en riktig taxering eftersträvas, då ”alla” avvikelser ses som väsentliga. Detta kan tyda på att de olika syftena gör att myndighetens och revisorers bedömning av väsentlighet och risk är olika och att revisionens omfattning och inriktning, såsom den ser ut idag, därför inte är helt optimal för SKVs ändamål.

Även det faktum att SKV säger sig ha andra verktyg för att söka rätt på information, än vad revisorn har då denne i större utsträckning får förlita sig på att det företag lämnar är rätt och riktigt, påverkar vad det är som egentligen kvalitetssäkras. Att revisorn i stor utsträckning får förlita sig på att materialet som lämnas av företagen till granskning är riktigt, gör att informationsasymmetrin som revisorn är till för att avhjälpa visserligen blir mindre, men att den trots allt inte försvinner helt. Att revisionen inte är en komplett kvalitetssäkring visar sig främst genom att SKV fortfarande är i behov av att själva granska företag, trots att rena revisionsberättelser finns. Tanken har framförts att revision i mindre bolag i dagsläget sker alltför snabbt och att revisionsstandarderna är alltför omfattande. Ovanstående resonemang tyder på att osäkerhet om kvaliteten på redovisningen finns kvar även efter en extern revision. Enligt SKV är dock revisionen en kvalitetssäkring såtillvida att det borgar för att företagens

redovisning är av god kvalitet och de menar att innebörden ändå är att myndigheten kan ha större tillit till företagens lämnade information.

Flera respondenter på SKV kunde inte se varför krav på revision är så olika för de olika bolagsformerna. Detta tyder dock snarare på att det enligt SKVs synsätt borde vara revision även i enskilda firmor och handelsbolag som idag inte revideras, än att revision inte behövs i mindre aktiebolag. Anledningen till detta är att SKV uppger det är väldigt mycket fel i redovisningen hos företag som bedrivs i andra bolagsformer än aktiebolag och att mycket rättelsearbete därför krävs. Myndigheten tror därför att fler rättelser skulle bli en konsekvens av ett avskaffande av revisionsplikten för mindre aktiebolag, vilket tyder på att viss kvalitetssäkring sker genom revisionen.

Hos EBM hamnar företag som i sitt agentförhållande med staten har gått så långt i sin önskan att maximera det egna välståndet att de brutit mot lagen. EBMs nytta av kvalitetssäkring av redovisningen får därmed anses vara mindre än SKVs då kvalitetssäkring innebär att fel undviks och då felet när företag väl hamnar hos EBM redan har skett. EBMs nytta av revision som kvalitetssäkring består därför i att oaktsamhetsbrott undviks och likaså, såsom ovan beskrivits, att revisorn på grund av sin auktoritet kan mothålla viss brottslighet. Nyttan för EBM av att felaktigheter minskas genom revision kan således sägas delvis uppkomma indirekt via SKV då färre brott uppdagas hos dem. Emellertid måste EBMs nytta av att redovisningen är kvalitetssäkrad ställas mot att svart verksamhet är det som sägs vara det största problemet i mindre aktiebolag. Planerad brottslighet hålls ofta utanför redovisningen och EBM menar att revisionen, på grund av att dess omfattning och inriktning främst är det tillgängliga och synliga materialet, har begränsad räckvidd. Revisorns möjlighet att upptäcka och förhindra planerad brottslighet är således ringa och informationsasymmetrin mellan EBM och företag avseende planerad brottslighet minskar därför inte i önskad utsträckning. Att revisorn inte har speciellt kraftfulla verktyg för att uppdaga svart verksamhet, samt då EBM menar att vissa kontroller alltför ofta åsidosätts inom kända problemområden, som borde ingå i revisorns riskbedömning, minskar EBMs nytta av revisionen som kvalitetssäkringsinstrument.

Brottspreventiv effekt

Att antalet brott skulle öka som en konsekvens av revisionspliktens avskaffande är något som flera respondenter på myndigheterna nämnt som en trolig konsekvens om revisionsplikten försvann och de flesta respondenter framhöll revisionens preventiva effekt som mycket betydelsefull. Brottspreventiv effekt uppstår om bolag undviker att begå brott med anledning av revisionen och effekten förstärks av revisorers anmärknings- och anmälningsskyldighet. Att revisorn har auktoritet är därför av värde för myndigheterna, då det kan medföra att färre brott begås. Som ovan nämnts är svart verksamhet ett stort problemområde ur ekobrottsperspektiv. Svart sektor är bland annat inkomster och löner som hålls utanför redovisningen och som därmed inte kommer in till beskattning. Med ett annat ord benämns svart sektor dold ekonomi. Enligt Schneider och Enstes undersökning som diskuterades i avsnitt 3.6.3 så har storleken på den dolda ekonomin i Sverige ökat under de senaste decennierna. Enligt samma forskare är höga skatter en anledning till detta. Att Sverige har ett högt skattetryck medför således incitament för dold ekonomi, vilket skapar behov av en preventiv effekt.

Tendensen är att antalet brottsanmälningar från revisorer ökar. Detta skulle eventuellt kunna leda till att också revisorns preventiva effekt ökar om företag blir medvetna om och avskräckta av att revisorer anmäler brott i ökad utsträckning. Den senare nyttan torde öka oavsett anledning till anmälningen. Revisorns skyldighet att anmäla brott har också utökats från och med 2005 i och med den nya anmälningsskyldigheten om penningtvätt. Syftet med anmälningsplikten om penningtvätt var enligt propositionen att förhindra uppkomst av allvarlig kriminalitet som penningtvätt används för att dölja. Eventuellt skulle dock denna nytta av revisorn kunna öka genom den nya regeln om penningtvätt om det gör att revisorerna blir mer medvetna om vad de skall uppmärksamma. Den senare analysen baseras på det faktum att EBM uppger att anmälningsskyldigheten som infördes 1999 först på senare tid medfört ett ökat antal anmälningar då revisorer i större utsträckning lärt sig vad som kännetecknar brott. I vår undersökning har emellertid framkommit att respondenterna på EBM inte ser revisorn som ett effektivt vapen för att förhindra planerad brottslighet, vilket ger sken av att revisorns preventiva effekt avseende sådan brottslighet inte är så stor.

Både nyttan av revision som kvalitetssäkring och nyttan av revisionens preventiva effekt är parametrar som är svåra att uppskatta storleken av. För att revisionen skall medföra dessa positiva effekter är emellertid också revisionens kvalitet av betydelse då en revision av god kvalitet minskar den asymmetriska informationen mellan parterna och medför att en ren revisionsberättelse skrivs vid god redovisningskvalitet och en oren vid låg kvalitet. I fall av låg kvalitet på revisionen kan ett företag med låg redovisningskvalitet ändå få en ren revisionsberättelse, vilket gör att kvalitetssäkringen uteblir. Låg kvalitet kan också, om företagen är medvetna om detta, minska den preventiva effekten. Respondenterna på båda myndigheterna anser i allmänhet att revisionskvaliteten är hög och jämn i revisorskåren. EBM menade att revisionskvaliteten är låg inom vissa kontanthandelsbranscher, men uttryckte samtidigt att dessa branscher är av speciell karaktär. Att myndigheterna uppgav att de identifierar revisorer som ofta uppträder i tveksamma sammanhang, tyder på att viss medvetenhet finns om var problemen kan uppstå, vilket skulle kunna minska problematiken. Att revisionskvaliteten i de flesta fall upplevs som jämn och god visar ändå på att myndigheterna har förtroende för revisorerna och att de anser att deras insatser gagnar myndigheternas intressen.

Andra länder som utgångspunkt för det svenska exemplet

I den svenska debatten om revisionsplikt har England framställts vara ett intressant exempel för den svenska utvecklingen. Inför Englands senaste höjning av gränsen för revisionsundantag visade Collis studie att en stor del av de engelska företagen valde att utnyttja undantaget från revisionsplikt. Att många företag väljer att inte genomgå revision skulle kunna tyda på att SKV skulle behöva utöka sin kontrollverksamhet om revisionsplikten försvinner, en farhåga som uttryckts av myndigheten. Framförallt var det mindre företag som utnyttjade revisionsundantaget i England, vilket också kan bekräfta att SKVs kontroll skulle behöva ökas, då mindre bolag ses som ett problemområde och då revision speciellt ses som en kvalitetssäkring i dessa bolag.

I Englands har debatten om revisionsplikten setts som en del av en större debatt som berörde de så kallade "little GAAP" för mindre bolag. Ett förslag om förenklade redovisningsregler för mindre bolag håller på att utarbetas i Sverige och att många respondenter i vår

undersökning kopplar samman revisionsfrågan med förenklade redovisningsregler visar eventuellt på att dessa debatter i ökad utsträckning borde kopplas samman även i Sverige. BFNs och SKVs gemensamma rapport om redovisningsförenklingar för mindre bolag innehåller betydande förenklingar och bland annat föreslås att alternativa redovisningssätt begränsas. Det senare såg flera respondenter i studien som en förutsättning för att en förenklad revision skulle vara ett alternativ, då myndigheterna menade att om reglerna förenklas torde risken för fel bli mindre. Behov av revision som kvalitetssäkring blir därför också mindre, vilket medför att revisionens omfattning skulle kunna minskas.

Utifrån vad som i avsnitt 3.5.1 beskrevs om England så avskaffades revisionsplikten där utifrån resonemanget att nyttan inte kunde bevisas överstiga kostnaderna. I England är sambandet mellan redovisning och beskattning, till skillnad från i Sverige, svagt, då redovisning och deklaration i stor utsträckning frikopplats för mindre bolag. Det finns inte heller stora skillnader mellan arbets- och bolagsbeskattning vilket gör att incitamenten för att placera privata kostnader i bolagen inte är lika starka i England. Englands skattemyndighet är antagligen, på grund av ovanstående resonemang, inte i samma behov av kvalitetssäkring och preventiv effekt som de svenska myndigheterna. Konsekvensen av ovanstående skulle kunna vara att dessa nyttor inte var lika stora i England och att de därför inte tillskrevs lika stor betydelse när det engelska beslutet om att avskaffa revisionsplikt fattades. Detta tyder på att England, utifrån ett myndighetsperspektiv, inte är lika intressant som bench-mark för det svenska exemplet.

Även i jämförelse med andra länder finns starkare incitament för att undanhålla inkomster från beskattning i Sverige då skattetrycket är relativt högt och beskattning av olika inkomstslag är mer ojämn. Ovanstående kan tyda på att Sverige har ett större behov av kontroll, och revisionspliktens utveckling i andra länder torde därför vara av mindre betydelse ur ett myndighetsperspektiv. Därmed inte sagt att det inte är viktigt för myndigheterna att rikta uppmärksamhet mot utvecklingen i omvärlden. EUs inre marknad är skapad för att möjliggöra för företag att bedriva ”gränslös” verksamhet. Risk finns därmed, med hänvisning till den amerikanska delstatsutvecklingen som beskrevs i avsnitt 3.4, att företag av konkurrensskäl etablerar sig i länder där revisionskrav på mindre aktiebolag inte finns, för att sedan ändå ha verksamhet i Sverige. På grund av dubbelbeskattningsavtal kan verksamhet beskattas i det land där den bedrivs och det skulle, om ovanstående scenario utnyttjas, leda till att SKV behöver beskatta företag på underlag av oreviderat material oavsett hur revisionsplikten behandlas i Sverige. Skäl kan därför finnas att se över kontrollsystemet i vilket fall.

5.3 Alternativa granskningsmetoder

Som beskrevs i uppsatsens syfte var ett bisyfte i uppsatsen att undersöka hur myndigheternas medarbetare såg på alternativ till en fullständig revision. Några respondenter på SKV och EBM var skeptiska till att förenkla den fullständiga revisionen och menade att en förenkling inte blir bättre ur kontrollsynpunkt. De flesta uttryckte dock förståelse för varför frågan diskuteras och kunde tänka sig att en form av förenklad granskning för mindre bolag kan utvecklas. Respondenterna uttryckte dock att de fann det svårt att specificera vad som skulle vara med i en sådan granskning. Framkom gjorde att skattefrågor och kvalitetssäkring är väldigt viktigt ur SKVs perspektiv, medan EBM ser likvidströmmar som speciellt

problematiska. EBM har även framfört åsikten att förvaltningsrevision är användbart för myndigheten. Diskussionen om förenklad revision måste ses i ljuset av att en förenklad RS antagligen inte kommer att tillåtas av EU. Utifrån vad som beskrivits i avsnitt 3.3 har därför främst revisorn i form av upprättare av ekonomisk information samt en mer översiktlig granskning diskuterats med respondenterna.

Sammanställning av ekonomisk information/redovisningstjänster innebär att revisorn anlitas för sin redovisningskunskap och inte för att revidera. Denna revisionsnära tjänst leder inte till ett bestyrkande från revisorns sida. Ovanstående har av de flesta respondenter inte setts som ett alternativ till en fullständig revision. Anledningen är just att tjänsten inte medför att det underliggande materialet granskas, vilket framhållits som mycket viktigt. Däremot har ett intresse för redovisningskonsulter, helst kvalificerade, uttryckts av SKV. Myndigheten menar att kvalitetssäkring av redovisningsinformation även kan uppnås genom att någon kunnig och kvalificerad person löpande följer bolaget avseende bokföringen. Nyttan av att det blir "rätt från början" anses således kunna uppnås på annat sätt än genom revision.

Löpande redovisningstjänster kanske i och för sig kan fylla SKVs krav på att redovisningen blir av god kvalitet, men mer osäkert är däremot om det kan anses ha medfört någon form av "säkring" om inte ett trovärdigt uttalande om kvaliteten görs. Tveksamt är också om det tillfredsställer EBMs behov av preventiv effekt. För att vara användbart ur detta syfte skulle systemet med redovisningskonsulter och främst deras auktoritet behöva ses över, bland annat då de annars inte skulle ha revisorns förmåga att "hålla emot" brott som diskuterats tidigare. Krav på att i stället för revision anlita kvalificerad hjälp med bokföring skulle visserligen medföra att bättre redovisningskvalitet uppnås bland bolag med låg redovisningskompetens internt, men för bolag med kompetens inom företaget skulle det snarare innebära en obefogad kostnadsökning. Anledningar finns därför att överväga användbarheten av detta alternativ.

Om förenklad revision har åsikten också framförts på SKV att denna skulle vara av begränsat värde om SKV inte visste vad som granskats. Ur detta perspektiv skulle eventuellt en granskning enligt särskild överenskommelse kunna vara användbar för SKV då revisorn vid denna granskning rapporterar sina faktiska iakttagelser. Problemet är emellertid hur denna överenskommelse skulle träffas då myndigheter inte har ett "vanligt" ömsesidigt förhållande med företagen, likt det mellan två avtalsparter. En överenskommelse skulle dessutom behöva träffas med alla bolag. Då överenskommelsen skall träffas mellan revisorn, bolaget och den tredje parten, i detta fall SKV, uppstår också problem då alla parter antagligen skulle behöva vara införstådda med vad granskningen omfattar. Om det specificeras vad som ingår i granskningen skulle företagen kunna flytta "felen" till andra områden, vilket naturligtvis är negativt. Även revisorns tystnadsplikt skulle antagligen behöva modifieras så att SKV överhuvudtaget får ta del av vad revisorn granskat.

Om revisor och företag vet att SKV tar del av dokumentationen skulle det kunna leda till att revisorernas anteckningar och iakttagelse blir av lägre värde. För att vara en användbar form av granskning skulle det därför behöva särskiljas mellan om SKV får ta del av "vad som granskats" och "vad som framkommit vid granskningen". Så länge SKV inte direkt tar del av vad som framkommit utan bara av vilka områden som granskats, så torde problemet med att anteckningarnas omfattning och innehåll påverkas av revisorns förhållande med sin klient, inte vara lika stort. Negativa effekter för EBM, som använder anteckningarna, torde därmed

inte uppstå i någon större utsträckning. Emellertid leder inte heller denna revisionsnära tjänst till ett bestyrkande från revisorn, vilket tillsammans med behovet att se över revisorns tystnadsplikt antagligen leder till att användbarheten av detta alternativ är begränsad.

Enligt ramverket i RS 120 är den översiktliga granskningen den revisionsnära tjänst som ligger närmast en fullständig revision. Eftersom tjänsten alltjämt leder till ett bestyrkande från revisorn med medelhög säkerhet så motsvarar den antagligen bäst det respondenterna menar med en förenklad revision. Anledningen är att kvalitetssäkring, såsom tidigare diskuterats, är av direkt och stor betydelse för SKV och av indirekt betydelse för EBM. Enligt RS 120 så omfattar en översiktlig granskning i dagsläget inte bedömning av intern kontroll och granskning av underlag. Under intervjuerna med framförallt SKV har det framkommit att dessa delar är av mycket stor betydelse, vilket tyder på att en översiktlig granskning behöver utökas med detta för att vara ändamålsenlig ur denna intressents perspektiv. Likaså behöver granskningen ses över utifrån EBMs intressen då till exempel fastställande av ansvarsförhållanden är av vikt för denna intressent. I beskrivningen av översiktlig granskning i RS 120 framkommer också att denna granskning består av förfrågningar som utformats för att granska tillförlitligheten i vad en part påstår och vad en annan part skall använda. Detta torde eventuellt lämna en öppning för att en översiktlig granskning i mindre bolag kan bli mer intressentinriktad då denna bolagskategori har färre externa intressenter.

6. SLUTDISKUSSION

I detta kapitel besvaras uppsatsens forskningsfråga genom resonemang kring problemformuleringens två delfrågor. En diskussion förs kring studiens bisyfte och vi reflekterar även fritt över det studerade ämnet. Avslutningsvis presenteras förslag som kan inspirera till fortsatt forskning.

6.1 Skatteverkets och Ekobrottsmyndighetens nytta av revision

Vilken nytta tillför material som skapas genom revisionen samt revisorn i myndigheternas löpande verksamhet?

För Skatteverket

- Orena revisionsberättelser och revisorsavsägelser är faktorer som påverkar urvalsprocessen till extra granskning, vilket leder till en bättre resursallokering och att SKV granskar företag som är i större behov av extra granskning.
- Revisorer kan, på grund av sin kompetens, i vissa fall besvara SKVs frågor snabbare och bättre än vad bolagen själva kan.

Nyttan av revisionsmaterial och revisorn i den löpande verksamheten begränsas dock av att antalet orena revisionsberättelser är lågt samt av revisorns tystnadsplikt. Nämnvärt är dock att antalet orena revisionsberättelser har ökat kraftigt de senaste åren, vilket tyder på att nyttan är ökande för SKV. Dock beror den faktiska nyttoökningen på vilka anmärkningar som ökat.

För Ekobrottsmyndigheten

- Revisorerers underskrift kan bekräfta bokförings existens.
- Orena revisionsberättelser kan användas som del av bevisföring, bland annat i uppsåtsfrågor.
- Orena revisionsberättelser kan indikera var problem finns om anmälningunderlag sträcker sig över flera verksamhetsår.
- Revisorerers dokumentation kan ge värdefull information.
- Revisorer kan användas som vittnen och ge en extern parts bild inifrån verksamheten.
- Revisorer inkommer med brottsanmälningar.

EBMs nytta av revision i den löpande verksamheten begränsas också den av att antalet orena revisionsberättelser är lågt samt av att revisorer inte anmäler brott i någon större omfattning. Vi anser även att det faktum att EBM inte rutinmässigt verkar ta del av orena revisionsberättelser och revisorerers dokumentation samt använda revisorer som vittnen begränsar myndighetens nytta av revision i den löpande verksamheten.

Vilken övrig nytta anser myndigheterna att revisionen skapar?

Ur vår undersökning har framkommit att den största nyttan av revision i SKVs löpande verksamhet består i att de siffror som beskattningen baseras på är kontrollerade. Beskattningsunderlaget blir därmed av bättre kvalitet än vad det hade varit om en extern part inte hade verifierat riktigheten av det. Nyttan av kvalitetssäkring av underlaget främjar även indirekt EBMs syfte då oavsiktliga brott undviks och då företag som ligger på gränsen kan hållas tillbaka. SKVs behov av kvalitetssäkring är stort eftersom sambandet mellan

redovisning och beskattning är mycket starkt i Sverige och då det, på grund av ojämn beskattning av olika inkomstslag, finns incitament för att placera privata kostnader i bolag för att undgå arbetsbeskattning. För mindre aktiebolag finns förslag om en än starkare koppling mellan redovisning och beskattning, en omvänd utveckling från den för stora bolag. Mindre bolag är också i större utsträckning ägarledda, vilket gör att incitament med privata kostnader främst uppstår där. Den senare problematiken uppstår också i mindre bolag på grund av bristande intern kontroll, vilket också gör det lättare att dölja felaktigheter. Av dessa anledningar är SKVs behov av att redovisningen kvalitetssäkras stor i mindre bolag. På grund av ovanstående resonemang kan nyttan av revisionens kvalitetssäkring ses som större i mindre än i större aktiebolag.

En uppskattning av den kvalitetssäkrande nyttan har inte gjorts, men en indikation fås av svaret att SKV tror att revisorer rättar många felaktigheter innan deklarationerna når dem. Det senare sägs med anledning av att deklarationer från mindre företag, utan revisorer, kräver en stor rättelseinsats från SKV. Revisionen har även en avhållande effekt då skattebetalare anpassar sitt beteende till att de kommer att kontrolleras. Emellertid uppstår problem ur kvalitetssäkringsaspekt då revisorn har begränsade medel att avslöja oredovisade poster. Revisionens kvalitetssäkrande effekt påverkas, enligt vår åsikt, negativt av att SKVs och revisorers syfte med granskningen skiljer sig åt.

På grund av högt skattetryck finns också incitament i Sverige att undanhålla inkomster från beskattning. Att revisorer kan verka avhållande ur brottsperspektiv är därför också betydelsefullt. Att EBM uppger att många större brott begås i mindre bolag, samt att dessa bolag har sämre intern kontroll, tyder på att behovet av en preventiv effekt i mindre aktiebolag är stort. Vi menar dock att skillnad finns mellan ”fuskpreventiv effekt” och ”brottspreventiv effekt” och anser att revisorn antagligen har en betydelsefull funktion i att avskräcka från fusk och avstyra mindre brott, medan den ”brottspreventiva” effekten gällande större, planerad, brottslighet antagligen inte påverkas nämnvärt av revision. Preventiva effekter av revision har belysts i vår uppsats, emellertid har inte heller storleken av dessa nyttoaspekter uppskattats i vår undersökning.

6.2 Uppsatsens bisyfte

Ett bisyfte i uppsatsen var att undersöka hur myndigheternas medarbetare ser på alternativ till dagens revision. Detta måste ställas i ljuset av att en förenklad version av RS inte kommer att tillåtas av EU. Myndigheterna i fråga har ställt sig negativa till att revisorn i form av sammanställare av ekonomisk information skulle kunna ersätta revisionen. Vi har även fastställt att en granskning enligt särskild överenskommelse antagligen inte är applicerbar, då denna tjänst inte leder till något bestyrkande och då revisorernas tystnadsplikt antagligen skulle behöva modifieras.

Myndigheterna har emellertid ställt sig förstående till varför debatten om en förenklad revision för mindre aktiebolag har uppstått och anser att en förenklad revision vore möjlig. Det senare är emellertid avhängigt bland annat om värderings- och övriga redovisningsregler förenklas för dessa bolag. En översiktlig granskning är den granskningsform som ligger närmast en fullständig revision, varför den troligtvis går att använda som bas. Eftersom den kvalitetssäkrande effekten är av stor betydelse för SKV är det dock viktigt att en översiktlig

granskning innehåller en granskning av underlag. Detta torde ha betydelse ur brottspreventivt syfte då företag inte kan vara säkra på att felaktigheter inte uppdagas om stickprov genomförs. Utvärdering av intern kontroll är även det av stor betydelse för SKV, liksom utvärdering av ansvarsfrågor och hantering av likvidströmmar för EBM.

6.3 Författarnas egna reflektioner

Optimalt scenario ur samhällsintressentperspektiv vore att alla beskattningsunderlag var riktiga när de kom till SKV och att inga ekobrott begicks. Incitament för att undanhålla inkomster från beskattning finns emellertid alltid och i Sverige är de starka. Dessa incitament kommer att finnas kvar oberoende av revisionspliktens utveckling. Behovet är i Sverige, på grund av incitamenten, stort av motverkande och kvalitetssäkrande effekter och en kontrollform kommer därför realistiskt sett att behöva ersättas med en annan. Det är därför viktigt att utvärdera vilket tillvägagångssätt som är mest resurseffektivt för samhället.

Något vi reflekterat över är att myndigheternas nytta av revision och revisorn verkar ha ökat de senaste åren då anmälningsplikt tillkommit och antalet orena revisionsberättelser ökat. Kvalifikationskrav på revisorer och krav på arbetsgenomförandet har också ökat, vilket gör att revisionen numera är en ”bättre kvalitetssäkring” för SKV. Vi menar därför att även om det finns befogade argument för varför revisionssystemet bör ses över, så finns det ur svenskt myndighetsperspektiv större anledning att ha revision idag än tidigare. En uppskattning av revisionens kvalitetssäkrande och preventiva effekter har inte gjorts i vår undersökning, men vi är alltså av åsikten att betydelsen av dessa effekter är stor. Förutsättningar för myndigheters verksamhet skiljer sig, på grund av varierande styrka på ovan diskuterade incitament, åt mellan länder och svenska särförhållanden är därför av vikt. Relevansen av övriga länders utveckling avseende revisionsplikten blir därför av mindre intresse ur de studerade myndigheternas perspektiv och vi menar att landsspecifika förutsättningar nog bör utvärderas innan ett förslag om att avskaffa dagens revisionsplikt kan bli realistiskt. Emellertid verkar det utifrån myndigheternas intressen som om utrymme finns att diskutera omfattningen och inriktningen på revisionsgranskningen.

Såsom syftet med översiktlig granskning uttrycks i RS 120 finns, enligt oss, en öppning för att göra revisionen mer intressentanpassad i mindre bolag. När skatteintresset är ett av få externa intressen, och då SKV är den enda intressent som inte genom ett avtalsförhållande kan ställa krav på företagen, skulle en översiktlig granskning förslagsvis kunna vara mer skatteinriktad. Något vi reflekterat över är att dagens revision ur myndigheternas perspektiv till viss del har ”fel” fokus och delvis är ”för” omfattande. Det senare baserar vi på att myndigheterna menar att inte alla granskningsområden och tillhörande anmärkningar är relevanta för deras verksamhet. Om granskningen i ökad utsträckning fokuseras på områden som är kritiska ur skattesynpunkt skulle den därför kunna bli än mer ändamålsenlig för SKV och vara en bättre kvalitetssäkring. EBMs nytta av ovanstående uppstår indirekt då det kan minska anmälningarna från SKV som idag är en av de största anmälningskällorna.

6.4 Förslag till fortsatt forskning

Under uppsatsskrivandets gång har vi kommit i kontakt med nya infallsvinklar på vårt undersökningsområde. Vår undersökning visar att den övergripande nyttan med revision antagligen är den största nyttan för myndigheterna. ”Kvalitetssäkring” och ”preventiv effekt”

är emellertid två svåruppskattade variabler, men en skattning av effekterna får ses som nödvändig innan beslut kan fattas om revisionspliktens existens. En studie av dessa effekter vore därför av intresse. Det vore också mycket intressant med en fördjupad studie av vilka kompletterande kontrollsystem myndigheter i länder som har avskaffat revisionsplikten har utvecklat. En fortsättning på denna uppsats skulle därmed exempelvis kunna vara att undersöka vad olika skattemyndigheters strategier för att försäkra sig om att rätt skatt betalas i olika länder. En djupstudie av vad som skiljer Sverige från övriga europeiska länder vore, liksom en studie av redovisningskonsulters roll i länder utan revisionsplikt, önskvärt.

KÄLLFÖRTECKNING

BÖCKER

- Andersen, Ib. *Den uppenbara verkligheten: val av samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur, 1998.
- Arbnor, Ingeman och Björn, Bjerke. *Företagsekonomisk metodlära*. Lund: Studentlitteratur, 1994.
- Backman, Jarl. *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur, 1998
- Cassel., Filip. *Den reviderade revisorsrollen: En oren berättelse*. Stockholm: Nerenius & Santérus Förlag, 1996.
- Eriksson, Lars Torsten och Finn Wiedersheim-Paul. *Att utreda forska och rapportera*, (7. uppl.). Malmö: Liber Ekonomi, 2001.
- Flower, John. *The Regulation of Financial Reporting in the Nordic Countries*, Stockholm: Fritzes, 1994.
- Föreningen Auktoriserade Revisorer. *FARs revisionsbok 2004* (6. uppl.). Stockholm: FAR Förlag, 2002.
- Goodhead, Yvonne. *The International Handbook of Financial Reporting*, Trowbridge: Redwood books, 2000.
- Jacobsen, Dag. I. *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur, 2002.
- Lekvall, Per. och Claes, Wahlbin. *Information för marknadsföringsbeslut*. Göteborg: IHM Förlag, 2001.
- Lundahl, Ulf och Per-Hugo Skärvad. *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (3. uppl.). Lund: Studentlitteratur, 1999.
- Merriam, Sharan B. *Fallstudien som forskningsmetod*, Lund: Studentlitteratur, 1994.
- Moberg, K. *Bolagsrevisorn: Oberoende, ansvar, sekretess*. Stockholm: Norstedts Juridik, 2003.
- Patel, Runa och Bo Davidson. *Forskningsmetodikens grunder: att planera genomföra och rapportera en undersökning* (2. uppl.). Lund: Studentlitteratur, 1994.
- Riahi-Belkaoui, Ahmed., *Accounting Theory*, (4. uppl.). London: Thomson Learning, 2000.
- Sjöström, Camilla. *Revision och lagreglering – Ett historiskt perspektiv*, Linköping: Linköpings universitet, 1994: 417.
- Smith, Dag. *Redovisningens språk* (2. uppl.). Lund: Studentlitteratur, 2000.

Trost, Jan. *Kvalitativa intervjuer* (3. uppl.). Lund: Studentlitteratur, 2005.

VETENSKAPLIGA ARTIKLAR

Akerlof, George A. "The Market for 'Lemons': Quality, Uncertainty and the Market Mechanisms". *Quarterly Journal of Economics*, 84 (1970).

Beck, Paul J., Davis, Jon S. och Woon-Oh Jung. "Experimental Evidence on Taxpayer Reporting under Uncertainty". *The Accounting Review*, 66 No. 3 (1991): 535-558.

Beck, Paul J. och Woon-Oh Jung. "Taxpayers' Reporting Decisions and Auditing under Information Asymmetry". *The Accounting Review*, LXIV No. 3 (1989): 468-487.

Collis, Jill, Jarvis, Robin och Len Skerratt. "The Demand for the Audit in Small Companies in the UK", *Accounting and Business Research*, 34 No. 2 (2004), pp. 87-100.

Feltham, Glenn D. och Susan M. Paquette. "The Interrelationship between Estimated Tax Payments and Taxpayer Compliance", *Journal of the American taxation association*, 24 Iss. 2 (2002): 27-45.

Hope, Ole-Kristian. "Disclosure Practices, Enforcement of Accounting Standards and Analysts' Forecast Accuracy: An International Study". *Journal of accounting research*, 41 Iss. 2 (2003).

Lamm-Tennant, Joan och Theresa Rollins. "Incentives for Discretionary Accounting Practices: Ownership structure, Earnings, Size and Taxation". *The Journal of Risk and Insurance*, 61 No. 3 (1994): 476-491.

Schneider, Friedrich. "The Size of Shadow Economies in 145 Countries from 1999 to 2003", *Brown Journal of world affairs*, 11 Iss. 2 (2005): 113-129.

Schneider, Friedrich och Dominik H. Enste. "Shadow Economies: Size, Causes, and Consequences". *Journal of Economic Literature*, XXXVIII (2000): 77-114.

Simunic, Dan.A. "Discussion of External Audit and Asymmetric Information". *A Journal of Practice and Theory*, 9 (1990): 243-248.

TIDSKRIFTER

Brännström, Dan. och Martin Johansson. "Svenskt näringsliv drar undan mattan för småföretagen". *Dagens Industri*. 17 mars (2005).

Halling, Pernilla. "Debatten går het i Norden". *Balans*, 3 (2005).

Levander, Margaretha. "De små får betala för de storas skandaler" *Dagens Industri*, 16 december (2004).

Lundfors, Leif. "Det finns starka skäl att behålla revisionsplikten i alla aktiebolag.". *Balans*. 5 (1994).

Persson, Stefan. "Låt småföretagen slippa revision", *Dagens Industri*, 22 december (2003).

- Precht, Elisabeth. "Revisionsplikt var svaret på ekonomisk brottslighet" *Balans*, 4 (2005).
- Sjölund, Hans. "Branschen bör agera för bättre regler för revision i små bolag", *Balans* 4 (2005).
- Strandin, Per. "Revisionsplikt för små företag?". *Balans*, 10 (1992).
- Thorell, Per och Claes Norberg. "Går det att försvara revisionsplikten?" *Balans*, 3 (2005).
- Wennberg, Inge. "Alla behöver revisorn men alla behöver inte revision" *Balans*, 2 (2004)
- Wennberg, Inge. "Dags att avskaffa revisionsplikten för små företag?" *Balans*, 2 (2004).
- Wennberg, Inge. "FARs generalsekreterare är försiktigt optimistisk". *Balans*, 2 (2004).
- Örvell, Magnus. "Revisorer dyra för småbolag" *Dagens Industri*, 17 mars (2005).

RAPPORTER OCH LIKNANDE

- Andersson, Marie och Anneli, Paulsson. *Fullständig, förenklad eller ingen revision? – en studie av behovet av revision i mindre aktiebolag ur ett kreditgivarperspektiv*. Göteborg: Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Företagsekonomiska institutionen, Juni 2005.
- Collis, Jill. *Directors' Views on Exemption from the Statutory Audit*. Department of Trade and Industry, Oktober 2003.
- Department of Trade and Industry. *Raising the Thresholds: Consultation Document*. Juli 2003.
- EAA's Comment on the IASB Discussion Paper. *Preliminary Views on Accounting Standards for Small and Medium-sized Entities*, <http://www.iasb.org/docs/pv-sme/SMEs-CL73.pdf>, 050522.
- Ekobrottsmyndigheten. *Revisorers åtgärder vid misstanke om brott*, 2004:3.
- Skatteverket och Bokföringsnämnden. *Förenklingsförslag för mindre aktiebolag*. April 2004.
- Skatteverket. *Handledning för sambandet mellan redovisning och beskattning*. http://skatteverket.se/rattsinfo/handledning/redovisning_o_beskattning/04/kap01.pdf
- Skatteverket. *Skatter i Sverige; Skattestatistisk årsbok 2004*, uppl. 7.
- Thorell, Per och Claes Norberg. *Revisionsplikten i små aktiebolag*, Svenskt Näringsliv, Mars 2005.

LAGAR, DIREKTIV OCH REVISIONSSTANDARDER

Aktiebolagslagen

EG: s fjärde bolagsdirektiv 78/660/EG

Revisorslagen

Revisionslagen

RS 120 Ramverk för standard för revision och närliggande tjänster.

RS 209 Granskning av styrelsens och verkställande direktörs förvaltning.

RS 230 Dokumentation.

RS 709 Revisionsberättelsens utformning i aktiebolag och andra företag.

Rådets direktiv 2003/83/EG 13 maj, 2003 (ändringsdirektiv).

PROMEMORIOR, PROPOSITIONER OCH STATLIGA UTREDNINGAR

Justitiedepartementets promemoria: *Några frågor om revision*, 25 juni, 2003.

Proposition 1984/85:30.

Proposition 1997/89:99

Proposition 2003/04:156.

SOU 1999:43. *Oberoende, ägande och tillsyn i revisionsverksamhet: betänkande av Revisionsbolagsutredningen*. Stockholm: Fakta info direkt, 1999.

SOU 1995:43. *Sambandet mellan redovisning – beskattning: delbetänkande av Redovisningskommittén*, Stockholm: Fritzes, 1995.

INTERNETSIDOR

http://www.ekobrottsmyndigheten.se/templates/Map____435.aspx; 050406 samt 050529.

http://europa.eu.int/eur-lex/sv/com/pdf/2004/com2004_0177sv01.pdf, 050524.

http://www.eu-upplysningen.se/templates/EUU/standardRightMenuTemplate____2186.aspx, 050512.

<http://www.regeringen.se/sb/d/2812;jsessionid=a7f7djOz6WK9>, 050512.

<http://www.skatteverket.se/rattsinfo/handledning/internationell/05/kap01.pdf>, 050526.

ÅRSREDOVISNINGAR

Ekobrottsmyndigheten, 2004.

Ekobrottsmyndigheten, 2003.

OPUBLICERAT MATERIAL

Derenstrand, Marika. ”Revisionsteori och teknik”, Föreläsning, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, 8 mars, 2005.

Götenfelt, Annika. ”Revision i familjeföretag”, Föreläsning, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, 10 mars, 2005.

APPENDIX

I-a. Intervjuguide – Skatteverket

A. Personligt

1. Hur länge har Du varit anställd på Skatteverket?
  2. Vilken befattning har Du?
-

B. Revisionens betydelse i den löpande verksamheten.

3. Vilken information från företag och extern revisor tar Ni del av; dels i samband med att företags deklARATIONER granskas och dels i samband med skatterevision?
  4. Hur och när tar Ni i arbetet på Skatteverket hjälp av reviderat material och revisionsberättelse samt PM och erinringar från den externa revisorn?
  5. Spelar det i Ert beslut om skatterevision någon roll om ett företag har en ren eller oren revisionsberättelse? Uppskattar Du att den största delen av extra granskning görs av företag som har orena revisionsberättelser?
  6. När involveras skatterevisorer i granskningsprocessen? Vilka omständigheter avgör urvalet till skatterevision?
  7. Vilken kontakt har Ni med den externa revisorn alternativt revisionsbyrån vid granskningen av deklARATIONER och i samband med skatterevision?
  8. Är det vanligt att Ni godkänner deklARATIONER för företag med orena revisionsberättelser?
-

C. Nyttan med revision på en övergripande nivå

9. Anser Du att Ert arbete underlättas av att årsredovisningen är externt reviderad? I så fall på vilket sätt och i vilken utsträckning?
10. Anser Du att extern revision är en kvalitetsstämpel på företags redovisning och har Du tillförlit till vad den externa revisionen visar?
11. Anser Du att den externa revisionen tillför mycket information? Anser Du att informationen blir bättre? I så fall varför tror Du det? Hade samma information gått att använda om den inte hade varit externt reviderad?

12. Tror Du att största delen av Er nytta med extern revision uppstår genom revisorns granskningsroll eller genom det stöd och den rådgivning den externa revisorn ger företaget?
  13. Vad skiljer enligt Din åsikt icke-reviderade bolagsformer, såsom enskilda firmor och mindre handelsbolag, från små aktiebolag? Vad ser Du som anledning till att aktiebolag men inte övriga bolagsformer skall ha en extern revisor?
  14. Anser Du att revisionskvaliteten är jämn eller skiljer den sig åt?
-

D. Konsekvenser av ett avskaffande av revision

15. Tror Du att Ni skulle få vidta extra kontrollåtgärder om revisionsplikten försvann? Vilka?
  16. Vad tror Du det skulle innebära för Er del om revisionsplikten avskaffas för små och medelstora bolag?
-

E. Alternativa granskningsmetoder

17. Om revisionsplikten försvinner, kan en mer översiktlig granskning vara ett alternativ?
  18. Om revisionsplikt försvinner, kan krav på en revisionsbyrås medverkan vid upprättande av bokslut och årsredovisning vara ett alternativ?
  19. Om revisionsplikt försvinner, kan revisorns biträde vid och underskrift på deklARATIONEN vara ett alternativ?
  20. Finns det något annat alternativ till en fullständig revision?
-

F. Avslutning

21. Avslutningsvis kan Du sammanfatta vad Du tror det skulle innebära för Er del om revisionsplikten avskaffas för mindre aktiebolag?
  22. Har Du något övrigt att tillägga avseende vilken nytta revisionsplikten tillför i mindre aktiebolag?
-

Tack för Din medverkan!

I-b. Intervjuguide – Ekobrottsmyndigheten

A. Personligt

1. Hur länge har Du varit anställd på Ekobrottsmyndigheten?
  2. Vilken befattning har Du?
-

B. Revisionens betydelse i den löpande verksamheten

3. Hur och när tar Ni i arbetet på Ekobrottsmyndigheten hjälp av reviderat material och revisionsberättelse?
  4. Samarbetar Ni i utredningen med den externa revisorn alternativt revisionsbyrån? Hur ser kontakten med revisorn ut i övrigt?
  5. Används information från orena revisionsberättelser som bevismaterial i Era åtal?
  6. Använder Ni externa revisorer som vittnen?
-

C. Nyttan med revision på en övergripande nivå

7. Anser Du att Ert arbete underlättas av att årsredovisningen är reviderad? På vilket sätt?
  8. Är det vanligt att företag med rena revisionsberättelser förekommer i Era utredningar?
  9. Anser Du att den externa revisorn anmäler brott i de fall de borde?
  10. Anser Du att den externa revisionen fungerar som ett kontrollinstrument? På vilket sätt?
  11. Anser Du att revisionskvaliteten är jämn eller skiljer den sig mycket åt?
  12. Tror Du att största delen av Er nytta med revision uppstår genom själva granskningen eller genom det stöd och den rådgivning revisorn ger företaget?
-

D. Konsekvenser av ett avskaffande av revision

13. Hur tror Du att Era utredningar skulle påverkas om revisionsplikten försvinner?

14. Tror Du att ett avskaffande av revisionsplikten för små företag skulle leda till ett ökat antal ekobrott?
-

E. Alternativa granskningsmetoder

15. Finns det utifrån Ert perspektiv några alternativ till en fullständig revision? Vilka delar av revisionen anser Du vara viktigast?
16. Om revisionsplikt försvinner, kan en mer översiktlig granskning vara ett alternativ till en fullständig revision?
17. Om revisionsplikt försvinner, kan krav på en revisionsbyrås medverkan vid upprättande av bokslut och årsredovisning vara ett alternativ?
18. Om revisionsplikt försvinner, kan revisorns biträde vid och underskrift på deklARATIONEN vara ett alternativ?
19. Finns det något annat alternativ till en fullständig revision?
-

E. Avslutning

20. Avslutningsvis kan Du sammanfatta vad Du tror det skulle innebära för Er del om revisionsplikten avskaffas för mindre aktiebolag?
21. Har Du något övrigt att tillägga avseende vilken nytta revisionsplikten tillför i mindre aktiebolag?
-

Tack för Din medverkan!

II. Karta över Skatteverkets regionkontor

Skattekontor 1 januari 2005

- Storföretagsskattekontoret**
 Stockholmsenheten
 Göteborgsenheten
 Malmöenheten
 Ludvikaenheten

- Skattekontoret Luleå**
 Luleå
 Kiruna
 Haparanda
 Gällivare
Skattekontoret Umeå
 Umeå
 Lycksele
 Vilhelmina
Skattekontoret Skellefteå
 Skellefteå
 Piteå
 Arvidsjaur

- Skattekontor 1 Sundsvall**
 Sundsvall
Skattekontor 2 Sundsvall
 Sundsvall
Skattekontoret Örnsköldsvik
 Örnsköldsvik
Skattekontoret Sollefteå
 Sollefteå
 Kramfors
 Härnösand
Skattekontoret Östersund
 Östersund
 Sveg
 Strömsund
Folkbokföringsenhet

- Skattekontor 1 Örebro**
 Örebro och Karlstad
Skattekontor 2 Örebro
 Örebro
 Hallsberg
 Lindesberg
Skattekontoret Ämål
 Ämål
 Arvika
 Hagfors
 Sunne
 Säffle
Skattekontoret Karlstad
 Karlstad
 Kristinehamn
 Karlskoga
 Filipstad

- Skattekontor 1 Gävle**
 Gävle och Falun
Skattekontor 2 Gävle
 Gävle
 Sandviken
Skattekontoret Falun
 Falun
 Mora
Skattekontoret Söderhamn
 Söderhamn
 Ljusdal
 Bollnäs
 Hudiksvall
Skattekontoret Borlänge
 Borlänge
 Avesta
 Ludvika

- Skattekontoret Västerås**
 Västerås
 Enköping
 Fagersta
 Sala
 Köping
Skattekontoret Uppsala
 Uppsala
 Norrtälje
 Tierp
Skattekontoret Eskilstuna
 Eskilstuna
 Södertälje
 Katrineholm
 Nyköping
 Strängnäs

- Skattekontor 1 Stockholm**
 Stockholm
Skattekontor 2 Stockholm
 Stockholm
 Spånga
 Haninge
Skattekontor 3 Stockholm
 Stockholm

- Skattekontor 1 Göteborg**
 Göteborg, Borås, Skövde och Vänersborg
Skattekontor 2 Göteborg
 Göteborg
 Mölndal
Skattekontoret Borås
 Borås
 Ulricehamn
 Alingsås
 Skene
 Värgårda
 Svenljunga
Skattekontoret Skövde
 Skövde
 Mariestad
 Tidaholm
 Skara
 Falköping
 Lidköping
Skattekontoret Vänersborg
 Vänersborg
 Trollhättan
 Uddevalla
 Kungälv
 Strömstad
 Munkedal
 Lysekil

- Skattekontor 1 Linköping**
 Linköping och Jönköping
Skattekontor 2 Linköping
 Linköping
 Mjölby
 Motala
 Tranås
Skattekontoret Värnamo
 Värnamo
 Reftele
Skattekontoret Jönköping
 Jönköping
 Eksjö
 Vetlanda
Skattekontoret Norrköping
 Norrköping
 Visby
Folkbokföringsenhet

- Skattekontor 1 Malmö**
 Malmö
Skattekontor 2 Malmö
 Malmö
 Eslöv
 Lund
 Trelleborg
Skattekontoret Kristianstad
 Kristianstad
 Hälsjöholm
 Ystad
 Simrishamn
Skattekontoret Helsingborg
 Helsingborg
 Klippan
 Landskrona
 Ängelholm

- Skattekontor 1 Växjö**
 Växjö, Kalmar och Halmstad
Skattekontor 2 Växjö
 Växjö
 Ljungby
Skattekontoret Västervik
 Vimmerby
 Västervik
 Oskarshamn
Skattekontoret Kalmar
 Kalmar
 Borgholm
Skattekontoret Karlskrona
 Karlskrona
 Karlshamn
Skattekontoret Halmstad
 Halmstad
 Falkenberg
Skattekontoret Varberg
 Varberg
 Kungsbacka

III-a. Urval av respondenter på Skatteverket

I Göteborg intervjuade vi Jan Sandvall, Lars Altsäter, Kent Björkdahl och Michael Hoffstedt. Jan Sandvall identifierade vi som intressant att prata med genom en tidigare uppsats inom ett liknande område där han varit respondent.¹²⁹ Genom Skatteverkets telefonväxel kom vi i kontakt med Lars Altsäter, som arbetar som chef för regionkontoret i Göteborg. Kent Björkdahl blev vi rekommenderade av Lars-Åke Larsson som är hans chef på Skattebrottsenheten i Göteborg. Vid intervjun med Kent Björkdahl deltog även Michael Hoffstedt som också han arbetar på Skattebrottsenheten i Göteborg.

Av en lärare på Handelshögskolan i Göteborg blev vi rekommenderade att prata med Göran Gäfvert som arbetar på Rätts- och Utvecklingsenheten på Skatteverket i Göteborg. Göran ansåg emellertid att Tommy Andersson som arbetar som samordnare för Skatteverkets centrala redovisningsexpertgrupp i Stockholm bättre kunde svara på våra frågor och vi hade senare ett samtal med Tommy över telefon.

När det gäller kontoren i Linköping, Malmö och Växjö och blev vi via Skatteverkets telefonväxel kopplade till respektive kontorschef. På så sätt kom vi i kontakt med Anette Landén i Linköping, Kjell Persson i Malmö och Sven-Olof Nylander i Växjö. Efter positiv respons från Kjell och Sven-Olof bad vi dem om hjälp med att utse varsin respondent på operativ nivå med tillräckliga kunskaper och intresse för frågorna. På så sätt kom vi i kontakt med Gunnar Janzon i Malmö samt Tommy Carlsson i Växjö. Anette vidarehänvisade oss till Göran Olsson som är ansvarig för frågorna i Linköping som sedermera hjälpte oss vidare till Håkan Pettersson. I Malmö fick vi vid vårt möte med Gunnar även möjlighet att prata med Urban Bjergert, rättslig expert och anställd av huvudkontoret i Stockholm.

Respondenter på Skatteverket

Göteborg

Lars Altsäter

Lars har varit anställd på Skatteverket sedan 1984 och arbetar nu som skattedirektör på Skattekontor 1 i Göteborg. Arbetet innebär att Lars leder arbetet på kontoret med 8 sektorer och cirka 120 anställda.

Jan Sandvall

Jan arbetade tidigare som revisor och arbetar sedan ungefär ett år tillbaka som sektionschef för en av Skatteverkets revisionssektioner, inriktad mot små bolag. Jan har varit anställd på Skatteverket i 10 år och har under huvuddelen av tiden arbetat som skatterevisor.

Kent Björkdahl

Kent arbetade även han tidigare som revisor. Kent har även en bakgrund på Kronofogdemyndigheten och började arbeta på Skatteverket 1989. År 2001 började Kent arbeta som skattebrottsutredare på Skatteverkets skattebrottsenhet.

---

¹²⁹ Johansson och Pettersson, *The Statutory Audit for Small Companies; Necessary or Not?* Handelshögskolan i Göteborg, 2004.

Michael Hoffstedt

Michael började 1980 på Riksskatteverket och arbetade 7 år där. Därefter har Michael bland annat jobbat på Kronofogdemyndigheten. Sedan 1998 arbetar Michael på Skatteverkets skattebrottsenhet.

Linköping

Håkan Pettersson

Håkan har varit anställd på Skatteverket sedan 1976. Större delen av tiden har han arbetat med skatterevision. Just nu arbetar Håkan som sektionschef på regionskattekontoret i Linköping.

Malmö

Kjell Persson

Kjell har varit anställd på Skatteverket i 30 år och arbetar sedan tio år tillbaka som sektionschef på Skattekontor 2 i Malmö. Kjell har tidigare arbetat med skatterevision.

Gunnar Janzon

Gunnar är anställd på Skatteverket sedan 1994 och arbetar idag som skatterevisor på skattekontor 2 i Malmö. Gunnar har tidigare arbetat som auktoriserad revisor på dåvarande Öhrlings Reveko.

Urban Bjergert

Urban arbetar på Rättsavdelningen på huvudkontoret i Stockholm och arbetar där som rättslig expert med inriktning på redovisningsfrågor. Urban har arbetat på Skatteverket sedan 1979 och har stor erfarenhet av arbete med skatterevision.

Växjö

Sven-Olof Nylander

Sven-Olof har varit anställd på Skatteverket sedan 1984 och arbetar nu som sektionschef för en revisionssektion på Skattekontor 2 i Växjö.

Tommy Carlsson

Tommy har varit anställd på Skatteverket sedan 1975 och arbetar nu som skatterevisor vilket han gjort största delen av tiden. Tidigare arbetade Tommy med deklarationsgranskning.

Stockholm/Örebro

Tommy Andersson

Tommy arbetar som samordnare för den av Skatteverkets expertgrupper som är inriktad mot redovisning. Gruppens fokus är sambandet mellan redovisning och beskattning. Tommy har arbetat på Skatteverket sedan 1972 och har därefter innehaft ett antal olika positioner.

III-b. Urval av respondenter på Ekobrottsmyndigheten

För att komma i kontakt med personer på Ekobrottsmyndighetens västra avdelning använde vi inledningsvis deras lokala växel. Vi förklarade där vad saken gällde och blev då hänvisade till kriminalinspektör Claes-Göran Lans som arbetar med ekobrottsutredningar. Med hjälp av Claes-Göran kom vi i kontakt med chefsåklagare Jonas Almström. För att få ytterligare en infallsvinkel på frågeställningarna sökte vi även upp en av Ekobrottsmyndighetens ekorevisorer, Sverker Lundh.

Angående den södra avdelningen blev vi av den förra chefen för Ekobrottsmyndighetens västra avdelning rekommenderade att kontakta Gösta Ivarsson som är chef för den södra avdelningen. Gösta vidarehänvisade oss till chefsåklagare Gertrud Holm samt ekorevisorn Stefan Salomonsson som efter e-postkorrespondens accepterade att delta i vår studie.

Ekobrottsmyndigheten

Göteborg

Jonas Almström

Jonas började som åklagare 1987. Kort därefter skolade han om sig och arbetade som advokat. 1995 återgick Jonas till att vara åklagare och sedan 1996 arbetar han med eko-frågor. Idag arbetar Jonas som chefsåklagare, vilket innebär att leda och fördela arbete, men han har även en del åklagaruppgifter.

Sverker Lundh

Sverker har varit på Ekobrottsmyndigheten sedan myndigheten bildades för 7 år sedan och arbetar där som ekorevisor. Tidigare var han kontorschef på en medelstor revisionsbyrå. 1991 började Sverker på Ekoroteln där han hade ungefär samma arbetsuppgifter som han har idag, det vill säga att bistå åklagare och polis med ekonomisk sakkunnighet.

Claes-Göran Lans

Claes är kriminalinspektör och har varit på Ekobrottsmyndigheten sedan starten 1998. Claes har sedan 1981 arbetat med ekobrott, tidigare på Ekoroteln. Claes arbetar främst som utredare, men har även en samordnande funktion för Ekobrottsmyndighetens västra avdelning.

Malmö

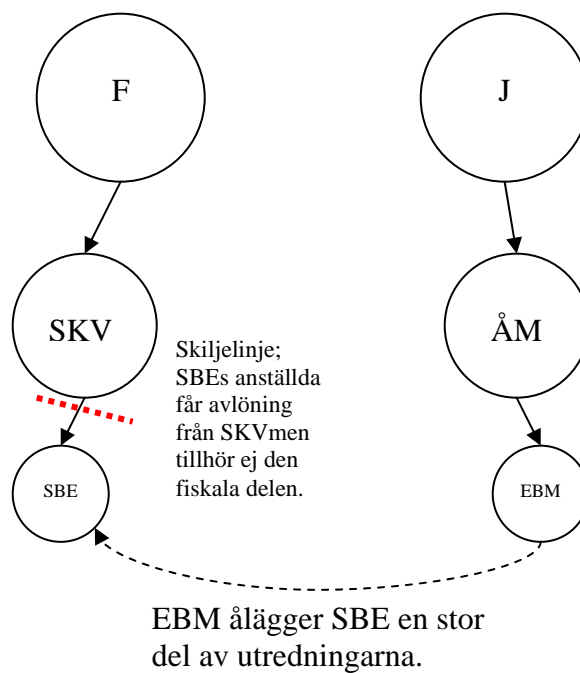
Gertrud Holm

Gertrud har även hon varit på Ekobrottsmyndigheten sedan starten och arbetar nu som chefsåklagare. Sedan 1985 arbetar Gertrud med ekofrågor. Innan starten på Ekobrottsmyndigheten var Gertrud på ekokammaren på åklagarmyndigheten i Malmö och dessförinnan arbetade hon som ekoåklagare.

Stefan Salomonsson

Stefan har varit anställd på Ekobrottsmyndigheten sedan starten 1998. Dessförinnan arbetade Stefan några år på ekoroteln i Malmö. Stefan har även varit på ett mindre företag och arbetat med ekonomi, arbetat på lokala skattemyndigheten samt på en redovisningsbyrå. Stefan arbetar idag som ekorevisor.

IV. Sambandet mellan Skatteverket, Skattebrottsenheten och Ekobrottsmyndigheten

F = Finansdepartementet
J = Justitiedepartementet
SKV = Skatteverket
ÅM = Åklagarmyndigheten
SBE = Skattebrottsenheten
EBM = Ekobrottsmyndigheten

Källa: Förklarat av Kent Björkdahl och Michael Hoffstedt, SBE.

V. Revision och närliggande tjänster

Typ av tjänst	Revision	Översiktlig granskning	Granskning enligt särskild överenskommelse	Sammanställning av ekonomisk information/redovisningstjänster
Relativ grad av säkerhet i revisorns bestyrkande	Bestyrkande med hög men inte absolut säkerhet	Bestyrkande med medelhög säkerhet	Inget bestyrkande	Inget bestyrkande
Rapportering	Positivt bestyrkande av påstående (n)	Negativt uttryckt bestyrkande av vissa påstående(n)	Faktiska iakttagelser enligt den överenskomna inriktningen av granskningen	Identifikation av den sammanställda informationen/redovisningsmaterialet

Källa: RS 120 Ramverk för standard för revision och närliggande tjänster.
FARs samlingsvolym del 2 s. 287.

VI. EU-länders gränsvärden för revisionsundantag

Land	Tillgångar (euro)	Omsättningstillgång (euro)	Antal anställda	Företagsformer
Belgien	2 450 000	4 900 000	50	Privata AB Handelsbolag
England	3 650 000	7 300 000	50	Privata AB Handelsbolag
Frankrike	1 550 000	3 100 000	50	Privata AB Handelsbolag
Grekland	1 450 000	2 900 000	50	Publika AB Privata AB Handelsbolag
Irland	1 904 000	317 000	50	Publika AB Privata AB Handelsbolag
Italien	1 550 000	3 100 000	50	Publika AB Privata AB Handelsbolag
Luxemburg	3 125 000	6 250 000	50	Publika AB Privata AB Handelsbolag
Nederländerna	3 500 000	7 000 000	50	Alla juridiska personer som drivs i vinstsyfte
Portugal	1 450 000	2 900 000	50	Privata AB Handelsbolag
Spanien	2 374 000	4 748 000	50	Publika AB Privata AB Handelsbolag
Tyskland	3 438 000	6 875 000	50	Större AB (AG) Mindre AB (GmbH) Handelsbolag
Österrike	3 125 000	6 250 000	50	Privata AB Handelsbolag

Källa: Thorell och Nordberg, *Revisionsplikt för små bolag*, Svenskt näringsliv, mars 2005.

VII-a. Skatt på arbete

Marginalskatt och nivå på sociala avgifter på arbetskraftens bruttoinkomst

(Marginal personal income tax and social security contribution rates on gross labour income)

	2004
USA	43,4
Schweiz	41,1
Irland	49,9
Storbritannien	31,7
Spanien	48,4
Tyskland	65,0
Nederländerna	52,0
Island	45,2
Luxemburg	53,8
Österrike	61,1
Italien	59,1
Norge	55,1
Frankrike	53,5
Finland	59,7
Belgien	70,2
Danmark	62,9
Sverige	63,5

Källa: Urval av länder från OECD Tax Policy Analysis; Table I.1.
http://www.oecd.org/document/60/0,2340,en_2649_34533_1942460_1_1_1_1,00.html

VII-b. Skattesatser för företagens vinster (bolagsskatt), procent

	2003	2004
USA	40	40
Schweiz	24	24
Irland	12,5	12,5
Storbritannien	30	30
Spanien	35	35
Tyskland	40	38
Nederländerna	29/35	29/35
Island	18	18
Luxemburg	30	30
Österrike	34	34
Italien	38	37
Norge	28	28
Frankrike	34	34
Finland	29	29
Belgien	34	34
Danmark	30	30
Sverige	28	28

Källa: Urval av länder från KPMG (2003) Corporate Tax Rate Survey-January 2003 och OECD Tax Data Base 2002, återgiven i *Skattestatistisk årsbok*, 2004, s. 324.

VIII. Skattekvoter i OECD-länder i procent av BNP.

	2001	2002	2003
USA	28,9	-	25,4
Japan	37,3	25,8	25,8 * 2002 års siffror
Schweiz	30,6	31,3	29,8
Irland	29,9	28,0	30,0
Australien	30,1	31,5	31,5 * 2002 års siffror
Kanada	35,1	33,5	33,9
Storbritannien	37,3	35,9	35,3
Spanien	35,2	35,6	35,8
Tyskland	36,8	36,2	36,2
Nederländerna	39,5	39,3	38,8
Island	36,5	36,7	40,3
Luxemburg	40,7	42,3	41,6
Österrike	45,4	44,1	43,0
Italien	42,0	41,1	43,4
Norge	43,3	43,1	43,9
Frankrike	45,0	44,2	44,2
Finland	46,1	45,9	44,9
Belgien	45,8	46,2	45,8
Danmark	49,8	49,4	49,0
Sverige	51,4	50,6	50,8

Källa: Uppgifter för 2001-2002; OECD 2003, Revenue Statistics 1965-2002 återgiven i *Skattestatistisk årsbok*, 2004, s. 313. Uppgifter för 2003; OECD Revenue Statistics 2004 återgiven i *Svenskt Näringslivs scorecard*, 2004, s. 7.

IX. Allmänt om Skatteverkets och Ekobrottsmyndighetens arbetssätt

Information om hur myndigheterna arbetar består av information som insamlats i samband med intervjuerna på respektive myndighet och sedan stämts av med en person på respektive myndighet.

Skatteverket

Den 1 januari 2004 inrättades Skatteverket (SKV). SKV är en myndighet med nationell räckvidd och ersatte den tidigare strukturen med Riksskatteverket och tio regionala skattemyndigheterna. SKVs arbete med att kontrollera företags taxering sker på olika nivåer. Största delen av granskningen görs inne på kontoren i form av skrivbordsgranskning. Andra kontrollformer är taxerings- eller skattebesök och skatterevisjoner. När deklaringer inkommer till SKV sker en så kallad beredning där en översiktlig kontroll att till exempel rätt poster är ifyllda och att inga kostnader som är uppenbart ej avdragsgilla har yrkats. I denna beredning kan deklaringer ”spontant” tas ut till granskning. Därefter sker en maskinell läsning. Deklarationsuppgifterna matchas då mot ett ”frågepaket” som innehåller ett antal kriterier såsom avdrag över ett visst belopp eller anskaffning av byggnad. Utifrån denna matchning väljs deklaringer ut för skrivbordsgranskning. I samband med denna kontrollform ställer handläggaren i många fall frågor till företagen om den företeelse som granskas extra och företagen besvarar dessa skriftligen. Ett annat tillvägagångssätt vid skrivbordsgranskning kan vara att få en verifikation av en viss handling. Utifrån företagets svar beslutas sedan om svaret godtas eller om en taxeringshöjning är nödvändig. Vid taxeringsbesök är det ofta en speciell post i deklaringen som SKV vill kontrollera. Det kan till exempel handla om ett inventarieinköp där SKV vill få tillgångens existens bekräftad. Skatterevision är den mest djupgående kontrollformen och innebär bland annat att det bakomliggande bokföringsmaterialet stäms av mot kontrolluppgifterna. Revision är en betydligt dyrare form av kontroll än skrivbordsgranskning och sker därför oftare planerat än slumpmässigt. Generellt så kan skrivbordsgranskning och skatterevision ses som två huvudgrupper av granskningsåtgärder.

Ekobrottsmyndigheten

Arbetet för Ekobrottsmyndigheten (EBM) startar när anmälan om misstänkt brott inkommer. Anmälningarna kommer från olika håll, men vanligast är anmälningar från Skatteverket, då de ofta upptäcker brott i samband med sina skatterevisjoner, och från konkursförvaltare. Konkursförvaltare har skyldighet att anmäla om misstanke om brott föreligger, till exempel bokföringsbrott eller oredlighet mot borgenärer. Anmälningar och tips kommer också in, till exempel från allmänheten och revisorer. Anmälningarna undersöks och antingen avskrivs de eller så utreds de vidare. Det är åklagare som fattar beslut om att antingen starta en förundersökning eller att skriva av målet. EBM undersöker endast det område där oegentligheter misstänks, det vill säga det område anmälan om misstänkt brott gäller. EBM har, liksom i alla brottsmål, bevisbördan ”utom all rimlig tvivel” till skillnad från skatt som tillämpar så kallad omvänd bevisbörda. På EBM arbetar åklagare, ekonomer (så kallade ekorevisorer) administratörer och poliser. Poliserna hyrs in av EBM av tekniska skäl då de enligt gällande lag måste vara anställda av en polismyndighet.

X. Data från projekt; Rutin för hantering av orena revisionsberättelser och revisorsavsägelser

Under 2004 har det i skatteregion X diarieförts 1374 orena revisionsberättelser och revisorsavsägelser med fördelning enligt följande:

Orena revisionsberättelser	927 stycken	67,5 % av totalt antal anmälningar
Avsägelser	297 stycken	21,5 % av totalt antal anmälningar
Avsägelser, lagerbolag	150 stycken	11,0 % av totalt antal anmälningar

Siffrorna för 2003 är mer osäkra då hanteringsrutiner förändrats under året. Regionen beräknar dock att 1050 orena RB och revisorsavsägelser inkommit under perioden. Fördelningen ser ut som följer:

Orena revisionsberättelser	872	83 % av totalt antal anmälningar
Avsägelser	115	11 % av totalt antal anmälningar
Avsägelser, lagerbolag	63	6,0 % av totalt antal anmälningar

Vid en jämförelse av åren 2004 och 2003 framkommer således att ökningen av antalet inkomna handlingar är 324 (1374-1050) stycken. Den procentuella ökningen mellan år 2003 och 2004 är därmed cirka 31 % (324/1050).

För år 2002 saknar regionen tillförlitliga siffror.

Enligt uppgifter finns det för närvarande 35 859 aktiebolag registrerade i regionen av totalt 310 257 stycken i riket. Det innebär att för år 2004 var den procentuella andel revisionsberättelser som var orena ungefär 2,6 % (927/35859).